

tv-15naš TOVARIS

Št. 19
12. maja 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Obroč so naredili ljudje

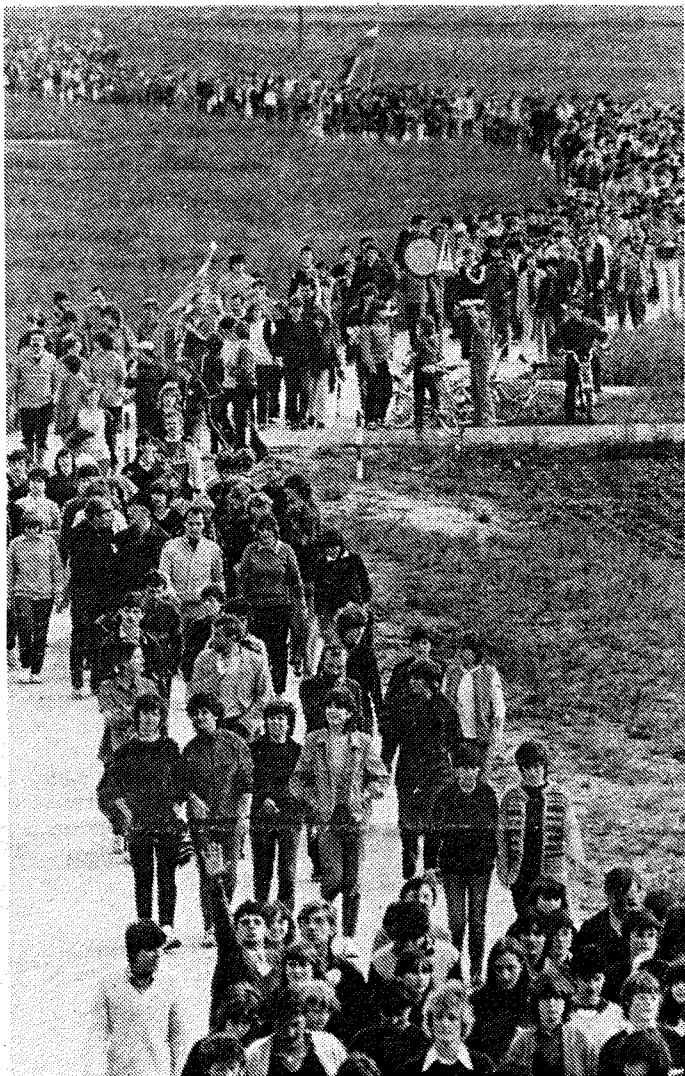
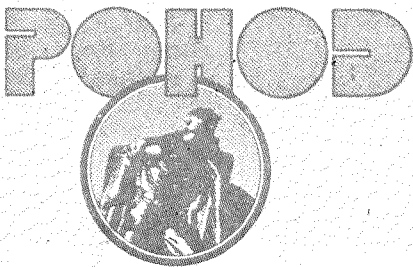

Foto: Dragan Arrigler

Tako kot med vojno je bila Ljubljana minulo soboto znova v obroču. Tokrat je niso obdajali sovražnikovi bunkerji in bodeča žica, ampak ljudje, ki so tako počastili spomin na junaški boj našega glavnega mesta.

Na letošnjih prireditvah »Po poteh partizanske Ljubljane,« ki so bile že sedemindvajsete po vrsti, je sodelovalo sto tiseč ljudi iz vse Slovenije, zamejstva in drugih krajev Jugoslavije. Ta velika reka ljudi je iz šestih

startnih mest krenila po različno dolgih poteh proti središču mesta. Na Vegovi ulici so se kolone združile v mogočen veletoč, ki se je ustavil na Trgu osvoboditve, kjer je naše glavno mesto prvič pozdravilo prvo slovensko vladu in prvič poslušalo tovariša Tita.

Udeležencem proslave, med katerimi so bile tudi vse slovenske partizanske brigade, je spregovorila predsednica skupščine mesta Ljubljane Tina Tomlje.

B. K.

Obletnica ustanovitve

Medtem ko so po naši domovini še divjali boji, ko so partizanske enote še obračunavale s sovražnikom, so 5. maja 1945. v osvobojeni Ajdovščini ustanovili prvo slovensko narodno vladu. V spomin na ta dogodek slavijo prebivalci ajdovske občine svoj praznik.

V dvorani prve slovenske narodne vlade je bila slavnostna seja občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij občine Ajdovščina. Zbranim je spregovoril predsednik republiškega izvršnega sveta Janez Zemljarič. V govoru je razčlenil zgodovinski pomen prve slovenske narodne vlade. »Ustanovitev prve slovenske vlade je znova pokazala resnično, demokratično vsebino nove oblasti ter nastajajoče socialistične državnosti slovenskega naroda. Pomenila je izpolnitev svobodne odločitve ljudskega odposlanstva slovenskega naroda v oktobru 1943 v Kočevju, ki je zrastle iz volje slovenskih ljudskih množic. Na svojevrsten način je hkrati potrdila zavestno odločitev slovenskega naroda, da živi, vidi svojo prihodnost in razvoj v skupnosti enakopravnih in svobodnih narodov in narodnosti Jugoslavije. In še nečesa ne smemo prezreti ob 38. obletnici prve slovenske narodne vlade. Ustanovljena je bila na tleh Slovenskega primorja, ko je bilo to že povsem osvobojeno. Svetu je bilo tako še enkrat jasno povedano, da si vsa svobodna Slovenija odpira novo stran zgodovine v skupnosti svobodnih in enakopravnih jugoslovanskih narodov in narodnosti in izključuje vsako drugačno rešitev prihodnosti tega dela Slovenije.«

Ko je Janez Zemljarič govoril o liku Borisa Kidriča, je med drugim dejal, da je Boris Kidrič s svojim razmeroma kratkim, a po vsebini izredno intenzivnim ustvarjalnim, teoretičnim in praktičnim delovanjem neizbrisno prispeval k našemu razvoju, graditvi socialistične demokracije. V zakladnico njegovih misli in delovne vneme bi se

Na slavnostni seji je zbranim v dvorani prve slovenske narodne vlade spregovoril predsednik republiškega izvršnega sveta Janez Zemljarič

tudi danes, 30 let po njegovi smrti, morali pogosteje vračati in jo uporabljati pri ustvarjalnem marksističnem snovanju in revolucionarni družbeni praksi.

Slavnostne seje ob ajdovskem občinskem prazniku, 38. obletnici ustanovitve prve slovenske narodne vlade in 30-letnici smrti Borisa Kidriča so se udeležili tudi predsednik CK ZKS Andrej Marinc, predsednik skupščine SR Slovenije Vinko Hafner, član sveta federacije dr. Joža Vilfan, poveljnik Ljubljanskega armadnega območja Branko Jerkič in člani prve slovenske narodne vlade dr. Marijan Breclj (podpredsednik), Vida Tomšič (minister za socialno politiko) in dr. Zoran Polič (notranji minister). Na seji so podelili tradicionalna petomajska priznanja, Zgornjeverpavski četi pa domicilno listino.

Janez Alič

Priznanja mesta heroja

Plakete in nagrade Ljubljane

Petega maja jo skupščina mesta Ljubljane na predlog svoje komisije za odlikovanja sprejela sklep o podelitvi letošnjih zlatih plaket ilegalca, srebrnih priznanj OF ter nagrad mesta Ljubljane. Zlate plakete ilegalca so prejeli: Stane Cimperman, Viktor Stopar, Miloš Kobal, Milan Osredkar, Ladislav Riha-Tomaž, Franc Lubej-Drežče ter družini Bizjak in Trtnik-Polk. Srebrna priznanja OF je MK SZDL podelila: Janezu Erženu, Francu Fortuni, Anici Mihorko, Andreju Perku, Juriju Pretnarju, Janezu Rantu, Antonu Remsu, Stanetu Vlažu ter mestni Zvezi prijateljev mladine, ki letos praznuje tridesetletnico ustvarjalnega delovanja.

Nagrade mesta Ljubljane pa so za 1983. leto prejeli: dr. Bogomir Skerget, Ivan Zidar, Janez Gorišek, Planinsko društvo Ljubljana-Matica in Mednarodni grafični bienale pri Moderni galeriji v Ljubljani.

Najlepše praznovanje – nove delovne zmage

Kadar zavijajo sirene vozil prve pomoči, nas vedno stisne pri srcu. Spet je v nevarnosti človeško življenje. Vsak dan je več prometnih nesreč, vsak dan je več nesreč v kmetijstvu pa tudi v proizvodnji. Vozila hitijo po mestnih ulicah, vse se jim umika, da bi prispela pravočasno na cilj.

Cilj? To je najpogostejše prav Univerzitetna travmatološka klinika Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani. To je tam, kjer že petintrideset let dela eden letošnjih prejemnikov nagrade mesta Ljubljane dr. Bogomir Skerget.

Uradna obrazložitev za nagrado je kratka. »V svoji petindvajsetletni izključno travmatološki službi je ves čas deloval kot kirurg travmatolog in kot izreden organizator pri reševanju organizacijskih in strokovnih vprašanj. Njegova velika zasluga je, da je prav travmatološka klinika dosegla visoko strokovno raven in je znana kot vodilna institucija v Jugoslaviji in tudi v Evropi. Je redni profesor na medicinski fakulteti, predstojnik katedre za kirurgijo in avtor številnih publikacij.«

Za temi podatki se skrivajo leta študija, boj za boljše delovne razmere na področju travmatologije, boj za kadre, za medicinske naprave, ki so v svetu vrtoglavo napredujoče tehnike vsak dan bolj izpopolnjene. Vse skupaj pa je boj za človeška življenja in največkrat boj s časom.

Se pred leti, ko ni bilo zadosti zdravnikov na travmatologiji, ko so bile naprave zastarele in ko ni bilo tako brezhibno delujočega teamskega dela, kot je danes, je ugasnilo prenekatere življenje. Danes, nam je povedal profesor Skerget, rešijo veliko večino. Poleg tega osnovnega, velikanskega napredka pa danes univerzitetna travmatološka klinika v Ljubljani posreduje neposredno znanje novim zdravnikom, bodočim zdravnikom in je odprta za vse novosti iz travmatologije v svetu in pri nas. Pretok in izmenjava strokovnjakov sta redna praksa, simpoziji na ožje strokovne teme se vrstijo, in ni nikakršno naključje, če so prav včeraj pripeljali v Ljubljano delavca z raztrgano nogo iz Sarajeva, da bi jo rešili tukajšnji travmatologi in drugi zdravniki. Ne gre le za reševanje golih življenj, gre tudi za to, da rešujejo zdravje mnogim mladim, ki po preživetju spet lahko normalno sedijo na prejšnje delovno mesto. To, je menil v našem kratkem pogovoru dr. Skerget, je njihovo vodilo. Kako pa vsak dan izpopolnjevat, izboljševati tehnike in metode dela, je nenehna naloga tankajšnjih zdravnikov. Biti dober, biti najboljši, iskati inovacije in lastne izboljšave ter obenem nesebično dajati pridobljeno znanje mlajšim, to je velikansko delo in nenazadnje tudi veliko veselje.

Včasih napačno mislimo, da so veliki strokovnjaki za posamezna področja ozko usmerjeni le v svojo stroko in jih ne zanima prav nič drugega. Ob pogovorih z njimi se ta podoba vedno znova podira. Takšno nam je zagodil tudi dr. Bogomir Skerget, ko nam je v bežnem ekskurzu skozi svoj življenjski pripovedoval o partizanski, o večkratni udeležbi na delu v mladinskih delovnih brigadah, o veselju nad filatelijo, o domačem mizarjenju... Pri tem pa vendar nismo mogli mimo podatka, ki si ga je bil zdravnik nekoč izračunal za šalo: v petintridesetih letih dela je bil vsega skupaj kar sedem let od doma.

Bojana Zokalj-Jesih

Odlikovanja revolucionarjem

V četrtek, 5. maja, je bila v prostorih predsedstva CK ZK Slovenije slovesnost, na kateri je pet zaslužnih družbenopolitičnih delavcev in revolucionarjev prejelo visoka državna odlikovanja.

Z redom jugoslovanske zastave z lento je predsedstvo SFRJ odlikovalo: Branka Babiča, Staneta Bobnarja, Eda Brajnika in Pavla Zaverca, Franca Perovška pa z redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Odlikovancem je odličja izročil predsednik CK ZK Slovenije Andrej Marinc in ob tem poudaril, da so se odlikovanci s svojim požrtvovalnim in nesebičnim delom že v zgodnji mladosti zapisali naši revoluciji. Njihov delež v NOV in v desetletjih družbenega delovanja je neprecenljiv. Ustvarili so si velik ugled ne le med sodelavci in soborci, temveč tudi med rodovi, ki so zrastle v novi, svobodni in demokratični družbi, za katero so se tudi sami zvesto zavzemali. Jože Čurin

Svet za tradicije pri RK SZDL o vzgoji predšolskih otrok

Rana ura, zlata ura

Otrokov odnos do sveta in okolja se oblikuje že v najbolj zgodnjih letih

V zadnjem desetletju se je število predšolskih otrok v vzgojno-varstvenih ustanovah potrojilo. Pred petnajstimi in še pred desetimi leti sistematska priprava predšolskih otrok na šolo še ni bila razvita. Predšolska vzgoja otrok je v teh letih s pospešnimi koraki stopala naproti vse večjemu številu tistih, ki jih je zajela.

Do kolikšne mere naj otrok na predšolski stopnji spozna nekatere pojme, kot so mir, vojna, sovražnik, domovina, so razpravljali na minuli seji sistematska priprava predšolskih otrok na šolo še ni bila razvita. Predšolska vzgoja otrok je v teh letih s pospešnimi koraki stopala naproti vse večjemu številu tistih, ki jih je zajela.

Vsekakor občutljiva tema, ki zahteva izreden posluh vseh, ki z otroki kakorkoli delajo, veliko znanja iz psihologije, sociologije pa tudi znanja zgodovine.

Otrokov spoznavni krog je v ranem otroštvu ozek. Vendar mu je že na tej stopnji mogoče in nujno vcepiti pozitiven odnos do družine, do najbližjega okolja, prijateljev. Na nevsiljiv način se že lahko izpostavlja spoštovanje, tovaršstvo ter bratstvo in enotnost. Čustvovanje je v tej otroški dobi daleč močnejše od razumskega zaznavanja stvari, zato je vse delo pač treba podrediti čustvenemu otroškemu svetu. Jasnno je, da vzgojno-varstvena ustanova ne more dati otroku vsega. Družina mora prispevati svoje.

Današnja povprečna slovenska družina ima dva otroke in oba zaposlena starša. Ti podatki nam govorijo o zmanjšanem vplivu družine na otroke, čeravno še vedno poudarjamo, da je ta vzgoja osnova, vzgoja v vzgojno-varstvenih ustanovah pa le dopolnilo. Kakor so ugotavljali za starše, je tudi vzgojiteljski kader pretežno mlad, in se mora poučiti o svojem ožjem okolju, kjer deluje vzgojno-varstvena ustanova. Za to, da lahko otrokom preda osnovno vedenje o kraju, o okolju, kjer živi, mora vzgojitelj sam to okolje dobro spoznati in si pridobiti osnovne podatke tudi o tamkajšnji lokalni zgodovini narodnoosvobodilnega boja. Splošni podatki o partizanskem bojevanju so za otroke premalo konkretni, v povezavi z vedenjem o najožjem okolju pa ga lahko sprejemajo nemoteno.

Nadvse natančno je zadela žeblico na glavico misel Mihe Potočnika, ki je dejal, da so pretežno večini majhnih otrok zabava predvsem televizijske risanke, ki spodbujajo nasilje. V tridesetih letih, da še nismo uspeli v novi Jugoslaviji ustvariti partizanskega, narodnega junaka, ki bi bil otrokom blizu, ki bi jim na primeren način znal povedati, da vojskovanje ni zato, da bi »kdo koga ustrelil«, ali zato, kdo bo koga prena-

gal. Tak junak bi moral znati otrokom pojasniti, da se je naš boj bil zato, da bi bil čimprej mir! To je osnovno poslanstvo, ki ga moramo vcepiti v otroke, da jim ne bi ostajalo v predstavi, da je bil smisel partizanskega boja v streljanju. Sem sodi tudi učenje etičnih vrednot. Da se otroci naučijo dano besedo izpolniti...

Vsi v razpravi, med njimi tudi Ivan Križnar, pa so opozarjali, da je treba skrbno paziti, da te vzgoje in spoznavanje zgodovine ne bi otrokom posredovali iztrgano od vsega drugega. Otroku, so menili, je treba približati predstaviti življenje v naravi, treba mu je vcepiti ustvarjalen odnos in spoštovanje do dela ter nenazadnje, treba mu je predstaviti življenje otrok med vojno in tudi danes v deželah, kjer je še vedno lakota, kjer otroci niso svobodni in kjer ne rastejo v skrbi celotne družbe.

Socialna tematika v mladinskih umetniških delih je preskromno zastopana, so si bili edini, hkrati pa so ob vseh naštetih še neizkoriščenih možnostih poudarjali, da niso za nikakršno indoktrinacijo na tem področju vzgoje, vendar odločno proti vsakršni težnji, ki bi hotela aprioristično tako etiketirati vzgojna prizadevanja.

Ker je skoraj ves čas razprave tekla beseda o vzgoji predšolskih otrok, ki so zajeti v vzgojno-varstvenem sistemu, so nekateri vzgojno-varstveni delavci opozorili na podatek, da kljub naglemu naraščanju odstotka otrok v vrtcih, ostaja zunaj sistematične vzgoje kar petdeset odstotkom malčkov. Pri teh slednjih prevzame vzgojo »kdor prvi pride«, to pa pomeni, da je treba storiti vse, da bi tudi ti otroci prišli v enakopraven položaj z drugimi.

...Da ne bi prišlo še kje do tega kot v neki osnovni šoli, ko je tovarišica razlagala o izdajalcu, škofu Rožmanu, pa so jo otroci (vsi po vrsti, razen peščice) opozorili, da mož ni bil izdajalec, ampak samo proti komunizem...!

Že vsaka otroška igra vsebuje vzgojne elemente za prepoznavanje osnovnih človeških vrednot in vzgojitelji si prizadevajo, da bi jih nenasilno, čimbolj naravno vpleli v vse svoje delo z otroki. Res pa je, so menili, da je treba v prihodnje več pozornosti posvetiti tudi marksističnemu izobraževanju vzgojiteljskega kadra – že v šolah.

Naj na koncu zapišemo še misel iz razprave: Kljukec, mladinski junak pred leti, bi tudi v današnjem času lahko otrokom povedal marsikaj iz sodobnega življenja. Bil je topel, pristrčen junak, ki so ga nekoč otroci že vzljubili in brez dvoma bi ga imeli za svojega prijatelja tudi danes.

B. Ž. J.

Poljski maj

Zadnjih nekaj mesecev je kazalo, ko da se na Poljskem notranje razmere postopno umirjajo. Ko je šla mimo obletnica uvedbe vojnega stanja – razglasili so ga, kot je znano, 13. decembra 1981. leta – so začele prihajati od vlade obljube in napovedi, da bodo izredno stanje vojaške oblasti postopno odpravljali, hkrati ko se bodo kazala znamenja pomiritve in politične normalizacije. Kajpada je bil pogoj za te vrste normalizacije odprava sindikata Solidarnost, katerega voditelji so se večinoma umaknili v ilegalnost, kolikor se niso znašli po zaporih in koncentracijskih taboriščih. Razpustitev sindikata je hkrati spodbudila prizadevanja državne oblasti, da bi odvrnili delavstvo od prepovedane sindikalne organizacije z ustanovitvijo novega sindikata, ki naj bi bil povsem samostojna, od vladne neodvisna organizacija. No, izkazalo se je, da tak, od zgoraj ustanovljen sindikat, ne najde kdovekaj zaupanja med delavci.

Vlada Jaruzelskega si je hkrati štela v uspeh to, da je sicer bolj zgrda kot zlepa – onemogočila nekajkrat napovedane množične stavke delavcev v mnogih poljskih mestih. Pri tem se je kazalo dokaj očitna nedoslednost vladne politike do vseh tistih delavcev, ki so še naprej kazali nezadovoljstvo in skušali to nezadovoljstvo tudi javno pokazati. Oblasti so tako po eni strani izpuščale iz taborišč in zaporov določeno število članov prepovedanega sindikata, hkrati pa so – spričo ponavljajočih se nemirov – ta taborišča spet in spet polnili z novimi zaporniki. Veliko pozornost je vzbudila po evropskih deželah odločitev vlade, da izpusti nekdanjega voditelja Solidarnosti Lecha Walenso in mu celo omogoči delo v gdanski ladjedelnici, vse to seveda pod pogojem, da se bo izogibal vsaki politični dejavnosti, pa so zato vrata ječe ostala pripravljena, da se vsak hip vnovič odpro.

Nekajmesečno obdobje relativnega zatišja je v resnici dajalo vtis, ko da se politična in družbena kriza na Poljskem postopno umirja. K temu je dodati še to, da je prav v tem času vlada generala Jaruzelskega utrdila svoj mednarodni položaj. Iz Moskve niso več prihajali tako hudi očitki kot pred uvedbo vojaške diktature in še pozneje. Poljska je v tem času dobila tudi izdatnejšo gospodarsko pomoč od Sovjetske zveze, Nemške demokratične republike, Madžarske in drugih vzhodnoevropskih držav. Tudi zahodne države so se izkazale zelo razumevajoče za poljske gospodarske težave, pa do odločile za daljši ali krajši čas roke odplačil poljskih dolgov in obresti. Končno bi kazalo dodati še dejstvo, da so obstajala vedno bolj očitna znamenja zblizovanja Poljske z Vatikanom in izboljšanja – ali vsaj težnje po izboljšanju – odnosov med oblastjo in katoliško cerkvi. Skoraj povsem je že bilo domenjeno glede prihoda papeža Pavla Janeza na obisk na Poljsko, kar bi seveda utrdilo položaj vlade med katoliškimi množicami v deželi. Očitno je bilo tudi, da vodstvu cerkve ne gre za obnovo in za izbruh takih političnih napetosti, kakršne so bile vse od stavkovnega poletja 1980.

Zdaj sta pa pred kratkim nastopile dva dogodka, ki sta dokaj močno razblinila prazne upe glede resnične normalizacije razmer na Poljskem. Tak dogodek je bila proslava obletnice vstaje v varšavskem getu proti koncu druge svetovne vojne, drugi dogodek pa je bila dvojna, uradna in »opozicijska« proslava prvega maja. Obakrat so se vnovič pojavili po ulicah poljskih mest pripadniki prepovedanega sindikata Solidarnost in zlasti značilno je, da je oblast zaukazala policijskim silam, naj na najbolj grob način zatro »opozicijske« sile, ki so pripravile in sodelovale tako na proslavah obletnice vstaje kot na proslavah prvega maja. Močne policijske sile so z vodnimi curki iz vseh hidrantov in s pendreki brezsrčno in grobo razganjale udeležence množičnih demonstracij.

Očitno je torej, da se na Poljskem v bistvu ni nič spremenilo. Povsem se je vnovič potrdilo, da z nobeno prisilo ni mogoče odpraviti korenin nezadovoljstva. Vsekakor ostaja zato za Poljsko še naprej kot ena bistvenih značilnosti sedanje družbene gospodarske in politične krize globok prepad med državno oblastjo in partijskim vrhom ter delovnimi množicami. Vsi dosedanja ukrepi vojaške vlade niso mogli – in očitno je, da ne bodo mogli tudi v prihodnje – vzpostaviti zaupanja poljskega delovnega ljudstva v državno in partijsko vodstvo. Dogodki okoli prvega maja so vnovič potrdili, da globoko nezaupanje, ki je pred tremi leti sprožilo družbeno krizo, ostaja še naprej kot ena izmed bistvenih prvin poljske krize.

Drago Košmrlj

naš komentar

Težavam bo težko kljubovati

Pri osebnih in investicijskih porabi smo segli do meje, ki ogroža enostavno reprodukcijo in možnosti širjenja izvoza. Znašli smo se v položaju, ki je približno tak kot pred desetimi leti. Življenjski stroški rastejo veliko hitreje od družbenega proizvoda, ki je na voljo za osebne dohodke. Moram odkrito povedati, da se politični položaj zaradi tega v SR Sloveniji poslabšuje.

To je dejal predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije Andrej Marinc na zadnji seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Če se v vseh republikah in pokrajinah ne bodo odločili za izvoz na konvertibilno območje, bomo težavam, ki nas čakajo, težko kljubovali. Odločilni so zlasti uspehi, ki jih bodo dosegli na Hrvaškem, v Srbiji ter Bosni in Hercegovini.

Skoraj gotovo je, da Slovenija v izvozu na zahodna tržišča nima več veliko rezerv. Njen delež v skupnem jugoslovanskem izvozu na to območje znaša zdaj že četrtino in ga bo zelo težko še povečevati. Po oceni Andreja Marince so možnosti večidel izčrpane. Zdaj je bistveno predvsem to, kaj bodo na tem področju dosegli v drugih delih države.

To pa nikakor ne pomeni, naj Slovenija drži roke križem. Pomembno mesto pri uresničevanju stabilizacije imajo vse republike in celotno združeno delo. Toda napočil je čas, ko bo treba opraviti diferenciacijo, ko bo treba jasno povedati, kdo se dogovorov drži in kdo ne. Kdo je za stabilizacijo le načelno, kdo pa žanje uspehe. Brez tega očitno ne bo šlo več.

Razčistiti bo treba tudi, kakšna je vloga federacije pri urejanju skupnih zadev. To predvsem zaradi tega, ker nanjo vse pogostejše pritiskajo, naj prevzame naloge, ki ji

po ustavi nikakor ne gredo. Zaradi tega se dogaja, da delujejo upravni organi pa tudi banke in drugi mimo sistema.

Mnogi se sprašujejo, kako je mogoče, da se nekatere stvari vračajo na to raven, saj je povsem jasno, da bi o njih morali imeti poglavitno besedo delovni ljudje v združenem delu, v samoupravnih interesnih skupnostih in drugod. Nekateri – ne tako redki – zahtevajo od federacije, da plača nekakšne račune za stare grehe.

Očitno je, da hočejo socializirati stare dolgove in jih prenesti na ramena drugih. Takšni politiki bi se morali upreti. Zavedati bi se morali, da jo sproža zlasti inflacija, ki je v državi nismo zajezili in ki še naprej vpliva na čezmerno trošenje sredstev, za katere pa se potem izkaže, da jih z rednimi dohodki ni mogoče pokriti.

Na zadnji seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije so zato znova predlagali, naj bi odgovornost za vse oblike porabe prevzele republike in pokrajine in naj to ne bi bila stvar federacije. Pokazalo se je, da je z zvezne ravni posamezne oblike porabe izredno težko usmerjati. V zvezni resoluciji, denimo, piše, naj bi naložbe v vseh republikah letos skrčili za 20 odstotkov. Toda to je nemogoče, saj je Slovenija to obliko porabe že poprej zmanjšala in se potemtakem letos tega napolnila ne more držati. Veliko ustrežnejše bi zaradi tega bilo, da bi se v federaciji dogovorili za skupno politiko na vsem področju, ki bi jo zvezna uprava nadzorovala, za katero pa bi odgovornost prevzele republike. Slovenija je to predlagala že ob razpravah o zvezni resoluciji za letošnje leto, vendar njenih predlogov tedaj niso sprejeli. Zdaj kaže, da so se stvari vendarle spremenile. Nekaj podobnega velja

tudi za tuja posojila. V zadnjih dneh je bilo na številnih mestih slišati, da bi nekateri želeli kredite porabiti celo za finansiranje negospodarskih dejavnosti, za nerazvite in podobno. Na seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije so znova poudarili, da bi bilo to popolnoma nesprejemljivo.

Če dodatnih sredstev, ki jih bomo dobili na tujem, ne bomo porabili za povečanje proizvodnje za izvoz, bomo zapravili veliko priložnost, saj se potem ne bomo izkopal iz težav. Pri tem je treba – kot je bilo rečeno – izključiti tudi opremo, ki jo še vedno uvažamo v znatno večjih količinah, kot je bilo dogovorjeno. Nekateri člani centralnega komiteja so resno zahtevali, da tisti, ki to dovoljujejo, za neizpolnjevanje nalog prevzamejo konkretno odgovornost. Pozornost pa so zbudile tudi razprave o delu komisije za stabilizacijo zveznih družbenih svetov. Nekateri člani centralnega komiteja so menili, da dela prepočasno in da bi morali čimprej dati celoten program razvoja države.

Slišati pa je bilo tudi drugačna mnenja. Programa ne kaže ponuditi za vsako ceno. Če bo površen, če ne bo upošteval ustavnih in drugih rešitev, potem je z njim bolje počakati, kot pa ga sprejemati na vrat na nos.

Kljub temu je bilo na seji dano zagotovilo, da bo ta pomembna razvojna lista kmalu nared. Dotlej pa bi vseeno kazalo marsikaj postoriti. Z reševanjem žgočih gospodarskih in drugih nalog ni treba čakati, saj čas ni na voljo. Tega niso poudarili samo na zadnji seji jugoslovanskih komunistov, marveč tudi drugod.

Darko Marin

Seja sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij pri RO ZZB NOV Slovenije

Tradicije v periodiki za pionirje

Svet za ohranjanje revolucionarnih tradicij pri RO ZZB NOV Slovenije je na svoji seji 20. aprila med drugim obravnaval tudi tradicije v periodiki za pionirje. Poleg članov sveta so se seje udeležili uredniki mladinske periodike: Kurirčka, Cicibana, Pionirja, Pionirskega lista, Našega delavca in TV-15 Naš tovariš ter nekaj mentorjev pionirjev-dopisnikov.

»Ohranjanje tradicij je ena naših temeljnih nalog«, je na začetku poudaril Lado Pohar. »Borci si prizadevamo, da bi širjenje tradicij postalo stvar vse družbe, predvsem pa mladine. Veliko vlogo pri tem odigrajo tisk, radio in televizija. Posebno naloge v zvezi s tradicijami pa imajo v svojih programih sveti RK ZSMS in ZPMS.«

Na seji so ugotovili, da je obdobju najmlajših tja do

štirinajstega leta starosti namenjena zadovoljiva količina gradiva, ki obravnava revolucionarne tradicije, da je zadovoljivo tudi po vsebinski plati, tako iz literarnega, informativnega in znanstvenega vidika. Prikazovanje časa narodnoosvobodilnega boja ni črno-belo, predvsem pa je pomembno, da pionirji ne sprejemajo zgolj zgodbo o bojih, in to pasivno, pač pa tudi sami zapisujejo in svoje sestavke pošiljajo v svoje rubrike v periodičnem tisku. Pomembno je, da se primitivistično pojmovanje tradicij širi na dogajanje v današnjem času in da je velik poudarek namenjen predvsem gojenju vrednot, ki so se rodile med narodnoosvobodilnim bojem.

Seveda, pojavlja se tudi nekaj problemov oziroma težav, na primer v zadnjem ča-

su je že čutiti pomanjkanje kvalitetnih literarnih prispevkov o narodnoosvobodilnem boju. Zato so na seji menili, da je treba vzpodbuditi pisce, ki se ukvarjajo s to tematiko za mladino.

Kot drugi tak problem, ki bi mu morali posebej nameniti pozornost, so na seji prisotni ugotovili precej obdobje od štirinajstega leta dalje. To pa je že snov za razpravo, ne le periodike, temveč tudi dnevnega tiska, radia in televizije, torej za poudarek na temo tradicije in mladina v širšem pomenu besede, pri čemer naj bi sodelovali tudi strokovni delavci: pedagog, psiholog, sociolog. Zlasti pa bi morali osvetliti z vidika sprejemnika, kako namreč učinkuje to, kar posredujemo.

Živa Drole

Na dan pred 38 leti

V spomin na boje 15. in 18. divizije pred 38 leti in padlim borcem je bila v nedeljo na Orljem spominska slovesnost, ki so se je udeležili številni krajanji viške občine, predstavniki družbenopolitičnih in borčevskih organizacij, JLA in mladina. Zgodovino tega območja Ljubljane je orisal general major Vlado Kocjan, ki je tudi odkril spominsko obeležje. Na njem so vklesane tele

besede: »Ljubljana, Ljubljana, Ljubljana! Za zadnji boj roko nam daj, pa bomo v zarji vstali«. Spominsko obeležje je sprejela v varstvo krajevna skupnost Lavrica.

Učenci osnovne šole Oskar Kovačič z Gajevce so pripravili pester kulturni program, pripadniki JLA iz vojašnice Maršal Tito iz Ljubljane pa so s častno salvo še enkrat počastili spomin na zadnje boje tik pred osvoboditvijo Ljubljane.

J.Č.

RADIO ŠE POMNITE – TOVARIŠI

Med NOB so partizani uporabljali različna »transportna« sredstva. Ker je bilo na Slovenskem kolesarstvo že pred vojno močno razvito, so tudi kolesa prišla partizanskim borcem še kako prav. Največ so jih uporabljali kurirji. Delovali pa sta tudi doslej znani kolesarski bojni četi: prva poleti 1942 do roške ofenzive na Notranjskem, ki ji je povelejal France Korošec-Miha, druga pa v sestavi Tomsčeve brigade, ustanovljena je bila v Ribnici. Kot piše Stanko Semič-Daki v knjigi »Najboljši so padli«, ji je poveljeval narodni heroj Martin Kotar. Na spomenik padlim kolesarjem v NOB, ki zdaj stoji ob Vodnikovih cestah v Ljubljani (poprej je bil nad kamnolomom v Podutiku), pa je vklesanih 28 imen predvojnih športnikov kolesarjev, ki so padli v boju, bili ustreljeni kot talci ali so umrli in bili umorjeni v taboriščih. O tem bo spregovorila oddaja »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu v nedeljo 15. maja 1983, brž po poročilih ob 9. uri na prvem programu Radia Ljubljana. Oddajo pripravlja Stane Škrabar.

Ocena in napotilo

Sosvet RTV Ljubljana za radijske in televizijske oddaje s področja ohranjanja in negovanja tradicij NOB je konec aprila obravnavalo vsebino oddaj, ki so bile na sporedu v tem letu, ter program oddaj za vnaprej.

Ena osnovnih ugotovitev je bila, da so bili pri sestavljanju programov oddaj upoštevani predlogi članov sosveta in da je program zajel raznovrstnost tematike iz NOB. Premalo pa je v teh oddajah poudarjena izdajalska vloga enega dela duhovščine, ki je sodelovala z okupatorjem, o čemer obstajajo neizbrisljivi zgodovinski dokumenti. V preteklosti so oddaje »Še pomnite, tovariši...« obravnavale pretežno vojaške cilje, medtem ko je bilo letos že precej oddaj posvečenih dejavnosti aktivistov na terenu. Pri obravnavanju tistih vojaških akcij, ki so zahtevale veliko žrtev med borci NOV, bi bilo potrebno povedati, da so bile tako imenovane tragedije nekaterih bataljonov le izjeme, saj so partizanske enote izbojevale veliko zmag. Tako je na primer televizijska oddaja o tragediji Prešernovega bataljona na Pokljuki po navedbah nekaterih članov sosveta sprožila pri mladini številna vprašanja o vzrokih, ki so pripeljali do tragičnega dogodka na Pokljuki. Ti vzroki so bili v oddaji nemara premalo osvetljeni.

Pri obravnavanju pomembnih bojev in bitk enot narodnoosvobodilne vojske proti okupatorjem in kvistlingom se iz leta v leto ponavljajo oddaje samo o najbolj znanih bojih, o posameznih dogodkih večkrat govorijo eni in isti ljudje, oddaje pa so preveč posvečene obletnicam raznih dogodkov iz narodnoosvobodilnega boja.

Novinarji, ki pripravljajo oddajo »Še pomnite, tovariši...« in druge oddaje, bi po mnenju članov sosveta pri svojem delu morali bolj uporabljati zelo bogato literaturo, upoštevati, da zgodovina odkriva nove stvari, ki bi morale imeti svoj odsev v teh oddajah. Oddaje o 2. zasedanju AVNOJ so si, na primer, iz leta v leto podobne, pri čemer je zanemarljiv velik mednarodni pomen tega zasedanja za uveljavitev nove Jugoslavije na mednarodni sceni. Dobra, a premalo uporabljena oblika obravnavanja tematike NOB so pogovori z avtorji zgodovinskih knjig.

Lojze Štradjot

Topovi grmite, naš prapor nesite...

V enoti Miroslava Liliča, ki nadaljuje tradicije prve slovenske artilerijske brigade, so minulo soboto slavnostno proslavili 39-letnico te partizanske enote.

Proslave se je udeležil tudi poveljnik Ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Branko Jerkič, ki je pozdravil vse zbrane. Miroslav Lilič pa je govoril o uspehih, ki jih je dosegla enota pri usposabljanju, ter pozdravil predstavnike družbenopolitičnih organizacij občin Ribnica in Kočevje ter delegacijo odbora prve SAB.

Ob koncu pa so vojaki, mladina in pionirji pripravili priložnostno slovesnost.

Franci Žvipelj

Zborovanje na Javorovici

V počastitev spomina na padle borce 4. bataljona 5. SNOUB Ivana Cankarja je bilo 1. maja na Javorovici zborovanje nekdanjih borcev, mladine, predstavnikov družbenopolitičnih in borčevskih organizacij dolinjskih občin pa tudi iz Ljubljane ter krajanov Šentjerneja, ki so te dni praznovali svoj krajevni praznik.

Brigada Ivana Cankarja je bila ustanovljena sredi velike italijanske ofenzive 28. septembra 1942 leta. v Lapih na Kočevskem. Brigada se je bojevala na Dolenjskem, v Beli krajini, Žumberku in Gorskem kotarju. Četrty bataljon legendarne 5. SNOUB Ivana Cankarja in je v nešteti bojih dokazal svojo sposobnost, saj je zadal sovražniku hude udarce in poraze, toda 16. marca 1944. leta se je nemškemu in domobranskemu poveljstvu v Novem mestu ponudila prilož-

obarvana s krvjo borcev bataljona Cankarjeve brigade. Iz sovražnikovega obročja se je uspelo rešiti le desetini borcev, ki so še danes žive priče grozodejstva nemške soldateske in slovenskega

domobranstva.

V spomin na ta dogodek pred 39 leti je vsako leto na praznik dela – 1. maja slove-

nost v počastitev padlim, na tokratnem zborovanju je zbranim spregovoril nekdanji borec Cankarjeve brigade Vekoslav Jakopič.

Jože Čurin

Na Blegošu 3.000 ljubiteljev gora

Letošnji pohod je potekal v znamenju počastitve dneva zmage, 40-letnice ustanovitve Prešernove brigade in 31. divizije ter 90-letnice organiziranega planinstva v Sloveniji. Pripravili so ga požrtvovalni člani planinskih društev Sovodenj, Gorenja vas in Ziri. Sobota pa je bil dan pohoda za pionirje planince. Več kot 500 se jih je skupaj s svojimi mentorji povzpelo na 1562 metrov visoki Blegoš. V nedeljo, čeprav je ves dan deževalo, je okrog 3000 ljubiteljev gora, med njimi so bili tudi udeleženci NOB, kljubovalo vremenu. Na slovesnosti pred kočo Gorenjskega odreda je zbranim spregovoril predsednik Planinske zveze Slovenije Tomaž Banovec. Med drugim je spregovoril tudi o nalogah planincev in planinske organizacije, ki so povezane tudi z ohranjanjem revolucionarnih izročil.

Staš

tv-15 naš
TOVARIŠ

Z osme seje predsedstva RK ZRVS Slovenije Konferenca bo 19. maja

Predsedstvo republiške konference ZRVS, je na seji 25. aprila sprejelo sklep, da bo konferenca zasedala 19. maja letos. Poleg tega je predsedstvo sprejelo predloga poročil o delu Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije in revije Naša obramba za lansko leto ter vsebinsko zasnovano TV-15 Naš tovariš. Člani so sprejeli tudi finančno poročilo ZRVS in se strinjali s finančnim poročilom revije Naša obramba.

družbi. Obravnavali so tudi statutarna vprašanja, republiške in pokrajinske zakone o SLO in DS ter nekatera druga vprašanja. Janez Japelj je tudi poudaril, da so sejo zveznega predsedstva pripravili v Sloveniji zato, da bi predstavniki rezervnih vojaških starešin iz drugih republik in pokrajin videli, kako delujeta sistem SLO in DS ter usposabljanje za obrambne naloge. Med drugim so si ogledali tudi izobraževalni

Predsednik zvezne konference ZRVS Djuro Lončarevič, član predsedstva ZRVS Jugoslavije Sretan Zarič in član zvezne konference ZRVS Ivan Dolničar so v spremstvu predsednika republiške konference ZRVS Janeza Japlja obiskali Podravje, kjer so se seznanili z delom rezervnih vojaških starešin. V izobraževalnem centru za SLO in DS v Pekrah jih je predsednik OK ZRVS Maribor-Tabor Ivo Gradišek seznanil z deležem rezervnih vojaških starešin pri podružbljanju SLO in DS.

Predstavniki zvezne konference ZRVS Jugoslavije so se drugi dan obiska v Podravju sešli v domu družbenih organizacij v Mariboru s predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Ti so jih seznanili s obrambnimi in samozaščitnimi pripravami v Podravju. Predsednik medobčinskega sveta ZRVS Branko Vasa jim je orisal delo tega telesa. Gostje so obiskali tovarno Tam in se sešli tudi s političnim aktivom občine Ptuj ter se pogovarjali o vlogi organizacije ZRVS v konceptu SLO in DS.

M. K.

Predsednik Janez Japelj je člane seznanil s potekom zasedanja predsedstva zvezne konference ZRVS, ki je bila v republiškem obrambnem centru v Poljčah. Po njegovih besedah so največ pozornosti namenili posvetovanju o mestu in vlogi ZRVS v naši

center organov za notranje zadeve v Tacnu. Tam jih je namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Edo Kranjčević seznanil z zgodovinskim razvojem narodne zaščite v Sloveniji. Nekateri člani zveznega predsedstva so odkrito priznali, da šele zdaj

razumejo bistvo osvobodilne fronte in narodne zaščite. Nekateri člani zveznega predsedstva so odšli tudi na Štajersko. Kot je dejal Janez Japelj, so bili zadovoljni, ker so se prepričali, da je v naši republiki ZRVS trdno vpeta v vsakdanje življenje.

V nadaljevanju so člani predsedstva RK ZRVS Slovenije obravnavali problem usmerjanja mladih v vojaške in obrambne poklice. Predsednik koordinacijskega odbora za usmerjanje mladih v te poklice pri predsedstvu RK SZDL Alojz Hren je poudaril, da se kljub precejšnjim naporom število kandidatov za vojaške in obrambne poklice iz naše republike še vedno zmanjšuje. Nekaj občin redno pošilja kandidate v vojaške šole in akademije, veliko pa je takšnih, ki že več let niso poslale nobenega fanta v te šole. Nekoliko je grajal tudi slovenska sredstva javnega obveščanja, da premalo prikazujejo v svojih zapisih o življenju v oboroženih silah celo vrsto poklicev, za katere se lahko odločijo prihodnji starešine. Predsedstvo je sklenilo, da bo priporočilo občinskim konferencam ZRVS, naj se aktivno vključijo v akcije za pridobivanje mladih za vojaške in obrambne poklice.

Predsedstvo je obravnavalo tudi informacijo o dejavnostih članov in organizacij ZRVS na mladinskih delovnih akcijah. Dogovorili so se, da naj bi na dvanajstih zveznih in republiških delovnih akcijah v naši republiki, organizacije ZRVS skupno z drugimi zagotavljale strokovno pomoč in udeležbo svojih članov pri izvajanju obrambne in samozaščitne vzgoje, neposredno pa so odgovorne za pripravo in izvedbo obrambnega dne.

Bojan Kuntarič

Kaj delajo borci, člani ZZB NOV Maribor Rotovž

Obramba in zaščita – najbolj aktivno

S predsednikom tega občinskega združenja **Jožetom Cerkovnikom** smo spregovorili o delu in članstvu.

V občinski organizaciji Maribor Rotovž je včlanjenih 1788 nekdanjih borcev, aktivistov, internirancev in drugih udeležencev NOB. Večina jih je že upokojenih in le manjši del je še vedno v delovnem razmerju. Predsednik občinskega odbora je na zastavljena vprašanja o njihovem delovanju odgovarjal takole:

Kje se vključujejo člani te organizacije?

Iz ankete o vključenosti v obrambne in zaščitne aktivnosti po krajevnih skupnostih je razvidno, da deluje 45 članov v komitejih za SLO in DS, 37 jih dela v komisijah za SLO in DS, 101 član je aktiven v narodni zaščiti ter civilni zaščiti in kar 359 članov je hkrati tudi članov ZRVS. Tako predvidevamo, da je v naši občini na področju SLO in DS aktivnih kar petdeset do šestdeset odstotkov članov.

Kako je s stanovanjskimi problemi borcev?

Stanovanjske zadeve so bile zvečine vse rešene tako, da ni več prosilca, ki ne bi

imel svojega bivalnega prostora. Pri tako imenovanih nerešenih zadevah gre predvsem za željo po boljšem stanovanjskem okolju, za preselitve iz stanovanj brez centralne kurjave v taka s centralno, za preselitve iz višjih nadstropij v nižja in podobno. Odobrili smo tudi tri posojila za adaptacije zasebnih hiš.

Kaj pa priznavalnine?

Le te prejema sedaj 72 naših članov. Najnižja priznavlnina znaša 1000 dinarjev, najvišja pa 5000 dinarjev. Vse se odmerja glede na povprečni dohodek na družinskega člana.

Za potrebe pomoči socialno ogroženim in za tako imenovano organizirano sosedsko pomoč je skupščina mesta Maribora dodelila 14 krajevnim organizacijam ZB 169.060 dinarjev. Predvsem, ko govorimo o sosedski pomoči, moramo poudariti delo ostarelih članov. V prihodnje bo prav tem treba posvetiti več pozornosti in skrb, da bi jim olajšali jesen življenja.

Kaj lahko poveste o ohranjanju revolucionarnih tradicij pri vas?

Posebno komisijo imamo

za delo na tem področju. Kar dvaintrideset tovarišic in tovarišev je »evidentiranih za pripovednike o dogodkih iz narodnoosvobodilnega boja na osnovnih in srednjih šolah. Ta komisija je pripravila tudi predlog programa za postavitve novih spominskih obeležij NOB in predvojnega revolucionarnega delavskega gibanja na območju sedanje občine Maribor Rotovž. Skupaj s koordinacijskim odborom za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri OK SZDL je bil izdelan tudi seznam pomnikov revolucije pri nas.

Kako so aktivni nekdanji interniranci in izgnanci?

Komisija za internirance in izgnance ter politične zapornike pri OO ZZB NOV uspešno evidentira vse te različne skupine udeležencev NOV in bo predvidoma svoje delo končala do letošnje jeseni. Uspešno je organizirala srečanje izgnancev ob dnevu izgnancev ter tudi potovanje na proslavo na Ljubelju (z dvema avtobusoma). Na priporočilo te komisije tudi vse več krajevnih borčevskih organizacij organizirajo izlete v kraje, kot so Brestnica, Kumrovec in druge,

povezane z zgodovino NOB ter izseljenstva in internacije. Del prispevka članov iz vrst izseljencev, internirancev in političnih zapornikov je tudi pisanje spominov.

Nedolgo tega ste sprejeli akcijski program občinskega odbora za leto 1983/84. Kaj lahko poveste o tem?

Pripravili smo prav podroben program akcij in nalog. Poudarek je v krepitvi samoupravljanja, podružbljanju, negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij in vključevanju borcev v vse oblike družbenopolitičnega delovanja v krajevnih skupnostih ter tudi v tozidih. Posebno skrb bomo seveda posvečali zdravstvenemu stanju članstva ter njihovem socialnemu položaju. Zbirali bomo podatke o razvoju NOB na posameznih območjih krajevnih skupnosti. Tekoče bomo obravnavali varnostno-politične razmere in se nenazadnje vključevali v akcijo »vsak član naročnik TV 15«. Zasledovali bomo usodo naših pobud, stališč in predlogov ter tudi zahtev. Končno pa bomo tudi v podrobnostih razčlenili aktivnosti v akciji NNNP 83, ki ne more biti samostojna enkratna akcija, ampak stalno in sistematično delo na najrazličnejših področjih in v sodelovanju z vsemi strukturami, tako v KS kot tudi v tozidih. Spremljali bomo aktivnosti pri postavljanju novih pomnikov in tudi skrbi za vzdrževanje obstoječih, v skladu z družbenim dogovorom.

M. K.

Iz mednarodne borčevske aktivnosti

Protest – zaman

Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije je izrazil nezadovoljstvo sprčo namere, da dovolijo na avstralski paradi veteranov druge svetovne vojne sodelovati tudi ostankom nekdanjih četniških enot. Ob novici je zvezni odbor ZZB NOV posredoval ligi vojnih veteranov Avstralije protestno noto, v kateri je med drugim zapisano:

»Vaš namen, da tudi letos omogočite sodelovanje četniških enotam – pripadnikom kvizlinških sil, na nacionalni manifestaciji – na paradi ob priključitvenem dnevu, izziva veliko negodovanje jugoslovanskih borcev, ki so do dobra spoznali zločine te sovražne grupacije, katere predstavniki so se aktivno bojevali proti zaveznikom v drugi svetovni vojni na ozemlju Jugoslavije. To nas še bolj boli zaradi tudi vam dobro znanega dejstva, da so ob razpravi o statusu borcev v vašem parlamentu pripadniki narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije izenačeni s pripadniki rednih zavezniških armad, medtem ko so bile četniške in druge kvizlinške formacije označene kot del agresorskih fašističnih sil!

Ponovno omogočanje javnega nastopa četniškim enotam skupaj s priznanimi borci za svobodo, ki so žal, dobile zatočišče v vaši državi, bi pomenilo izenačenje teh dokazanih kolaboracionistov z ostalimi uglednimi vojnimi veterani, česar ni mogoče razumeti kot izraz »demokratskih svoboščin«. Njihova prisotnost na državni paradi avstralskih veteranov bi bila lažna predstavitev in goljufanje vaše javnosti, ki visoko ceni načela svobode in pravice. Vedno je obsojala vojne zločince ter se upirala teorističnim akcijam, ki so jih ti destruktivni elementi uporabljali v vojnem in povojnem času.

Upoštevač načela svetovne federacije nekdanjih borcev (FMAC), ki ji pripadamo od ustanovitve in kjer skupaj z vami koristno sodelujemo, pričakujemo, da boste kot organizacija vojnih veteranov zavezniške države, upoštevač resnična zgodovinska dejstva o zločinski vlogi četniških enot, odločno storili potrebne korake za onemogočanje njihovega javnega nastopa.

Epilog: Na omenjeni paradi je vendarle, kljub jugoslovanskim uradnim protestom, sodelovalo 88 nekdanjih četnikov!

ZZB NOV – delegacija na obisku pri francoskih borcih

Delegacija ZZB NOV Jugoslavije, ki jo je vodil Zvonko Grahek, predsednik komisije za mednarodno sodelovanje pri zveznem odboru ZZB NOV, je obiskala francosko združenje nekdanjih deportirancev in internirancev (FNDIRP). Ob tej priložnosti so se pogovarjali tudi o sodelovanju ZZB NOV Jugoslavije in francoskih borčevskih organizacij (UFAC, ARAC in ANACR).

Živahno delo po komisijah

Ob koncu aprila se je sestel svet za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB pri RO ZZB NOV. Poleg tradicij v periodičnem tisku za pionirje, ki je bil glavna tema te seje (več o tem na mladinski strani TV-15), so člani obravnavali delo posameznih komisij. Ugotovili so, da teče delo po komisijah živahno po začrtanih smernicah. Realizacija knjižnega programa se približuje planu (Založba Borec je od 35 načrtovanih knjig za letošnje leto do sedaj izdala že 11, Parti-

zanska knjiga pa od 40 načrtovanih 10). Pripravljena je bibliografija slovenske literature na temo NOB in socialistična revolucija ter prevodi v tuje jezike. Svet je sestavil komisijo, ki bo ugotovila, kaj še manjka v izvirnem in kaj v prevodnem delu. Mala knjižnica NOV in POS ima v pripravi za tisk nekaj besedil.

Na likovnem področju (pri upodabljanju narodnih herojev) gre delo že proti koncu. Seznam vseh upodobljenih bodo poslali občinskim ZZB

NOV. Poleg tega za to odgovorna komisija pripravlja seznam likovnih del s tematiko NOB in revolucije. Pripravlja pa še razstavo male plastike na temo NOB.

Komisija, ki skrbi za glasbeno področje, sporoča: ZKO je izdala prvi zbornik partizanskih pesmi za moški zbor. Tiskana je že pesmarica lani nagrajenih in natisnjenih revolucionarnih pesmi. Pripravljajo izdajo žepnih monografij partizanskih skladb. Skrb je prevzela Dr-

žavna založba. Revolucija in glasba ter festival Kurirček pa sta sprotno delo komisije. Sodelovanje z obema je kontinuirano.

V pripravi je še monografija partizanskega novinarstva. Glede poteka akcije Gradnja muzeja ljudske revolucije so člani sveta povedali, da samoupravni sporazum ni podpisan le še z nekaj občinami. Sicer pa gradnja ne bo potekala v tem kritičnem obdobju, pač pa bo leta 1985 položen temeljni kamen, v naslednjem srednjeročnem planu pa bo zrastle stavba. Tudi odkritje obeležja v Podsmreki je preloženo na prihodnje leto.

Živa Drole

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Celje – Borci ZB Dušan Kraigher

Sestali so se po več kot enoletnem premoru, tokrat že februarja. Program dela je bil popolnoma zapolnjen udeležba pa odlična.

Iz predsednikovega poročila je bilo razbrati, da je organizacija dobro delala, v skladu s sprejetim delovnim načrtom. Svojo aktivnost so člani kazali na vseh področjih družbenopolitičnega dela, zlasti pa z aktivnostjo v krajevni skupnosti Center in v njeni sekciji za obrambo in zaščito. Bolni in ostareli, osamljeni člani niso ostali zares sami. Obiski tovarišev so jim tako na domu kakor tudi v bolnišnici lajšali težave in jih predvsem navdajali z zavestjo, da niso ostali pozabljeni. Z denarno podporo, čeprav skromno, pa so podprli vse tiste člane ZB Dušan Kraigher, ki so jih najbolj trle denarne skrbi. Lepa je bila tudi novoletna obdaritev (s skromnim darilcem) vseh mater in vdov padlih borcev.

Nadvse samokritično pa je izzvenela tista točka v predsednikovem poročilu, v kateri je skušal strniti, kaj so borci te krajevnice storili za ohranjanje revolucionarnih tradicij. Premalo, skoraj nič, se je izkazalo! Borci se še niso odzvali mladim k tako imenovanim »živim zgodovinskim uram«, čeprav ima vsak od njih kaj povedati, in čeprav je jasno, da bi mladi takšne pripovedi radi slišali. Tudi o tem bi jim lahko pripovedovali, kakšno je bilo partizansko šolstvo, kako velika je bila želja po znanju in kako malo sredstev je bilo na voljo... Nobena knjiga, noben film in televizijska nadaljevanja ne morejo dati otroku toliko neposrednega kot prav živa pripoved tistih, ki so vojno doživeli na svoji koži. Krivda, da takšnih srečanj z mladimi še ni bilo, je menda na obeh straneh. Krajevna organizacija je še premalo povezana z vodstvi šol, le-te pa zaradi prenapolnjenosti šolskih in izvenšolskih programov najbrž težko najdejo še nekaj ur...

V razpravi je članstvo zanimala poleg drugega tudi zdravstvena problematika in nenazadnje stanovanjska kreditna politika. Želijo si tudi tesnejše medsebojne stike, ki bi jih gojili predvsem na izletih, lahko kar v najbližje mestno okolico.

Kar enajst članov tega celjskega borčevskega združenja, ki so umrli med obema konferencama, še ni bilo zelo starih. Le eden, Jože Horvat je še kot rdečearmjec v sovjetski armadi srečal Lenina.

V. Z.

Poljšica-Gorje-Podružbljanje skrbi za spomenike

Združenje, ki v Gorjah na Gorenjskem šteje 179 članov (74 žena), je imelo svojo redno letno konferenco že marca. Obravnavali so vprašanja o izpolnjevanju zastavljenih nalog v minulih dveh letih. Volitev letos ni bilo, ker mandatna doba sedanjemu odboru še ni potekla. Zato pa je štirideset odstotkov navzočega članstva ugotavljalo, da so v minulem obdobju odkrili štiri spomska obeležja: na Trati pod obronki Mežakle, v Spodnji Radovni, na Zatrniku in na Poljšici. Prejšnja in nova obeležja prevzema v svojo skrb krajevna skupnost, ki jih daje v neposredno varstvo posameznim šolam in delovnim organizacijam. Med drugim so bili zavarovani pred nadaljnjim propadanjem tudi ostanki ene požganih hiš v Srednji Radovni. Varstvo nad tem spomenikom vojne je prevzel Zavod za spomeniško varstvo iz Kranja.

Ker so obravnavali tudi delovanje borčevskega dispanzerja na Bledu, ki ga vodi dr. Borut Rus, so ugotavljali, da ta dispanzer kliče na zdravstvene preglede člane ZB po seznamih, ki so jih posredovale krajevne borčevske organizacije. Če so napake, oziroma če koga izpustijo, nikakor

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

ne gre za malomarnost dispanzerja. Menili so še, da je preveč zamotan postopek za uveljavljanje tako imenovanega nadaljnega zdravljenja, saj mora zdravnik posredovati predlog pristojni občinski komisiji v Kranj, ki ima odločujočo besedo.

V komisiji, ki je ocenjevala urejenost njihovega življenjskega okolja in predvsem grobišč, je bil tudi član borčevskega združenja iz Gorj. Gorjansko borčevsko pokopališče je dobilo odlično oceno (že vrsto let je vzorno vzdrževano), medtem ko je komisija ugotavljala, da je pravo nasprotje vaško pokopališče v Gorjah.

Ob koncu konference so se tudi gorjanski borci dogovorili za zvišano letno članarino (50 din) ter za pridobivanje novih naročnikov »TV 15«.

J. A.

Novo mesto – Tako sodelujejo z mladimi

Na nedavni letni konferenci ZZB NOV v Straži so med drugim ugotovili, da je pohodna enota Cankarjevega bataljona ena najboljših v novomeški občini. Primer potrjuje, da se mladina rada koristno organizira, če lahko z veseljem v praksi podoživlja in prenaša tradicije iz let NOB. Letne proslave Cankarjevega bataljona potekajo brez denarnih sredstev: ženske prinesejo hrano na kraj mitinga v jerbasih, kot med vojno. »Užaljene bi bile, če bi bilo drugače!« so lani julija znova povedale organizatorjem srečanja v Drganjih selih. Tudi tam vsa vas sodeluje pri srečanju z nekdanjimi partizani.

Na letni konferenci so tudi v Straži prizadevno razpravljali o razmerah v družbi in spomnili na potrebo po nenehni budnosti vseh članov organizacije.

Tg.

Maribor – Bračičevcem knjigo o njihovi enoti

Izročiti borcu knjigo o enoti, v kateri se je bojeval, je še tako dragocen spomin zgodovine. Tako sta premišljala pododbor partizanske brigade Mirka Bračiča za Koroško in občinski odbor ZZB NOV na Ravnah na Koroškem, ko sta načrtovala to akcijo. Oba sta po delovnih organizacijah, kjer so bili ti borci zaposleni (morda je kje še kdo), pri tem našla veliko razumevanje. Družbenopolitične organizacije, samoupravni organi in celo posamezniki so podprli tako pobudo. Vsi skupaj so zbrali toliko denarja, da bodo borem te enote brezplačno podarili knjigo Ladislava Kiaute Bračičeva brigada. Knjiga je izšla pri Partizanski knjigi v Knjižnici NOV in POS.

V krog obdarjenih so vključili vse borce Bračičeve brigade, ki živijo na območju občin Ravne na Koroškem, Dravograd in Radelj ob Dravi.

Prek občinskega odbora ZZB NOV Ravne na Koroškem so pred kratkim tovarišem, ki so se bojevali v brigadi Toneta Tomšiča in živijo na tem območju, podelili pregled spominskih obeležij.

Drago Miklavc

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

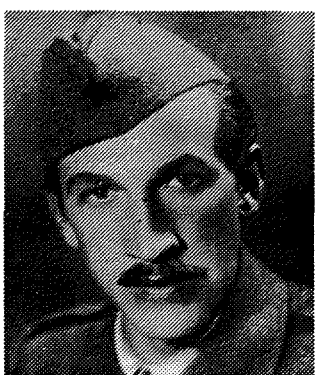
Jubilej partizanskega igralca, režiserja in scenarista

Na vsto prihajajo naši partizanski sedemdesetletniki. Za Matejem Borom, o katerem smo pisali v TV-15 v aprilu, praznuje svoj jubilej Jože Gale, ki se je rodil v Grosupljem 11. maja 1913.

Mladi nadobudni dolenski študent se je od vsega začetka odločil za gledališče, malo kasneje tudi za film. Leta 1938 je v Pragi diplomiral iz gledališke režije in igre. Od leta 1938 do odhoda v partizane je bil angažiran kot dramski igralec v ljubljanski Drami. V narodnoosvobodilno vojno se je vključil 1941. leta. Bil je med prvimi aktivisti Osvobodilne fronte v ljubljanski Drami. Leta 1942 so ga Italijani aretirali skupaj z Bojanom Stupico in ga zaprli v belgijsko kasarno. V ječi je čakal na svojo negotovo usodo kot O P (Ostaggio politiko-politični talec) vse do pomladi 1943. Potem ko je nekaj časa preživel v jetniški bolnišnici, so ga izpustili iz zapora zaradi pomanjkljivih dokazov o njegovem ilegalnem delu. Ob kapitulaciji Italije je odšel najprej v Cankarjevo brigado, nato je bil vključen v kulturniško skupino na Riglju, kjer so pripravljali Klopčičevo enodeljano Mati za Zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. To je bila prva večja partizanska gledališka manifestacija. Med jesensko ofenzivo 1943 je bil spet v Cankarjevi brigadi na Ilovi gori, nato v propagandnem oddelku štaba 14. divizije, v gledališki skupini Jasa in končno v Slovenskem narodnem gledališču v Črnomlju, ki ga je ustanovil SNOS.

Pokazal je vse svoje umetniške in organizacijske spo-

sobnosti. Bil je med organizatorji odrskega tečaja za mlade odrske talente, kjer je bil tudi predavatelj in učitelj dramske igre. S tečajniki je režiral skeč Vitomila Zupana Punt in v partizanskem gledališču je nastopal med vodilnimi igralci. Njegova najprodornejša vloga je bil Ferlež v Borovih Raztrgancih. Igral je negativni lik izvajalca, ki so ga gledalci na osvobojenem ozemlju, zlasti pa borci, ki so gledali to Borovo

priljubljeno partizansko dramsko uspešnico, iskreno zasvovali. To pa je bil tudi neizpodbiten dokaz, kako pristno in polnokrvno ga je Gale odigral. Pozneje sem videl še več predstav Raztrgancev, tudi po osvoboditvi, toda tako sijajnega in živga Ferleža ni bilo vse do danes. Gale je v partizanih uspešno odigral še Andreja v Klopčičevi Materi, Maksa v Kralju na Betajnovi, Lomova v Snubaču Čehova, Vičo v Nušičevi Sumljivi osebi, Jerišo v Borovi Težki uri in Purgona v Namišljenem bolniku. Poleg Lojza Potokarja, Franceta Presetnika, in Jožeta Tiranca je bil med ključnimi

igralci v moškem ansamblu partizanskega gledališča in med tistimi redkimi slovenskimi poklicnimi dramskimi igralci, ki so zapustili okupirano Ljubljano in prišli v partizane pomagat ustanavljati svobodno slovensko gledališče.

Po osvoboditvi je sicer odigral še vrsto vlog v ljubljanski Drami in mestnem gledališču ter nekaj vlog pri filmu, vendar je postalo njegovo glavno umetniško področje režija. Režiral je sprva v gledališču, kasneje pa samo še pri filmu. Znanе so njegove dramske režije v Ljubljani, Trstu, Kranju, Celju in na Ptuj. (Audrey) »Solledad«, Giraudoux »Trojanske vojne ne bo«, Brecht »Dobri človek iz Sečuana«, Plautus »Dvojčka«, Cankar »Martin Kačur«, Bor »Raztrganci«, »Pajčolan iz mesečine«, Sartre »Zaprti v Altoni«, Shaw »Pokopljite mrtve«, Javoršek »Odločitev«, De Filippo »Filumena Marturano«, Potrč »Krefli«, Rattigan »Globoko sinje morje«, Miheličeva »Veverica ne more umreti«, Shafer »Zasebno uho-javno oko«, Hochhuth »Namestnik božji«, Albee »Vrt« itd.

V svojem filmskem obdobju je od 1947., ko se je vrnil iz Prage, kjer je opravil filmsko specializacijo, do danes režiral vrsto dokumentarnih in igranih celovečernih filmov. Med dokumentarci, za katere je napisal tudi scenarije, sta pomembnejša Trideset let slovenske drame in Partizanski dokumenti. Za prvega je prejel zvezno nagrado. Med igranimi filmi za odrasle so bili, Tuja zemlja (Bosna film), Vrnili se

bom (Bosna film), Družinski dnevnik (Viba film), Onkraj (Filmska radna zajednica Beograd) in Pustota (Viba film).

Zelo uspešno je režiral vrsto mladinskih filmov pri Triglav filmu; Kekec, Srečno, Kekec! in Kečkeve ukane. Njegov prvi Kekec je prejel srebrnega leva na mednarodnem filmskem festivalu za otroke v Benetkah (1952), za film Srečno, Kekec pa bronastega leva na istem festivalu in še nagradi Minervo D'Argento in Premio san Giorgio (1964). Slovita mednarodna priznanja so bila več kot zaslužena nagrada za vrstno delo pri mladinskem filmu. Pa tudi doma so kritiki sprejemali njegove filmske režije s priznanji.

V tako kratkem sestavku ni mogoče sniti in omeniti vsega njegovega dela na področju gledališča in filma, saj je bil tudi ploden scenarist (napisal je okrog 17 scenarijev, med katerimi jih nekaj še ni uresničenih) in publicist ter vzgojitelj na akademiji za igralsko umetnost. V tej umetniški ustanovi je pustil krepke delež svojega mnogostranskega udejstvovanja; bil je prorektor, rektor, predstojnik katedre in oddelka za filmsko in televizijsko režijo in igro ter predavatelj teoretičnih osnov filmske režije in igre.

Ce je v obdobju med vojno dal prednost ilegalnemu delu za osvoboditev, v partizanih delu za partizansko gledališče, v katerem je deloval kot organizator, pedagog, igralec in režiser, potem lahko zapišemo za obdobje po vojni, da je bil predvsem režiser, s posebnim poudarkom na filmski režiji. V zgodovino slovenskega filma se je zapisal kot pomemben in izvirni režiser in scenarist. Kot igralec pa se je najbolj sprostil v partizanskem gledališču, v katerem je ustvaril nekaj nepozabnih likov.

Dušan Mevlja

Spominska knjiga kot priročnik

Res je po vojni izšla že kar nepregledna množica dobrih, ali še več nepopolnih, mozaičnih in zato nezanesljivih kronik o naši veliki osvobodilni dobi. To nas ne opravičuje, da bi smeli gledati na to slovstvo, kot da ga ne kaže brati in ne upoštevati, češ da je nepristno, zgolj poljudno zgodovinsko gradivo. Na žalost smo premalo pozorni, ko izide med množico »spominskih« knjig takšna knjiga, kakršna je »Na levem bregu Save«, s podnaslovom. Delavsko gibanje in narodnoosvobodilni boj v občini Ljubljana Bežigrad To delo, ki je izšlo v nakladi 5000 izvodov (!), je napisal na podlagi Jožeta Ravbarja-Josta in prispevkov drugih borcev in aktivistov NOV publicist France Sušteršič. To nikakor ni le nekakšna občinska kronika ozemlja, ki je bilo pred vojno zunaj mestnih mej; to so predmestne vasi, iz katerih so izšli številni proletarci, ki so se nekateri razvili v prave revolucionarje. Zato v dodatku knjige beremo tudi življenjepis štirih narodnih herojev s tega razmeroma majhnega področja: Maks Pečar, Janko Bizjak, Rezka Dragar in Franc Ravbar-Vitez. Med narodne heroje pa Črnučani štejejo tudi Vinka (Ceneta) Štuparja, čeprav mu ta naslov ni bil uradno priznan.

Na 20 straneh knjige je zapisanih nešteto imen, ki so pač mnoga tudi vklesena v številne spomenike NOV na območju sedanje Ljubljane. Prav ta imena že sama upravičujejo to knjigo. Povojni rodovi, ki prihajajo, naj vedo, da živijo v krajih, ki njihovo simbolno skupno ime »na levem bregu Save« pomeni nekaj častnega, velikega – pač zaradi deleža tistih predvojnih in medvojnih borcev, katerih imena je treba spoštljivo prebrati v tej knjigi.

V kronološkem zaporedju je zbrano toliko gradiva iz predvojnega delavskega gibanja, o delovanju Društev kmečkih fantov in deklet, o Svobodi in Vzajemnosti, o celicah predvojnih komunistov, o začetkih oborožene vstaje, zlasti na slavnem območju Rašice, kjer je okupator požgal prvo slovensko vas, pa o neštetih hudih spopadih z nemškimi okupatorji, da vsega tega pač ni bilo mogoče natančneje opisati. Toda posebna vrednost knjige je prav v tem, da nam ponuja pregled strnjeno skorajda vsega, česar je vredno spominskih in zgodovinskih pričevanj o krajih in ljudeh na levem bregu Save, pravzaprav na mostišču, kjer so okupatorji na ljubljanski Savi in Ljubljanskem polju presekali ter razmrčarili slovensko ozemlje na »nemško« in »italijansko«. Prav v tem je izreden pomen ozemlja »na levem bregu Save«, saj so tu, na najbolj izpostavljeni in nevarni meji naši ljudje nešteto krat s svojo krvjo izpričali, da so Slovenci in revolucionarji. Zato pa je ta knjiga o vsem tem pričevanje (tudi z nekaterimi dokumenti in dragocenimi ilustracijami) in priročnik, ki je kar nepogrešljiv za kratko zgodovino sedanje severovzhodne Ljubljane.

Kaže, da bodo izšli še nadaljnji zvezki zgodovinske obravnave delavskega gibanja v bežigradski občini (ki se pač razprostira tudi na desnem savskem bregu), saj je ta knjiga 1. zvezek obsežnega kronističnega dela.

Fr. Slokan

Nove knjige pri založbi Borec

Ivo Zorman za otroke

Na nedavni tiskovni konferenci naše založniške hiše so uredniki predstavili štiri nove knjige za mladino pisatelja Iva Zorman, sicer vsem znanega avtorja številnih romanov (mnogih med njimi z vojno tematiko). Z novimi Zormanovimi deli za otroke se brez dvojne zapolnjuje tista vrzel v mladinski literaturi, ki so jo na različnih sestankih svetov za tradicije označili za »pomanjkanje nadaljevanja predstavljanja socialne tematike« in tudi področje, ki je blizu odrasčajočim, torej tistim, ki se iz sveta brezskrbnega otroštva že selijo v svet odraslih in na tem prehodu doživljajo vse muke in radosti odrasčanja.

Na senčni strani mesta, Gnezdo sršenov, V sedemnajstem in Rosni zaliv so dela, v katerih si pisatelj skuša skozi pogled svoje generacije približati in razbrati doživljajski svet sodobnega otroka in mladostnika. Na senčni strani ulice in Gnezdo sršenov sta deli, ki govorita o generaciji avtorjeve mladosti, nekako na prehodu so Nedeljska jutra, medtem ko romana V Sedemnajstem in Rosni zaliv že trdno stojita v današnjem času ter se soočata z vprašanji današnjih mestnih mladostnikov. Dela so izšla v vezani »obleki«, mikavni opre-

mi Matjaža Vipotnika, z nevsiljivimi, v pretanjeno risbo ujetimi ilustracijami Marjance Jemec-Božič, v nakladi 5000 izvodov.

Med Kubo in Indijo

Z zares kratkim odlomkom smo vam že predstavili novo delo s področja svetovne politike Med Kubo in Indijo avtorja Janeza Čučka. O nevrščeni med dvema konferenca je beseda, beseda novinarja, ki nas v strnjeni, ponekod prav napeti pripovedi seznanja s številnimi preizkušnjami in izdigi, s katerimi so se v omenjenem obdobju srečevali nevrščeni.

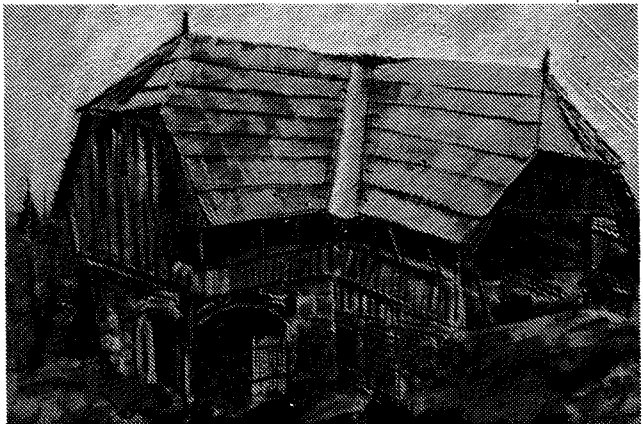
Hkrati so nam v knjigi na voljo tudi najnunejši podatki o članicah gibanja nevrščeni, ki zajemajo geografske, demografske, ter nekatere statistične značilnosti posameznih držav. Ob koncu knjige je še pridatek na štirih straneh o nedavno končanem sedmem vrhu v New Delhiju.

Knjiga je izšla v 3000 izvodih in je že druga (po Lipuščkovu Iran proti Iranu) s tega področja, pri čemer založniki zatrjujejo, da bodo z izdajanjem takšnih del, ki se odzivajo na sodobna svetovna politična dogajanja, nadaljevali. B. Ž.J.

Likovna razstava ob devetem maju

Partizanske domačije na Koroškem

»Od tistih težkih dni, ko vsak dan je pomenil tisočletje, je preteklo štirideset let. Grobove je prerasla trava, domovi so ponosno znova vstali, v njih svobodni rod živi in z njim spomini na ponosne dni upora...« Tako je zapisal ob pastelih koroških domačij Franca Boštjana Mitja Šipek. Mi pa pristavimo, da je razstava Boštjanovih pastelov obogatila likovno ponudbo Ljubljane ravno pred praznikom osvoboditve mesta, v galeriji Delavske enotnosti, na Tavčarjevi ulici št. 5.

Slikar Franc Boštjan se je rodil leta 1930 na Prevaljah, šolo za oblikovanje je končal v Ljubljani. Za delo na likovnem področju je leta 1981 prejel Vrančevno plaketo, priznanje kulturne skupnosti Ravne na Koroškem; udeležil se je s svojimi deli številnih razstav doma in v tujini. Razstava njegovih pastelov v galeriji Delavske enotnosti v Ljubljani bo odprta do 15. maja. Dvanajst najlepših izbranih motivov iz tega cikla bo objavljenih v stenskem koledarju Partizanske domačije na Koroškem za leto 1984.

Slovenska Koroška pod Peco, Uršlj goro in Strojno, domovina Prežihovega Vranca, je ena najbolj privlačnih slovenskih pokrajin. kornaj se kje se je ohranilo toliko etnoloških lepote, starih naselij, samotnih in slikovitih gorskih kmetij in kajž. Tem hišam, tem kajžam, ki so ostale trdna opora uporu proti sovražnikom in potujočevalcem v najhujših dneh, je slikar Franc Boštjan z Raven na Koroškem posvetil vso svojo likovno pozornost. Kmečke domačije je v svojih likovnih kompozicijah povezal z okoljem in pogosto poudaril le tiste njihove dele, ki so mu bili likovno najbolj privlačni in slikoviti. Tako poudari zdaj gumno pri Nadverju nad Ravnami, potem leseno kaščo pri Navršniku in tretjič spet preprosto hišo pri Haderlapu poveže s pogledom na Koprivno... Kolorit je neločljiva prvina Boštjanovih del. To velja za olja in akvarele pa tudi za pastelev na ljubljanski razstavi, ki so si jih v nabito polnem razstaviščnem prostoru ob otvoritvi ogledali številni gostje.

Maks Burgar

Med revijami

4. številka Borca

Tokrat lahko v reviji Borec med drugim za pokušino preberete nekaj pesmi nikaragovskega pesnika Ernesta Cardenala, ki odsevajo mnogo tistega, o čemer prav te dni tako pogosto poslušamo iz poročil – o dogajanjih v Južni Ameriki. »In neki človek upa...« pravi Cardenal, »da se bo ponoči pretihotapil čez mejo. Ime tega človeka je neznano. Mnogo drugih ljudi je zakopanih v jami...«

Mihailo Lalić nas z vsakim svojim novim literarnim delom priteguje z izredno močjo besede. Tudi z odlomkom njegovega najnovejšega romana »Do koder gora zeleni« je tako.

»Po seriji briljantnih romanov s tematiko vojne in revolucije, kot so Svatba, Pomlad nad breznom, Prelom in Hajka, se mi zdi normalno in neobhodno, da se je Lalić usmeril v preteklost in da je minule zgodovinske svetove in njihova dramatična dogajanja pričel primerjati s tistimi iz vojne, jih prikazovati vzporedno in to na način, da jim je zmanjšal distanco in jih posodobil...«

Tako uvodoma uokvirja svojo oceno tega najnovejšega Lalićevega romana ocenjevalec Milivoje Marković, ki svojo misel o tem delu še razširi in razčleni. Za literarno delo, ki naj bi ga šele vzeli iz knjižne police, vsekakor primerna predstavitev: odloomek in ocena.

V četrti številki Borca lahko preberemo tudi oceno knjige italijanskega avtorja Pieva Arriga Carniera »Lo sterminio mancato«, ki je izšla lani pri založbi Mursia v Milanu, in govori o problemu tržaške Rižarne. Knjiga je med Primorci že ob izidu zbudila hudo kri in ogorčenje, zdaj pa tudi ocenjevalec Boris Mlakar potrjuje, da skuša to besedilo na kvazi znanstvenih osnovah dokazovati, da Rižarna ni bilo uničevalno taborišče, čeprav je bilo dokazano nasprotno, da je bilo v njenih krematorijih sežganih vsaj 300 protifašistov slovenske, hrvaške, italijanske in židovske narodnosti in so njeni zidovi v svojih nedrih skrli še številne druge grozote.

B. Ž. J.

Partizanski pevski zbor v Bolgariji

Devetega maja je PPZ iz Ljubljane odpotoval na gostovanje v Bolgarijo, kjer bo gost svetovno znanega pevskega zbora Kaval iz Sofije. S tem zborom je PPZ povezan še več let. To je že drugo srečanje pevcev PPZ v Bolgariji, kjer so pred 16 leti imeli zelo velik uspeh.

Na tej turneji čaka pevce PPZ prvi nastop v mestu Stanke Dimitrov, kjer bodo bolgarski festival »Glasbeni večeri« naši pevci sklenili s samostojnim koncertom. Naslednji dan pevci odpotujejo v Velingrad in Septembru. Že 13. in 14. maja bodo pevci nastopili ob črnomoški obali v mestih Burgas, Nesebar in Dobropol. Gostovanje bo končano s koncertom v veliki dvorani »Balkan« v Sofiji.

Pred odhodom na turnejo po Bolgariji je imel Partizanski pevski zbor celovečerni koncert v dvorani doma JNA v Beogradu. ČE

»PPZ ob nastopu v domu Ivana Cankarja na festivalu »Revolucija in glasba 1982.«

V Podravju so člani ZRVS delavni na vseh področjih

Ustanovili bodo več aktivov

Rezervni vojaški starešine v podravskih občinah so v zadnjem letu razvili živahno dejavnost na vojaško-strokovnem in idejnopolitičnem področju. Rezultati tega dela so vidni in se kažejo v večji obrambni pripravljenosti, boljši strokovni usposobljenosti, množičnosti in drugod. Zaradi tega smo obiskali predsednika medobčinskega sveta ZRVS za Podravje Branka Vaso in mu postavili nekaj vprašanj.

Kakšna je pravzaprav naloga medobčinskega sveta?

»Osrednja naloga medobčinskega sveta ZRVS, ki ga sestavlja deset občinskih organizacij in mestna v Mariboru, je usklajevanje dela v podravskih občinah. Njegova naloga je tudi povezovanje z republiško konferenco ZRVS in izvajanje njenih sklepov in sklepov predsedstva. Dogovarjamo se o enotni kadrovski politiki, vzpostavljamo stike s sosednjimi občinskimi konferencami na Hrvaškem. Občasno prirejamo tudi regijska tekmovanja v orientacijskih pohodih in drugo«.

Kaj so pokazale letne programske konference ZRVS v Podravju?

»Pokazale so, da je bilo opravljeno ogromno dela in da so organizacije in člani prispevali pomemben delež pri strokovnem usposabljanju in podružbljanju SLO in DS. Za letos so si zastavili tudi ambiciozne programe. Člani ZRVS delajo tudi v obrambnih kroških in komitejih za SLO in DS, vključu-

jejo se tudi v akcije, ki jih pripravljajo mladina in druge družbenopolitične organizacije. Letos bodo ustanovili večje število aktivov ZRVS v delovnih organizacijah«.

Letos bo srečanje ZRVS Slovenije in Hrvaške tu pri

Kot pravi Branko Vasa, tudi v Podravju ugotavljajo, da sedanje ime organizacije ne ustreza več. Mislijo, da bi se morala imenovati Zveza starešin splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

vas. Povejte nekaj več o tem srečanju!

»Letošnje srečanje rezervnih vojaških starešin Slovenije in Hrvaške bo na gradu Štatenberg, in sicer 22. julija, ob dnevu vstaje slovenskega naroda. Občinska konferenca ZRVS Slovenska Bistrica organizira to srečanje, hkrati pa je tudi organizator osrednje občinske proslave. Tako bodo srečanje povezali z osrednjo občinsko proslavo ob dnevu vstaje. Želimo, da bi se rezervni starešine iz Hrvaške ob tej priložnosti seznanili z našim praktičnim delom pri usposabljanju. Obiskali bodo tudi nekatere delovne organizacije, se pogovarjali z našimi člani in z njimi izmenjali izkušnje. Rezervni vojaški starešine iz Hrvaške si bodo ogledali tudi zbirko NOB v Srecah pri Makolah«.

Katere pa so najpomembnejše naloge medobčinskega sveta v letošnjem letu?

»Ena od osrednjih nalog je poživitev dela obrambnih krožkov na osnovnih in srednjih šolah. V vsakem bo mentor član ZRVS. Mladino bomo zainteresirali za obrambno in samozaščitno dejavnost. Pomagali bomo pri kadrovanju v šole za rezervne starešine in vojaške šole. Delo obrambnih krožkov bomo morali popestriti z uvedbo nekaterih privla-

nejših oblik dela. Mlade bomo morali voditi na praktične vaje in jih seznanjati z uporabo orožja in vojaške tehnike. V organizacijo bomo vključili tudi nekatere tovariše in tovarišice, ki nimajo čina, opravljajo pa pomembno dolžnost v SLO in DS.

Ali so rezervni starešine dovolj cenjeni kot družbenopolitični delavci?

»Tam, kjer so organizacije ZRVS delavne, cenijo delo članov ZRVS kot aktivnih družbenopolitičnih delavcev, saj jih v nekaterih občinah vključujejo tudi v politične koordinacije. V nekaterih občinah pa še vedno ni tako. Dosti je odvisno od aktivnosti posameznih vodstev. Nasploh pa se je odnos do rezervnih vojaških starešin v občinah v zadnjem času izboljšal«.

Koliko članov iz Podravja se bo udeležilo letošnjega zveznega srečanja ZRVS?

»Zveznega srečanja, ki bo 4. julija v Novem Sadu, se bo iz Podravja udeležilo 11 delegatov. Iz vsake občine bo odpoval po en član. Podpri smo pobudo republiške konference ZRVS Slovenije, da naj bi iz vsake občine v naši republiko šel en delegat. Mislim, da je ravnanje republiške konference v skladu s splošnimi prizadevanji za varčevanje in stabilizacijo«.

Marjan Kos

Slovesno zaprisegli

V večini vojašnic v vsej Jugoslaviji so konec aprila zaprisegli mladi pripadniki JLA. Tega slovesnega dejanja so se udeležili tudi starši, prijatelji, mladina, pionirji, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in seveda borci.

Se posebej slovesno je bilo v Vipavi. Slovesnosti ob zaprisegi mladih vojakov so se udeležili tudi borci slavne Gradnikove brigade. Po slavnostnem govoru nekdanjega borca te

partizanske enote generalpolkovnika Franca Tavčarja-Roka so se borci Gradnikove in tudi drugih brigad pomešali med vojake in oživeli so številni spomini na neštete juriše in boje. Vojaki so prisluhnili izkušnjam, ki bodo lahko prišle prav tudi njim. Borce, vojake in druge zbrane pa je pozdravil tudi poveljnik Ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Branko Jerkič.

Vito Avguštin

Stalna oblika dela

Tudi v Titovem Velenju je bil mesec namenjen pripravi in izvedbi obrambnih dni na osnovnih in srednjih šolah. Ker se zavedajo, da sami ne bi mogli uspešno pripraviti takšnih akcij, so povabili k sodelovanju zunanje sodelavce iz vrst borcev NOV, rezervnih vojaških starešin, mladine in druge. Takšno sodelovanje naj bi postalo stalna oblika pomoči pri obrambnem usposabljanju mladih.

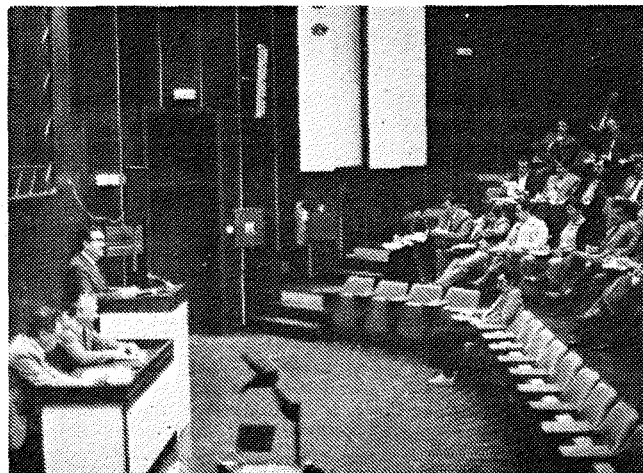
Vrhunec obrambnega usposabljanja šolske mladine pa je bilo občinsko tekmovanje v znanju in veščinah s področja SLO in DS, ki so ga pripravili na območju krajevnih skupnosti Konovo in Paka. Na tekmovanju so se zbrale po dve ekipi iz osmih osnovnih šol in ekipa izvenšolske mladine. Pomerile so se v reševanju pismih testov, streljanju, poznavanju pehotnega orožja, reševanju topografske naloge, prometne ter požarne varnosti, nalogah civilne zaščite, prvi pomoči in poznavanju tematike NOV. Prvo mesto je zasedla druga ekipa OŠ Veljko Vlahović pred drugo in prvo ekipo OŠ Anton Aškerc.

Pri izvedbi tekmovanja so uspešno sodelovali člani ZZB NOV, ZRVS, radioamaterskega kluba Hinko Košir, občinskega štaba TO ter CZ in drugi.

Martin Slatinšek

Skrajšanje ne sme vplivati na kakovost

V republiškem centru za obrambno usposabljanje v Poljčah je bil pred nedavnim enodnevni posvet o obrambnem in zaščitnem usposabljanju izvenšolske mladine. Osrednja pozornost je veljala izkušnjam, pridobljenih na lanskem obrambnem in zaščitnem usposabljanju izvenšolske mladine, ki je potekalo po novem učnem načrtu Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo. V Poljčah so se zbrali odgovorni za organizacijo in izvajanje učnega načrta obrambe in zaščite za mladino, ki ne obiskuje šol srednjega

usmerjenega izobraževanja. V uvodni besedi je republiški sekretar za ljudsko obrambo Martin Košir poudaril pomen obrambnega in zaščitnega usposabljanja. V nadaljevanju pa so o pridobljenih izkušnjah spregovorili predstavniki občinskih sekretariatov za ljudsko obrambo. Poudarili so predvsem eno prednost novega učnega načrta, ki je zdaj precej pridobil z razširjenostjo praktičnega dela. To novost je mladina tudi zelo dobro sprejela. Dogovorili so se tudi, da bo letošnje usposabljanje nekaj krajše, trajalo naj bi skupaj 20 dni, zaradi stabilizacijskih razlogov, vendar pa to ne bi smelo vplivati na izvedbo celotnega učnega načrta. To so poudarili tudi predstavniki nekaterih občin v referatih, saj so menili, da z dobro organizacijo in pripravo kadrov učni načrt lahko v celoti uspešno izvedejo tudi v krajšem času.

Bok

V nekaterih OK delo nazaduje

Iz uvodnega poročila, ki ga je podal predsednik medobčinskega sveta ZRVS severnoprimorske regije Stojan Blaj na nedavni seji v Ajdovščini, razberemo, da so rezervni starešine v tem delu naše republike v minulemu letu namenili pozornost predvsem izpopolnjevanju znanja svojih članov. Prav tako pa so veliko časa namenili obrambnemu usposabljanju šolske mladine in mladine na mladinskih delovnih akcijah Posočje in Kras 82 ter družbenopolitični dejavnosti rezervnih starešin.

Na seji so ugodno ocenili dosedanje sodelovanje ter delo in pri tem zlasti ugotovili najboljši uspeh v ajdovski občini. Občinska konferenca ZRVS Ajdovščina je dosegla najboljše sodelovanje z občinskim vodstvom družbenopolitične skupnosti in družbenopolitičnih organizacij. S skupnimi moč-

mi so razrešili vse probleme. Sedaj skupno razrešujejo probleme poslovanja, ki je nastal z restrikcijami pri zaposlovanju upokojenцев, kar je prav, vendar gre za določene posebnosti.

Dotaknili so se še nekaterih drugih perečih vprašanj. V Idriji še vedno niso rešili vprašanja obstoja občinske organizacije ZRVS. Najbolj boleče je to, da občinska organizacija ZRVS Idrija nima finančnih sredstev niti za kritje osnovne dejavnosti. Sekretarju niso izplačali OD za triurno dnevno delo za pretekli dve leti, ker nimajo denarja. To pa se močno kaže tudi v delu občinske organizacije ZRVS v celoti. V tolminski občinski organizaciji ZRVS imajo sredstva, a njihova dejavnost nazadnje, ker ne dobijo soglasja za zaposlitev sekretarja, brez tega pa delo organizacije iz dneva v dan vse bolj peša. To sub-

jektivne občinske sile ne bi smele dovoliti.

Ugotovili so, da kadrovski problemi pestijo, razen novogoriške, vse občinske konference ZRVS severnoprimorske regije, zato je vprašanje kadrovanja tehničnih sekretarjev OK ZRVS eno od najbolj pomembnih za uspešno delo OK ZRVS in ga je treba nemudoma rešiti.

Ugodno so ocenili tudi sodelovanje ZRVS na občinskem, medobčinskem in medregijskem tekmovanju ter srečanju ZRVS Jugoslavije v Črni gori. Letos se medobčinsko sodelovanje nadaljuje tudi pri izvajanju letnih programov dejavnosti ZRVS.

Na seji so podrobno obravnavali osnutek pravil tekmovanja ZRVS in aktivnih oseb JLA ob vsakoletnem dnevu JVM. Čeprav je osnutek pravil ZRVS reške regije stili-

stično dobro napisan, je na seji medobčinskega sveta doživel precejšnje pripombe zaradi premajhne natančnosti. Svet je sprejel sklep, da bomo dostavili pripombe in dopolnitve v pisni obliki predlagatelju z željo, da jih vtke v predlog pravil tekmovanja.

Udeleženci seje so se dogovorili, da štiričlansko delegacijo sestavijo iz vrst najbolj delovnih rezervnih vojaških starešin, ki se bodo udeležili 12. srečanja bratstvo in enotnost, ki bo letos v Vojvodini.

Po daljši razpravi o informativno-propagandni dejavnosti so ugotovili, da je bila najbolj uspešna v novogoriški in tolminski občini.

Dejavnost medobčinskega sveta ZRVS severnoprimorskih občin ter medobčinsko sodelovanje je ugodno ocenil tudi član republiškega in zveznega predsedstva ZRVS Slovenije in Jugoslavije Marino Bastjancić.

Mile Gojković

V počastitev občinskega praznika

Tekmovanje, ki ga v počastitev občinskega praznika vsako leto pripravlja OK ZRVS Ljubljana Vič-Rudnik, postaja tradicionalno. Letos so se ekipe, ki jih sestavljajo člani ZRVS in ZSMS pomerile v streljanju, topografiji in kegljanju.

V streljanju s pištolo je bila najboljša ekipa KO ZRVS Peruzzi, druga je bila ekipa KO ZRVS Brdo, tretje mesto pa je zasedla ekipa KO ZRVS Barje. Pri reševanju topografske naloge je zmaga ekipa z Vrhovcev, pred ekipo KO ZRVS Horjul in ekipo KO ZRVS Velike Lašče. V kegljanju pa so bili najboljši člani ekipe KO ZRVS Rožna dolina. Drugo in tretje mesto sta zasedli ekipi KO ZRVS Malči Belič in Vič.

V skupni uvrstitvi pa je bila najboljša ekipa KO ZRVS Malči Belič pred ekipama z Brda in Vrhovcev. Vse tri ekipe so dobile na proslavi ob občinskem prazniku pokale, zmagovalna ekipa pa še veliki prehodni pokal.

Rudi Furlan

Proslavili praznika

Krajevne družbenopolitične organizacije, krajevna konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin in kulturnoprosvetno društvo Lipa iz KS Konovo v Titovem Velenju so v počastitev dneva OF in 1. maja pripravile priložnostno slovesnost. O pomenu obeh praznikov je govorila predsednica KO SZDL Majda Naglost. Ob koncu pa so zaslužnim krajanom podelili bronasta znamenja OF, delovnim rezervnim starešinam priznanja ZRVS Slovenije in zlata ter bronasta znamenja Ivana Napotnika za delo na kulturnem področju.

T. S.

Več pozornosti varnostnemu položaju

Tako kot v drugih občinskih konferencah ZRVS po naši republici so tudi v Slovenj Gradcu že začeli nov krog vojaško-strokovnega in idejnopolitičnega izobraževanja. Predsednik občinske konference ZRVS Ivo Čerče pravi, da bo v skladu s sprejetimi usmeritvami izobraževanje teklo tako, da bodo člani ZRVS pripravljeni za svoje vojaške dolžnosti ter naloge pri delovanju v vseh bivalnih ter delovnih okoljih, kjer bodo vključeni tudi v reševanje najpomembnejših družbenopolitičnih in gospodarskih vprašanj. Da bi izobraževanje in usposabljanje doseglo svoj namen, mora potekati v okoljih, kjer rezervni starešine delajo in živijo. Hkrati morajo dajati možnost usposabljanja vsem delovnim ljudem in občanom, da se starešine usposabljujejo na praktičnih vajah, da zagotovijo individualno preučevanje gradiv in zagotovijo preverjanje znanja.

Letos bodo rezervni vojaški starešine v Slovenj Gradcu poslušali predavanja o varnostno-političnem in gospodarskem položaju v Jugoslaviji. Na drugem predavanju bodo obravnavali varnostno-politični položaj v občini, ozidih in krajevnih skupnostih. Nato se bodo seznanili z oblikovanjem blagovnih rezerv v miru za potrebe preskrbe oboroženih sil in prebivalstva v vojni ter ob drugih hudih nesrečah in kriznih obdobjih. V četrti temi pa bodo obravnavali protipožarno zaščito. Vse teme bodo obravnavali po krajevnih organizacijah v sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami v KS in komiteji za SLO in DS.

Adolf Ankon

Ob prazniku varnostnih organov

Varnostni položaj je skupek različnih pojavov in stanj

Pripadniki naših varnostnih organov bodo jutri, 13. maja, slovesno obeležili svoj praznik. Tako se spominjajo dneva, ko je vrhovni poveljnik narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije maršal Tito v Drvarju podpisal ukaz o ustanovitvi Oddelka za zaščito naroda ali s kratico OZNA.

Ob prazniku smo obiskali višjo šolo za notranje zadeve. Želeli smo jo podrobneje predstaviti, saj je širši javnosti skoraj neznana. Pri dekanu Petru Jegliču pa je bil ravno na obisku namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Edo Kranjčević, ki je hkrati tudi predsednik sveta šole. Zato smo priložnost izkoristili tudi za nekaj vprašanj, ki se sicer ne nanašajo na delo višje šole za notranje zadeve.

Prazniki so ponavadi tudi priložnost, da pregledamo, kaj smo naredili v minulem obdobju. Ali bi lahko opisali glavne značilnosti dela organov za notranje zadeve od lanskega pa do letošnjega praznika?

»Organi za notranje zadeve so tudi v preteklem letu prilagajali svoje delo aktualnim družbenopolitičnim in ekonomskim razmeram tako doma kot v svetu. Kot je znano, le-te niso dobre niti pri nas niti v svetu, saj smo priče prej zaostrovanju kot umirjanju razmer v mednarodni skupnosti. Lahko bi rekli, da so se različni pritiski blokovskih pa tudi nekaterih drugih hegemonističnih, birokratsko dogmatskih ter nacionalistično irendentističnih sil na nevrščene in druge države ter osvobodilna gibanja celo povečali. Nadaljnje večanje gospodarskih razlik med razvitim in bogatim severom ter revnim jugom je imelo določene negativne posledice tudi pri nas, zlasti v zaostrovanju gospodarskega položaja. S tem so se odprla vrata tudi za vrsto drugih družbeno negativnih pojavov, katerih nosilci so v glavnem tisti, ki jim proces nadaljnje demokratizacije in socialističnega razvoja ni pri srcu in se ravnajo po načelu »čim slabše tem boljše«. Žal v takih razmerah nismo bili vedno na ravni naloge, odpovedali so naša osebna in samoupravna odgovornost, sa-

dejavniki družbene samozaščite, svojemu strokovnemu usposabljanju, štednji, racionalizaciji opravil in ne nazadnje drugačnemu načinu

ostalih področjih. Če pa gledamo varnostne razmere ožje, to je iz vidika neposredne ogroženosti družbenopolitičnega sistema, osebne in pre-

Namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Edo Kranjčević

opravljanja nalog. Ponovno uvajamo dvokolesa in moped namesto avtomobilov, tudi konje, kjer je to racionalno, in podobno. Skratka na-

moženjske varnosti delovnih ljudi in občanov, potem smo z varnostnimi razmerami lahko še kar zadovoljni. In to kljub temu, da se nekateri družbeno negativni in kriminalni pojavi gostijo. Imamo nekoliko več tihotapstva in nedovoljene trgovine, nasilniškega obnašanja nekaterih ljudi, tudi mladih, več je kršitev javnega reda in miru, alkoholiziranih oseb, več je tudi uživanja, preprodaje in proizvodnje različnih mamul in tudi manjših tatvin. Zato pa je nekaterih drugih družbeno negativnih pojavov in obnašanj manj, zlasti tam, kjer so se v praksi uveljavili samozaščitna zavest in prepričanje, da mora vsakdo od nas kaj storiti tudi za svojo varnost, varnost svojega soseda in seveda tudi družbe.

Kako pa ste zadovoljni s sodelovanjem z združenim delom na področju varnosti? Ali so člani zveze borcev še samozaščitno aktivni?

»Sodelovanje z združenim delom je v glavnem dobro, čeprav se zdaleč niso izkoristile vse možnosti ali dovoljene potrebe, zlasti takrat, ko gre za varovanje družbenega premoženja in zaščito samoupravnega položaja delavcev. Nekateri odgovorni delavci v združenem delu v delavcu milice še vse preveč vidijo le organ prisile, vse premalo pa delavca, ki jim je pripravljen in dolžan pomagati pri zagotavljanju varnosti tako družbenega premoženja, s katerim upravljajo, kot na njem temelječih proizvodnih odnosov in samoupravnega položaja delavcev.

Zelo pristno in plodno je sodelovanje miličnikov z organi krajevne skupnosti in družbenopolitičnimi organi-

zacijami, vključno z ZZB NOV in ZRVS in še posebej z borci, mladimi in starejšimi pripadniki narodne zaščite in drugimi. Borci in aktivisti pa so glede na svoje izkušnje iz narodnoosvobodilnega boja še danes pomemben varnostni dejavnik na terenu. Lahko bi rekli, da so po svojih močeh več ali manj vsi samozaščitno aktivni, to pa kot zgled mladini in za neposredno prakso mnogo pomeni. Nasploh smo zelo zadovoljni

Dekan višje šole za notranje zadeve Peter Jeglič

glede sodelovanja naših delavcev z občani in vsemi delovnimi ljudmi. Sem seveda ne štejem tistih, ki so se pregrešili zoper predpise, dobre običaje in sploh samoupravne maniere in proti katerim moramo ukrepati. Nekateri od teh se tudi fizično lotijo miličnikov, vendar je tu zanemarljivo število. Nekateri obrobne težave pri tem sodelovanju imamo zaradi zelo mladega sestava milice, skoraj 75 odstotkov miličnikov je mlajših od 30 let, in to le v času, dokler se po šolanju ne prilagodijo okolju in terenu, na katerem delajo.

Čemu bodo varnostni organi namenili svojo pozornost v prihodnje?

»Aktualnim nalogam, ki jih bodo vsej strukturi organov za notranje zadeve naloge varnostne in družbenoekonomske ter politične razmere. Vsekakor računamo, da te naloge ne bodo niti malo lahke, zato si bomo v okviru materialnih možnosti družbe prizadevali nadaljevati tehnično modernizacijo, ker na nekaterih področjih že resno zastajamo, radi bi naprej razvijali informacijski sistem, da bi posodobili poslovanje in omogočili občanom hitro in učinkovito reševanje njihovih zadev in ne nazadnje želimo naše delavce strokovno in družbenopolitično kar najbolj usposobiti za izvrševanje pogosto ne najbolj enostavnih in lahkih nalog. Še naprej bomo naše napore usmerjali h kar najbolj pristnemu sodelovanju z občani, jih seznanjali z aktualnimi varnostnimi vprašanji in jim pomagali pri njihovih samozaščitnih prizadevanjih, zlasti pri njihovi

vem usposabljanju za opravljanje nalog narodne zaščite.

Za uspešno delo in reševanje zapletenih nalog, ki jih pred organe za notranje zadeve postavlja današnji čas, je potrebna tudi visoka strokovna usposobljenost. V okviru izobraževalnega centra ONZ deluje tudi višja šola. Ali bi lahko opisali njen nastanek in razvoj?

»Že med narodnoosvobodilnim bojem in vse do danes smo posvečali veliko pozornost strokovnemu in družbenopolitičnemu izobraževanju naših delavcev. Naj omenim, da je od marca 1944 do osvoboditve končalo osnovno šolanje in usposabljanje za potrebe varnostnih služb in vojske državne varnosti več kot tisoč borcev. To je bilo naše kadrovske jedro za varnostno delo neposredno po osvoboditvi, ko naloge niso bile niti malo lahke. Kasneje smo naše kadre usposabljali v nižjih in srednjih šolah v Sloveniji, zahtevnejše profile pa v oficirski šoli milice in ustrezni višji šoli v Beogradu. Z ukinitvijo teh šol smo prešli v visokem izobraževanju na splošne šole, kar pa se ni obneslo, in smo pred kakšnimi petnajstimi leti zašli v hude kadrovske težave. Zlasti nam je primanjkovalo strokovnih profilov z višjo in visoko izobrazbo, zato smo se že leta 1973 odločili za ponovno uvedbo lastnega višjega izobraževanja, tokrat v okviru Višje upravne šole v Ljubljani, vendar po posebnem vzgojnoizobraževalnem programu. Ta sistem je sicer zadovoljeval trenutne potrebe, ni pa bil dolgoročno rešitev, zato smo se odločili za specializirano Višjo šolo za notranje zadeve, ki je začela delo v študijskem letu 1981/82 in bo dala letos prve diplomante. Višja šola je na eni strani članica Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, hkrati pa je vključena v izobraževalni center organov za notranje zadeve. Šola izobražuje delavce iz dela in ob delu in je po usmeritvi strokovno kadrovska šola, v kateri nadaljujejo študij delavci, ki so absolutirali srednje usmerjeno izobraževanje v organih za notranje zadeve. Študijske možnosti so relativno ugodne, zato pa tudi dokaj zahtevne.

Naj omenim še to, da imamo organiziran tudi usmerjeni študij druge stopnje za potrebe notranjih zadev v okviru Pravne fakultete v

nje višje strokovne izobrazbe s področja notranjih zadev in varnosti, v sodelovanju in na podlagi sklenjenega samoupravnega sporazuma s Pravno fakulteto v Ljubljani pa je tudi odgovorna za organiziranje izobraževanja po programih za pridobitev visokošolske izobrazbe, ki so oblikovani po načelu stopnjevanja kot nadaljevanje ustreznega poprejšnjega programa za pridobitev višješolske izobrazbe.

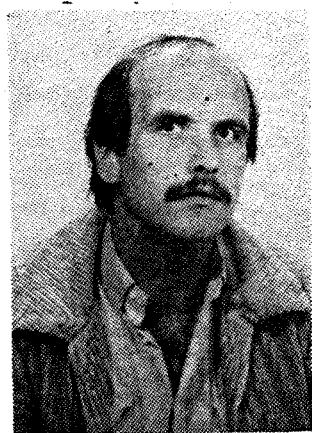
Za pridobitev višje strokovne izobrazbe ter strokovnega naslova pravnik notranjih zadev organizira šola študij iz dela in študij ob delu. Traja pa dve leti. Študent je iz dela bivajo v času študija v domu za študente, v obratu družbene prehrane pa jim je zagotovljena tudi prehrana.

Kdo se lahko vpiše na višjo šolo in kakšni so pogoji za vpis v višji letnik?

»V višjo šolo za notranje zadeve se lahko vpišejo delavci organov za notranje zadeve, vendar morajo izpolnjevati nekatere pogoje. Imeti morajo ustrezno izobrazbo, psihično in fizično morajo biti sposobni za študij in nadaljnje delo v ONZ, da uspešno opravijo sprejemni izpit in da imajo ustrezno delovno prakso. Pogoji za vpis v višji letnik so zelo strogi. Študentje morajo imeti opravljene vse študijske obveznosti. Prav tako so tudi zahteve za vpis v posamezne semestre zelo stroge. Študent pa konča šolanje in si pridobi naziv pravnik notranjih zadev, ko uspešno opravi vse izpite, predvidene s predmetnikom in pozitivno zagovarja pismeno diplomsko nalogo.

Tovariš Kranjčević, kakšni pa so načrti šole za prihodnost?

»V prihodnje bomo še naprej razvijali tako študij na 1. kot na 2. stopnji in ga poglabljali zlasti strokovno. Trenutno smo najbolj angažirani pri usposabljanju potrebnega strokovnega učiteljskega kadra, ki mora izpolnjevati potrebne strokovne, pedagoške in znanstvene kriterije, in pri pripravi potrebne študijske literature in učbenikov. V prihodnjih letih pa bi se radi usposobili in ustrezno organizirali tudi znanstveno raziskovalno delo na področju notranjih zadev, za strokovno opravljanje varnostnih nalog in tudi za določene segmente družbenosamozaščitnih dejavnosti. Prepričan sem, da bomo

Tik pred diplomo pa je Boris Rekar iz Ljubljane. Njegova pot na višjo šolo za notranje zadeve je nekoliko drugačna.

moupravno razreševanje medsebojnih odnosov, odnosov do družbenega in zasebnega premoženja, spoštovanje predpisov in podobno. Takim razmeram so organi za notranje zadeve prilagajali svojo aktivnost in se vse bolj usmerjali v zaščito družbenega in zasebnega premoženja, v odkrivanje zlorab in kršitev predpisov ter samoupravno prevzetih obveznosti, v zaščito varnega in mirnega počutja občanov in vseh delovnih ljudi in ne nazadnje v vzpodbujanje vseh ljudi na samozaščitno ravnanje in obnašanje. Delavci organov za notranje zadeve so namenili veliko pozornost tudi preventivnemu delu in sodelovanju z vsemi

čin dela prilagajamo družbenopolitičnim in ekonomskim razmeram.

Kakšen pa je danes varnostni položaj v naši republiki?

»To je zelo relativno vprašanje in se nanj ne da odgovoriti na kratko. Eno je nesporno, varnostni položaj ni nek samosvoj, od družbenih in gospodarskih gibanj v deželi in v svetu neodvisen pojav, seveda če ga obravnavamo v vsej njegovi razsežnosti. Torej je nujno odvisen od celote vseh pojavov in stanj v družbi in v mednarodnih odnosih. Iz tega zornega kota tudi varnostni položaj ni in ne more biti bistveno ugodnejši, kot pa so razmere na

Eden najboljših študentov prvega letnika višje šole za notranje zadeve je Miroslav Zaberl iz Celja. Za miličniški poklic se je odločil zato, ker ga veseli delo z ljudmi. Vpisal se je na kadetsko šolo za miličnike v Tacnu. Pripraviško dobo je opravil v Slovenski Bistrici. Nato je odšel na postajo mejne milice v Sentilj. Na njegovo željo so ga prestavili na postajo prometne milice v Celju. Po dobrem letu je odšel v Sentjur, kjer je prevzel mesto vodje varnostnega okoliša. Pri svojem delu je srečeval najrazličnejše ljudi, od kmetov, delavcev pa do vodilnih in vodstvenih iz združenega dela. Čutil je potrebo, da si razširi in poglobi znanje. Izredno je bil sicer vpisan na višjo pravno šolo v Mariboru, vendar je študij nekoliko trpel zaradi dela v službi. Po dveh letih je zaprosil za vpis v višjo šolo za notranje zadeve. Naredil je sprejemne izpite in zdaj končuje prvi letnik.

Pravi, da je s študijem zelo zadovoljen. Šola daje znanje, ki je nujno potrebno vsem vodstvenim delavcem milice. Upa, da se bo po diplomirani lahko zaposlil v ožji ali širši okoliščini Celja. Njegova želja pa je, da bi kmalu nadaljeval študij na pravni fakulteti.

Ljubljani. Za študij na tej smeri pa lahko kandidirajo le delavci, ki so se v praksi strokovno že uveljavili.

Tovariš Jeglič, kakšna je zdaj naloga vaše šole? Koli-ko časa traja študij?

»Višja šola za notranje zadeve izvaja vzgojnoizobraževalni program za pridobitev izpite in program za izpopolnjeva-

te cilje kmalu dosegli, saj že imamo dokaj zagnano kadrovske jedro. Pričakujemo pa še pomoč drugih visokošolskih organizacij in še posebej pravne fakultete, ki je imela doslej polno razumevanje za naša hotenja in potrebe.

Pogovor pripravil: Bojan Kuntarič

Aprila 1941 so se Gorjani prepirali

Katera okupacija bi bila boljša...

Konec marca 1941. leta je pet Gorjanov dobilo poziv, da se morajo prigrasiti na orožniški postaji Jesenice, ker so vpoklicani kot rezervisti k orožniškemu komandirju. Komandir orožniške postaje Jože Petrič jim je rekel, da se bodo namestili v staro čuvajnico Podkočno, v kateri stanuje Jože Dežman z družino, a jim bo on začasno odstopil eno sobo. Patrujirali bodo ob železniški progi in opazovali sumljive osebe, da ne bi prišlo do diverzij. Za komandirja skupine so določili kmeta Vinca Rozmana, po domače Jurjeva iz Zgornjih Gorij pri Bledu, tedaj starega petdeset let. Petrič ni vedel, da je bil Jurjevc v ruskem ujetništvu in da je tam marsikaj videl in doživel.

V skupini so bili še kmetje Janez Zalokar, Kovar, Janez Jan, Rpečnek, Franc Vogelnic in čevljar Franc Negro, po domače Rusov iz Spodnjih Gorij. Vsi so bili stari čez 45 let. Kupili so si petlitrsko kanglo in z njo hodili po hrano na Jesenice. Negro ima še vedno doma to kanglo »kot vojno trofejo.«

V čuvajnici je bil telefon, ki je bil tako prirejen, da si ob dvigu slušalke lahko poslušal vse pogovore med Jesenicami in Bohinjsko Bistrico, govoriti pa niso mogli. V četrtek zjutraj, peti dan vojne, je komandir Jurjevc dvignil slušalko in slišal pogovor med šefom jeseniške železniške postaje in šefom postaje v Bohinjski Bistrici. Jeseniški šef je naročal Bohinjecem, naj pazijo, da ne bi kdo začel rušiti železniško progo ali kaj zažgal. Jesenice pravkar in brez odpora zasedajo Nemci. Gorje vasi, kjer bi streljali na nemške vojaške.

Jurjevc je šele čez nekaj tednov zvedel, da se je tedaj na linijo priključil nemški agent in sporočil omenjeno neresnično vest v zasedbi Jesenic v Bohinj. Gorjanci so zapustili čuvajnico in sklenili, da se ne bodo umaknili z drugimi enotami in orožniki na Dolenjsko. Negro je pohitel domov in rekel ženi, da se bodo oni umaknili na Obranco na Mežakliji in se namestili v Marovtovi planinski koči (last Jakoba Jana, Marovta iz Podhoma). O tem naj obvesti še druge žene orožni-

skih rezervistov, v soboto pa naj jim prinesejo hrano.

V soboto zjutraj sta prišli na Obranco dve Gorjanki in povedali, da se vpoklicani rezervisti že vračajo domov, vojska je v razsulu, Nemcev in Italijanov pa ni še nikjer. Ena od teh je bila prejšnji dan dopoldne na Jesenicah in je sama videla, da v mestu ni nobenih vojakov. Ni pa vedela, da so osem ur pozneje Italijani prišli na Jesenice.

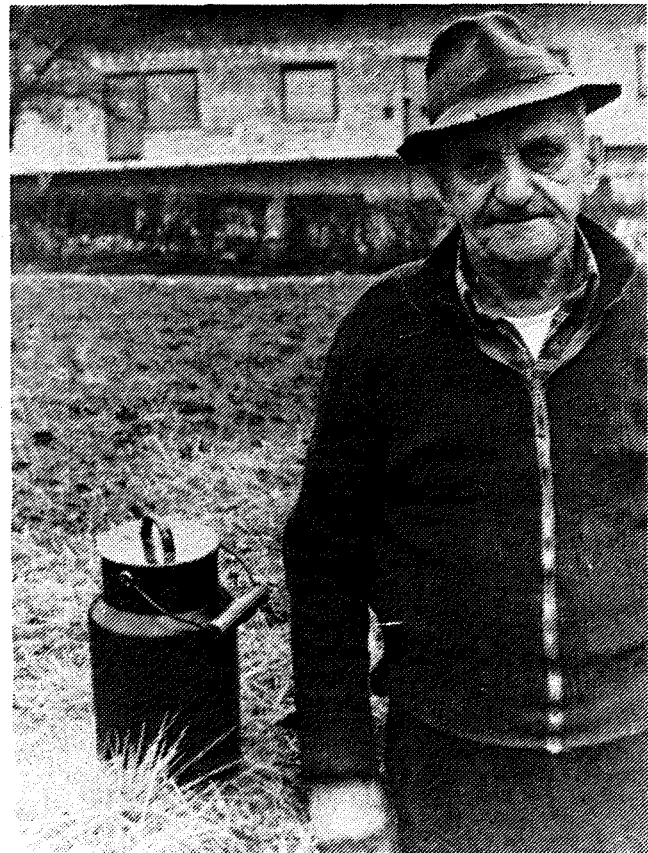
V soboto opoldne so bili že vsi doma, popoldne pa so se dobili v gostilni, kakor so se dogovorili. Bila je velikonočna sobota in gostilna je bila nabito polna gostov. Domačini so se prerekali, katera okupacija bi bila boljša: nemška ali italijanska. Jurjevc se je dvignil, prosil za tišino, potem pa mu je iz grla zadobelo: »Hočete vede-

ti, katera okupacija bi bila najboljša? Nobena, rečem vam nobena in zapomnite si te besede!«

Omeniti velja še to zanimivost: Čez dobre tri mesece in pol je Jeseniška četa na Obranci bila svoj prvi boj, v katerem sta padla Ferdo Koren in Viktor Arzenšek, prvi žrtvi upora v jeseniškem okrožju. In to v bližini kraja, kamor so se aprila 1941. leta umaknili gorjanski orožniški rezervisti.

»Prvi gorjanski partizani so se napravili na našem skednju. To so bili tisti, ki so morali oditi v ilegalo ali so se izognili aretaciji, pa niso upali domov, in so jim njihovi sorodniki k nam prinesli opremo in hrano,« se spominja Franc Negro, star 87 let.

»Pri nas je Andrej Žvan-Boris (narodni heroj) napisal li-

Franc Negro iz Sp. Gorij pri Bledu s pomembno vojno trofejo iz aprilskih dni leta 1941

stek in ga dal Slavki Zalokar, da ga nese Belijevemu Primožu, starejšemu v Sp. Graben nad Vintgarjem. Boris je vedel, da ima Primož skrito puško. Slavka jo je prinesla podnevi, zavito v cementno vrečo.

Sorodniki in sodelavci prvih ilegalcev so k nam nosili hrano. Repečnikov iz Spodnjih Gorij nam je poslal škaflo s sto pakiranimi cigaretami in nanjo napisal: Za zeleni kader. Ljudje še niso uporabljali besede »gošar.«

Ko je po zbrano hrano prišla žena prvoborca Finžgarja, Angela Finžgar iz Kočne, je rekla: »Prišla sem po hrano za zeleni kader – Drugič je že vprašala: Ali imate kaj hrane za tiste v goši? Kmalu smo začeli govoriti o »gošarjih«. Beseda partizan se je pri nas uveljavila pozneje.

Že v bivši Jugoslaviji je bila v Sp. Gorjah pri Černetu orožniška postaja in bilaj tudi nemška. Šele čez leto dni se je preselila v Zgornje Gorje.

Poleti 1941. je v mojo čevljarško delavnico prišel komandir orožniške postaje. Spraševal me je o komunistih v vasi. Kar naravnost me je vprašal, sem komunist. Odgovoril sem: Slovenec sem in čevljar. Ko je še naprej vrtil, sem mu zatrdil, da so v Gorjah le pridni ljudje, vselega značaja, o komunizmu pa ne vemo ničesar.

Konec decembra 1941. leta so me aretirali in sem bil v Begunjah dva dni v samici (bunkerju) zaradi suma, da sem sodeloval v decembrski vstaji. Toda topli me niso kot mnoge druge.

Konec julija 1942. leta so me drugič aretirali. Vse gorjanske vasi so bile obkoljene. Iz hiš so izgnali 44 družin, ki so morale v izgnanstvo. V Gorjah so ločili moše in fante od žena in otrok oziroma staršev. Na tovornjakih smo se že peljali proti Podvinu. Moški smo se prehitro veselili, ker so bile Begunje že za nami. Toda šofer ali vodja transporta se je zmotil ali pa pozabil, da mora tovornjak z moškimi aretiranci v Begunje. V Podvinu so pomoto popravili in znašli smo se v begunjskem zaporu. Petkrat me je zasiljeval slovenski gestapovec Anderle, toda brez grobosti.

Iz Sentvida so žene odpeljali v Gunzenhausen, moške iz Begunj pa v taborišče Mildorf. Na ženino prošnjo so jo premeštili k meni v naše taborišče. Bilo je še več takih primerov združevanja družin. Hčerka Slavka Zalokar je bila poročena, in je zato niso izgnali. Med vojno je bila sekretarka SPŽ za Sp. Gorje in ima priznan status borca. Zdaj pa vneto zbira podatke o razvoju NOB v našem kraju.

Jože Vidic

Franc Zalec s Toškega čela

Čas, ko je bila svoboda močnejša od strahu

S Francem Zalcem s Toškega čela pri Ljubljani sva se spoznala minuli mesec na redni letni konferenci ZZZB NOV pri krajevni skupnosti Podutik. Nekoliko sramežljivo je pripovedoval o svojem življenju, zamolčal pa je, da je 26. marca letos praznoval 75. rojstni dan. Njegovi nekdanji sodelavci in krajani so odkrili skrivnost, kajti zunanost in zagnanost pri

deloval je pri vseh pohodih, 10. junija 1942. leta pa je že bil v četi pri Sv. Potoku. Bil je zanesljiv in komandir čete Mirko Kranjc mu je zaupal nalogo komandirja zasede. V roški ofenzivi je bil tudi ranjen. Po nekajurnem bivanju v bolnišnici Bele vode se je vrnil v četo pri Sv. Potoku. Vas so Nemci pozneje požgali, ustrelili njegovega brata in še sedem vaščanov.

V takšnih in podobnih akcijah mu je nemalokrat trda predla. Štirikrat je bil že na pragu smrti, le zbravnost in iznajdljivost sta ga rešili. Deset tisoč lir nagrade so razpisali za Franca.

Po vojni je bil leta 1946 demobiliziran. Z ženo se je preselil v Radgono, kjer je poleg kmetovanja opravljal številne odgovorne naloge. V članstvo ZK je bil sprejet 9. januarja 1943. leta, kar pomeni 40 let delovanja v vrstah ZK. Leta 1966 se je vrnil na Toško čelo, kjer si je z ženo zgradil dom. Številnim prijateljem, znancem in nekdanjim soborcem s ponosom pripoveduje o svojem življenjskem mozaiku. Tudi med mladimi je rad. Nemalokrat jim priroči na pomoč in sedanja generacija to ceni. V krajevni skupnosti je opravljal številne odgovorne funkcije in še danes je član KO ZB NOV Podutik.

»Pet visokih državnih odlikovanj, ki sem jih prejel za svoje delo, ne pomeni, da moram nehati. Še naprej bom delal, kjer bo le mogoče in kjer bosta moje delo in pomoč potrebna!« je ob koncu najinega pogovora dejal Franc Zalec.

Jože Čurin

delu ne izdajata sedemdesetletnika.

Rodil se je pred 75 leti v Zgornji pri Črnomlju. Kmalu je moral po svetu za kruhom. Zaposlil se je v Mariboru kot samostojni tesar na železniškem mostu. Bilo je to 1941. leta, kmalu po izbruhu druge svetovne vojne. Spoznal je vse gorje Hitlerjeve soldateske, in zato je že decembra istega leta od tam pobegnil v domači kraj, v Zgornje.

Čez zimo je bil doma, spomladi 1942. leta je šel na Kočevsko, kjer je dobil zvezo s partizanskimi enotami in se je vključil v NOV. Straže, izvidnice. So-

Izvillečki iz kronike akcij VDV

3

Napadi iz zased

Bojne patrulje VDV so odhajale tudi v razne preskrbovalne akcije. Treba je povedati, da se patrulje niso togo držale svojega naziva in dobljene naloge; če je bilo le mogoče, so se takoj spremenile v obveščevalne patrulje ali pa v enote, ki zavzamejo položaj v zasedi. V VDV so zaradi značaja svojih nalog, oborožitve in relativne manjše številčnosti enot, ki so bile porazdeljene na terenu, največ teoretičnega in praktičnega pouka namenili spoznavanju orožja, še zlasti miniranju, razen tega pa delu patrulj, zased, preiskavam hiš in drugih objektov, skratka nalogam manjših operativnih enot. Veliko časa so posvetili pouku kriminalistike ter obveščevalnemu delu. Ker je bila vsaka patrulja na terenu hkrati obveščevalna, je lahko tudi takoj sama ukrepala, ne da bi poprej obveščala svoje poveljstvo. Prav zaradi tega so imeli vodje patrulj veliko odgovornost, da so znali presoditi, če se lahko lotijo akcije na svojo pobudo. Pogosto se je namreč zgodilo, da je patrulja na terenu morala, poleg svoje osnovne naloge, takoj v drugo akcijo.

Tako se je godilo tudi patrulji iz 1. (revirskega) bataljona VDV, ki sta jo vodila komandir 1. čete Franc Slapnik-Boris in politkomisar Avgust Povše-Dušan. Patrulja, ki je štela dvanajst borcev, med njimi pa je bil tudi eden najboljših puškomitraljezcev Andrej Rep z zapljenim nemškim »šardcem«, je odšla 1. decembra 1944 v Revirje.

Poslal jo je komandant brigade Anton Vratnar-Antonesko, da se poveže s pooblaščencom OZNA Konradom Revcem-Zdenkom, vdre ponoči v Hrastnik in prinese večje količine obutve in drugega blaga iz trgovine. Začela se je zima in v 3. brigadi VDV so zlasti potrebovali obleko in obutve. Povrhu pa se je v tem času začela tudi znana nemška ofenziva proti osvobodjenemu ozemlju Zgornje Savinjske doline.

Patrulja je kljub nemškim enotam, ki so se pomikale z vseh koncev proti Savinjski dolini, varno prebredla savinjske in zasavske grape in potoke, drče in strmine in prišla v hribovje nad Hrastnikom in Trbovljami. Tukaj je našla pooblaščenca OZN-e Zdenka, ki je s svojo obveščevalno službo pripravil že vse potrebno za nočno akcijo v Hrastniku. Od Vavtkarja nad Čecami so se že naslednjo noč odpravili proti Hrastniku, kamor sta jih vodila obveščevalci Zdenko in politkomisar Dušan, ki je bil domačin iz Hrastnika. Kljub močnim nemškim postojankam v Hrastniku se je patrulja skrivaj pritihtapila do trgovskega lokala v Menihovi hiši. Prodajalka Mici Grešakova je namreč bila tudi terenska obveščevalka, zato je pravi čas poročala o pošiljkah obutve v trgovino.

To noč je močno deževalo, zato so bili borci iz patrulje kmalu premočeni od kože. Toda dež je po svoje tudi otopil čuječnost nemških stražarjev in patrulj v Hrastniku. Zato so se borci brez neizgovornosti do dvorišča trgovine, ki so jo kmalu odprli. Medtem ko je skupina borcev s puškomi-

traljezcem prevzela stražo, so drugi pridno nalagali gojzarice, gumijaste škornje pa tudi žensko in otroško obutve v nahrbtnike. Vsi so imeli kaj nositi, ko so se vračali proti Čecam. Tukaj so shranili del obutve, nekaj pa so jo odnesli tudi do Lemevske pod Mrzlico, kjer so jo začasno poskrili. Nočna akcija je uspešna. Obveščevalci Zdenko pa je menil, da bi se kazalo naslednjo noč spet vrniti v Hrastnik, saj je dobil podatke o novih pošiljkah masti, suhega mesa, konzerv in salam, ki so jih Nemci spravili v prostorih mesarja Senice. Ne glede na to, da je bilo treba spet v središče močne nemške postojanke, so borci tudi naslednjo noč krenili v Hrastnik, prišli brez neizgovornosti do mesarije in opravili delo tako, kot že prejšnjo noč v trgovini z obutvijo. Borci so do vrha naložili nahrbtnike, ki so jih nato odnesli proti Čecam. Med potjo pa jih je že čakal voznik iz Čec, ki ga je angažiral politkomisar Dušan, tako da so lahko težke tovore odložili na kmečki voz. S Čec so odpeljali zaplenjeno hrano na Marijo Reko, kjer so jo varno skrili v bunker.

Po končani preskrbovalni akciji se je lahko patrulja vrnila v brigado. Toda ko so se 4. decembra borci drževali pri znani partizanski domačiji Kajtna na Katarini, jih je terenski aktivist Matja Bočko prišel obvestiti, da je opazil pri Breču na Jesenovi ravni patruljo osmih pijanih gestapovcev iz Trbovelj. Komandir in politkomisar preskrbovalne patrulje sta se takoj odločila, da jih napadejo. Štiri borci sta pustila pri Kajtni, da bi jim varovali umik, če bi bilo potrebno. Ostalih osem pa je odšlo v boj z gestapovsko patruljo. Trboveljski gestapovci so hodili od hiše do hiše, spotoma terorizirali domače, pobijali kokoši in si nalagali v nahrbtnike slanino, mast, klobase.

»Za Miklavža bomo vzeli darila,« so se rogali domačim. »Tako ne boste mogli ničesar dati banditom.«

Patrulja je previdno sledila gestapovski patrulji in slednjič obkolila Potratovo kmetijo na Čecah. Iz hiše so se oglašali kriki in surovo kričanje gestapovcev. Celo živina v hlevi je začela umikati zaradi surovega diranja v hiši. Po dvorišču so frfotale kokoši, ki so jih gestapovci spodnašali s poleni in pobijali. Komandir Boris in politkomisar Dušan sta se odločila, da napadejo gestapovce, ko bodo zapustili hišo, da ne bi prizadeli koga od domačih. Borci so se v polkrogu razvrstili okrog kmetije in čakali, da se gestapovci prikažejo iz hiše. Čez čas so se pijani primotali na dvorišče, vpili so in se rezali, oponašali kokodakanje in petelinje kikirikanje. Toda namesto v smeri zasede, ki jo je patrulja postavila proti Govejemu potoku, so gestapovci zavili še k Črešnarjevi hiši. Še jim ni bilo dovolj naropanih stvar. Zaseda je počakala, da so zapustili tudi Črešnarjevo hišo. Ko so se začeli gestapovci pomikati po vaški cesti, so borci iz zasede, ki so se primaknili v tem času bliže k Čecam, udarili po koloni pijanih in zgovornih gestapovcev iz Trbovelj. Takoj po prvih rafalih Repovega šarca in streljih pušk in brzostrelk sta dva gestapovca kleknila sredi kolovoza. Preostalih šest je poskušalo bežati na vse strani. Toda borci v zasedi so jim sledili in kmalu pobili še dva gestapovca. Eden od gestapovcev je s svojo brzostrelko zavzel položaj pod robom kolovoza, drugi je streljal izpod kozolca. Zaseda VDV ni izpustila priložnosti, skočila je v nagel juriš. Gestapovec, ki se je skrival pod kozolcem, je poskušal zbežati čez travnik, toda pokosila ga je politkomisarjeva brzostrelka. Pod kolovozom je še zagrizeno streljal gestapo-

Gostovanje smrti Pod bregom

Trinajstega maja poteka natanko štirideset let od enega številnih zločinov, ki so jih na Gorenjskem zagrešili nemški okupatorji. Devet ljudi je moralo takrat dati svoja življenja zaradi povračilnega ukrepa, ki so ga izvršili v Bitnjah, majhni vasi, ki leži ob stari bohinjski cesti tik pred Bohinjsko Bistrico.

V vasi je pri takrat svetovno znanem čebelarju Janu Strgarju živel upokojena učiteljica iz Maribora Roza Ledinek. Ker je znala tuje jezike, je pomagala Strgarju pri dopisovanju s kupci čebeljih matic, ki jih je pošiljal v razne kraje sveta.

Nihče ni slutil, da se v njeni bahavi naravi skriva petokolonaš, ki je takoj po okupaciji pokazal svoj pravi obraz. V okupatorjevo službo je vstopila takoj po njegovem prihodu. Organizirala je žensko organizacijo in vanjo silila bohinjske žene. Pri tem je uporabljala tudi resne grožnje. Vodila je tečaje nemščine in vanje silila domačine. Grozila je banditom in njihovim sodelavcem. Ponosno je pozdravljala z iztegnjeno desnico. Ljudje so se je izogibali in se je tudi bali. Terenski aktivisti so sprevideli nevarnost in opozorili na ukrepanje. Sedmega maja zvečer je bilo pravici zadoščeno. Kazen nad »Šimlo«, kot so jo ljudje zaradi njene ga obnašanja poimenovali, je bila izvršena. Da je bila Šimla velika riba, se je izkazalo naslednje dni. Nemci so krsto iz Bohinja pospremili z vojaškimi častmi. Šest dni za tem pa so izvršili gnusen povračilni ukrep.

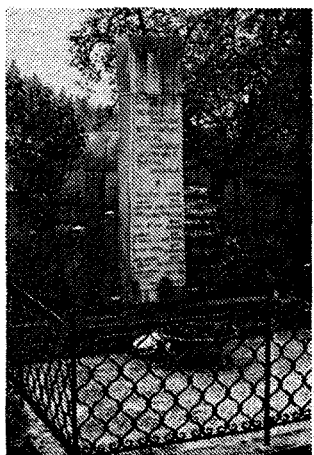
Trinajstega maja se je ob svitu porodil lep jasen pomladanski dan. Jutranji mir je zmotilo brnenje težkih tovornjakov. Spanja je bilo konec. Kamioni se v vasi niso ustavili, nismo pa vedeli, da so to storili takoj, ko so zapustili vas. In tudi nismo vedeli, da so iz njih poskakali vojaki in nato v širokem krogu obkolili vas. Vse se je umirilo, le tu in tam je zalajal pes. Oddahnili smo se. Toda ta odhiti je bil kratek.

Kmalu po šesti uri so izza bližnjega ovinka po prašni cesti prihrumeli novi tovorni avtomobili. Ustavili so se sredi vasi. Z njih so poskakali vojaki s čeladami na glavah in brzostrelkami v rokah.

»Pojdi in zapri vrata, nič dobrega se nam ne obeta,« je

oče dejal materi. Mati je zapahnila vhodna vrata. Nato smo čakali brez besed. Ni trajalo dolgo, ko je na vratih zaropotalo. »Aufmachen!« Spogledali smo se in nekaj časa ostali nemi. Zunaj so po vratih že razbijali. »Treba bo odpreti,« je dejal oče. »Odpret grem.«

V hišo so planili trije, z naperjenimi brzostrelkami. Eden od njih je s prstom pokazal na mene in očeta. »Du und du, gema, los!« Z ostro kretnjo je pokazal proti izhodu. Zazeblo me je pri srcu. Torej smo izdani in zdaj je konec. Ženske so zajokale. V naju so štrlele cevi. Beg ni bil mogoč. Odšli smo skozi duri. Morda zadnjič. Oče je

skozi je hodil osemindeset let, jaz šele štirinajst. Spremljal naju je jok domačih in vpitje Nemcev. Gnali so naju po ozki poti, ki pelje proti vaški cerkvi. Na robu vasi, pod nizkim bregom smo se ustavili. Iz drugih smeri so prignali še štiri druge vaščane. Naše oči so se prestrašene in radovedne srečale.

Pod bregom, na katerem stoji hiša, v kateri je stanovala Šimla, je stal v vrsti oddelkov vojakov s čeladami in puškami. Obrnjeni so bili proti bregu. Na koncu vrste je stal njihov poveljnik. Nas so obkrožali esesovci. V obeh sovaščanov je bilo čutiti eno samo misel: »Postrelili nas

bodo«. Bil sem najmlajši med njimi. Otroško sem upal. Na kaj? Z delčkom očesa sem se ozrl na bližnje hribe. Napadli bodo, naši bodo napadli in rešeni bomo. Med drevjem Matjažvega vrta sem tedaj zagledal spreved, ki se nam je bližal. Spredej, zadaj in ob straneh po en oborožen vojak z naperjeno puško. V sredini drug poleg drugega zvezana civilista. Sli so le nekaj korakov mimo nas. V spomin se mi je vtisnil obup, ki je izžareval z obraza obeh. Njun korak je bil utrujen in opotekajoč. Ko so prišli pod breg, so ju postavili med dve jablani, tako da sta bila obrnjena proti puškinim cevem. Esesovski oficir, ki je stal poleg nas, je v svojem jeziku nekaj zakričal in z roko pokazal proti jablanam. Nekako sem doumel, da moram gledati, kaj se bo zgodilo. Sledila so rezka povelja. Videl sem, kako so vojaki dvignili puške in kako se je zablistalo. Onadva sta se zazibala in kot omotična omanila.

Po vrtu se je približeval nov spreved z novima jetnikoma. Vse se je ponovilo. Spet so dvignili puške. Sklonil sem glavo, vendar sem isti hip dobil udarec v rebra. Esesovec se je zadr: »Scu du hund!« Čutil sem, kako se mi premika drobovje. V vrtu me je stiskalo, zmanjkvalo mi je zraka. Megleno sem opazoval dogajanja. Takrat nisem niti vedel, kolikokrat se je ponovil obred. Le to sem opazil, da so v zadnjem sprevedu pripeljali le enega jetnika. Z ostalimi je obležal v svoji krvi in nad njimi so se v lahnem vetriču pozibavali prvi pomladanski popki.

Tedaj je oficir dal povelje naši skupini. Krenil je proti postreljenim žrtvam in mi, obkroženi z vojaki, za njim. Torej smo na vrsti zdaj mi. Dvajset korakov nas je torej še ločilo od smrti. Misel se je ustavila in obtičala na edini majhni točki upanja. Zdaj bodo zaregljali s hriba mitraljezi in rešeni bomo.

Nič takega se ni zgodilo. Ustavili smo se ob žrtvah, ki so skrivenčene, ena ob drugi in tudi ena čez drugo ležala na travi, ki je bila obarvana s krvjo. Zdelo se mi je, da sta se dve telesi premaknili. Oči žrtv so brezizrazno boljčale

v jutranje sonce in v nas. Oficir se je zmagovalno sprehodil poleg žrtv sem in tja. Smeje je izvlekel pištolo, jo domisljavo dvignil v zrak in pomiril nekam proti soncu. Kot da je gospodar tudi sonca. Nato je šel s pogledom od enega do drugega, ki smo nebogljeno čakali, kaj se bo zgodilo. Nato se je razkoračil pred žrtve, ki so ležale na tleh, pomeril in sprožil. Devetkrat je tako ustrelil. Ko je opravil tudi to junaško dejanje, nas je postavil v vrsto in ukazal, da moramo žrtve znositi na cesto. Poskusili smo, toda ni šlo. Nadutega Nemca smo prosili, naj nam dovoli prinesiti nosila. Dovolil je. S sosedom sva jih prinesla iz bližnje mrtvašnice. Nanje smo položili desko iz sosednega kozolca. Vseh devet žrtv smo nato prenesli v vas. Devetkrat se je izpod brega pomikal spreved okoli Šimline hiše. Iz nosil je curljala kri. Krvava sled je vodila na cesto. Krvavi smo bili tudi mi. Esesovci so se norčevali. Žrtve smo morali položiti eno poleg druge pred Matičevo hišo, tik ob cesti.

Ko smo delo opravili, so

nas vojaki izpustili. Odhitel sem proti domu in se zaril globoko v seno. Nisem se prikazal ves dan. Skrit sem podoživljal dogajanja pod bregom.

Nemci so se v vasi zadrževali še ves dan. Po Bohinjski Bistrici so razglasili, da so na Bitnjah maščevali Ledineko in da si morajo prebivalci žrtve tudi ogledati. Čez dan je prišlo le nekaj radovednežev, ki so na tak ali drugačen način sodelovali z okupatorjem.

Preden se je zmrčilo, so esesovci mobilizirali štiri najbližje moške, ki so ves dan razstavljene žrtve morali naložiti na tovornjak. Odpekljali so jih in jih zmetali v skupno jamo, skopano na kaznišniškem vrtu v Begunjah, od koder so jih tudi pripeljali.

Tiste dni smo o dogodku velikokrat govorili. Ugibali smo, kako da so ustrelili devet talcev, in ne okroglo število, kot je bila njihova naveda. Razširile so se različne govorice, da je deseti med prevozom ušel, da je deseti zadnjo noč v celici umrl, da so desetega zadnji hip pomislili. Morda bo prava resnica prišla kdaj na dan. Čez nekaj dni smo na plakatih prebrali, da so »dne 7. 5. 1943 oboroženi komunistični ban-

diti vdrli v stanovanje in Roso Ledineg, stanujočo v Leibnitz Steiermark, na beštijalni način umorili. Ledineg je bila v krogih Slovenskega prebivalstva znana osebnost, ki je ponovno na merodajnih mestih za zaprte ljudi z uspehom posredovala. S tem umorom so komunistične tolpe zopet dokazale, da se tudi takega zločina ne ustrašijo. V zadoščenje so 13. 5. 1943 spodaj navedeni banditi, ki so z orožjem v roki bili zasačeni odtodno so sodelovali kot poročevalska zveza z banditi...«

Ledinekovi, ki ji niti na misel ni prišlo, da bi posredovala za zaprte ljudi, so dali Nemci tudi s tem razglasom svoje priznanje.

»Brez mrtvih grl šibak je živih glas. Ker ni vas več, ste vsepovsod, saj smrt vas je življenju darovala«, je verz, ki je vklesan na spomeniku, na katerem so vklesana tudi imena žrtv: Milana Gašperina iz Stare fužine, Antona Jazbeca iz Vrol, Ivana Jermana iz Dobruše, Rafaela Koncilije iz Zgornjega Tuhiinja, Antona Mežeka iz Leskovca, Aleksandra Oblaka iz Zirovskega vrha, Maksimilijana Sterliča iz Žirov, Simona Zime iz Grabč in Antona Zupaniča iz Vinj.

Janko Rozman

Spominska slovesnost v Rižarni

V Italiji je 25. april posvečen proslavljanju odporiških vrednot. Vseupovsod se vrstijo komemoracije in spominske slovesnosti. Osrednja tovrstna manifestacija je bila v Trstu v prostorih nekdanje Rižarne, edinega koncentracijskega taborišča v Italiji, ki je bila pred nekaj leti priznana kot državni spomenik. Rižarna je simbol trpljenja in velikega krvnega davka slovenskega, hrvaškega, židovskega in protifašističnega italijanskega ljudstva iz teh krajev v mračnem obdobju nacistične okupacije. Na spominski slovesnosti, ki jo je priredil enotni protifašistični odbor, se je tudi letos zbrala velika množica in počastila spomin vseh, ki so jih požrle krematorijske peči Rižarne. Prisotni so bili najvišji izvoljeni predstavniki, župani vseh šestih občin tržaške pokrajine in tudi generalni konzul SFRJ v Trstu Drago Mirošič, predstavniki sindikalnih in borbovskih organizacij, bivši deportiranci, politični preganjanci, aktivisti in drugi.

Pred mikrofonom so se zvrstili štirje govorniki, ki so se poklonili spomenu toliko junaških žrtv za svobodo, obenem pa naglasili, da je demokracija dobrina, za katero se moramo vztrajno in dosledno bojevati dan za dnem. Nedopustna so zato taka izživljanja, kakršna so pred dnevi nemoteno izvedli neofašisti. Še posebno učinkovit in kritičen je bil poseg slovenskega župana

dolinske občine Edvina Švaba, ki je ugotovil, da žal ni bila še izkoreninjena narodnostna mržnja in prav v teh dneh nazadnjaške sile ponovno sejejo strup in sovraštvo iz golega volilnega in političnega oportunizma. Nekateri se vse premalo trudijo za to, da bi se v Trstu ustvarilo konstruktivno ozračje mirnega sožitja. Med govorom tržaškega župana Cecovini, voditelja Slovenscem nenaklonjene Liste za Trst, je prišlo do velikih nasprotovanj. Iz množice se je dvignil velik transparent z napisom: »Zupan Cecovini, antifašizem je treba dokazovati z dejanji in ne s priložnostnimi besedami!«, nakar so udeleženci manifestativno zapustili dvorišče Rižarne, tako da je tržaški župan ostal osamljen. Na tak način so demokratski pokazali svoje nezadovoljstvo nad županovim dejanjem, ki je pred dnevi zapustil dvorano občinskega sveta, ko se je bilo treba izreči proti javnemu fašističnemu izzivanju. Kako torej lahko verjamemo iskrenosti besed takega človeka, ki postavlja na isto raven fašistične krivnice in protifašistne, ki so osvobodili naše kraje v vrstah narodnoosvobodilnega in odporiškega gibanja. Vendar si ne smemo delati iluzij: ta »lekcija« verjetno ne bo veliko zalegla, saj imajo nekateri ljudje dokaj trdo kožo.

Boris Simoneta

vec z brzostrelko, s katerim pa je opravil puškomitraljez Rep. Iz skednja je skočil še en gestapovec, ki je nameril puško v hrbet komandirju Borisu. Toda v hipu se je znašel ob njem tudi politkomisar Dušan. Ker ni smel streljati, da ne bi zadel svojega tovariša, je zagrabil policista s krepkimi rudarskimi rokami za vrat in ga vrgel na tla. Zdaj se je obrnil tudi komandir Boris in z rafalom pokončil napadalca.

Borci so pobirali orožje in nahrbtnike padlih gestapovcev. Pri hruški se je še zmešal v smrtnih kričih zvijani ranjeni gestapovec. Okrog njega so po tleh ležali raztreseni prazni naboji iz štirih šaržerjev. Prazna je bila tudi njegova pištola, ki jo je držal v roki. Toda kljub odporu nihče od borcev iz patrulje ni bil zadet. Mrtvega gestapovca pri hruški so naposled preiskali. Bil je ne navadno oblečen, namreč v vermanshaftovski uniformi. Ko so našli njegovo denarnico in osebno izkaznico, so se borci iz patrulje nemo spogledali. Na tleh je namreč ležal eden najbolj nevarnih izdajalcev, gestapovskih agentov v Revirjih, pretepač in klavec, partizanski dezertir Miro Gračnar.

Tako je patrulja pravzaprav spotoma opravila mnogo pomembnejšo nalogo, čeprav je šla sicer v nevarno akcijo v hrastniško trgovino. Gestapovca Gračnarja so iskale mnoge partizanske patrulje. Naposled ga je dobila patrulja VDV. Na bojišču je obležalo sedem gestapovcev, ki so prišli iz Trbovelj ropat; enemu, pretepaču in prevajalcu Rudolfu Jakliču, pa je vendarle uspelo pobegniti. Ko so hoteli borci iz patrulje vrniti lastnikom pokradene stvari, so jih domačini rade volje odstopili patrulji. »Ker ste obrnili Gračnarja,« je rekel eden od kmetov v imenu vseh, »vam dam še par volov.« Novica o zasluženih kazni za gesta-

povskega zločinca je kmalu obkrožila Revirje. Pošteni ljudje so si oddahnili. Domačini so gestapovce odvlekli v gozd in jih pokopali brez sledov. Tako so se drugi dan ognili ponasilnim ukrepom Nemcev, ki so pridrli na Čeče. Nihče ni izdal, kje so gestapovci. Takšni kleni ljudje so živeli na Čečah.

Ni bilo v imenu Moskve

Nenadne spremembe so pri patruljah VDV nastale predvsem tedaj, ko so vdrlje v središče postojank. Takšne pohode v sršnje gnezdo so zmogli samo ljudje krepkih živcev. Pa tudi dobro so morali poznati vsak kotiček v sovražni postojanki. Podobno kot patrulji, ki je šla v Hrastnik, pa je potem na Čečah pobila roparsko skupino gestapovcev, se je primerilo tudi patrulji v Trbovljah.

Tokrat je vodil patruljo iz 1. revirskega bataljona Alojz Podbevšek-Lipče. V njej so bili pretežno revirski domačini, med njimi tudi Franc Grčar iz Zagorja in Samo Logar iz Hrastnika. Patrulja, ki ji je kazal pot terenski obveščevalec Cene Vrtovšek, je opravila že nekaj akcij nad Trbovljami, nato pa je - 19. marca 1945 - odšla v središče Trbovelj, da bi prišla do tobaka. Borci iz patrulje so zavili kar mimo osnovne šole v gostilno Dragan, kjer so redki gostje obnemeli od strahu, zakaj v Trbovljah so nekateri prvič videli partizane. Ko so borci zapuščali gostilno, so zagledali ljudi, ki prihajajo iz kinodvorane. »Nazaj v dvorano, partizani so v Trbovljah,« so se grobo pošalili borci iz patrulje. Obiskovalci kinopredstave so stvar vzeli zelo zares, nekateri so zbežali v

dvorano, drugi pa na vse strani, med njimi tudi nekateri Nemci.

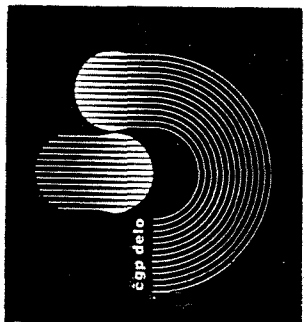
Patrulja se je nato umaknila na spodnji konec Trbovelj. V načrtu je pravzaprav imela diverzantsko akcijo. Hoteli so napasti kurilnico, razorožiti straže, nato pa dve rudniški lokomotivi z eksplozivom vred pogati proti železniški postaji. Vmes pa je prišlo nekaj drugih dogodkov. Na križišču pri Dežmanu so v temi naleteli na osebni avtomobil z nemškimi vojaki. Takoj so se znašli in udarili po njem. V avtomobilu so obležali mrtvi trije Nemci, očitno policisti in gestapovci, ker sicer ne bi imeli takega avtomobila. Patrulja je zaplenila brzostrelko, dve pištoli in še nekaj vojaške opreme ubitih Nemcev. Po napadu se je patrulja umaknila v Preperce, kjer so borci premislili, kako bi napadli kurilnico in uničili rudniške lokomotive.

Zvečer 21. marca - je patrulja krenila proti Bevkemu, kjer je postavila zasedo nad cesto od Trbovelj proti Zagorju. Domača dekleta so prinesla borcem na položaje večerjo. Ko so odšli in se je že precej zmrčilo, so v zasedi zaslišali, da se oglašja peket konj in drdranje kočije proti železniški postaji. Ker pravzaprav niso predvidevali nobenega napada na kočijo, ampak so imeli še vnaprej v mislih prvotno akcijo, so jo pustili naprej. Čez čas so v Trbovljah zatulile sirene, ki so naznanjale prelet zavezniških bombnikov. Ko so se borci že dvigali iz zasede, pa so spet zaslišali drdranje kočije, ki se je vračala od železniške postaje. Štirje so stekli nazaj k cesti, da pogledajo, kdo se vozi ponoči s postaje. Ko je prišla kočija bliže, so jo ustavili: Stoj! Toda kočijaž je v tem hipu udaril s bičem po konjih, da so planili v galop proti mestu.

Borci so streljali na kočijo. Tedaj še niso vedeli, da so zadeli kočijaža, ki je ranjen prigolopiral v mesto. V trenutku, ko je kočija za hip zastala, pa je iz nje skočil potnik. Med tekom je padel ob betonski škarp. Eden od borcev je skočil, da bi mu pomagal na noge. Toda tedaj je začel mož na tleh streljati. Borec mu je vrnil rafal in ga utišal. Vzeli so mu avtomatsko parabolo in še eno pištolo, ki jo je imel zataknjeno za pasom. Mrtvega napadalca so pustili na cesti in se vrnili proti Prepercem. Tukaj so ugotovili, da je napadalec izstrelil iz parabele osem nabojev, deveti pa se mu je očitno zataknil. Pri pregledovanju parabele pa se je zataknil naboj sprožil in zadel v roko Sama Logarja. Zaradi nezgode razpoloženje med borci ni bilo več najboljšo, še najslabše se je seveda godilo ranjenemu Samu.

Zato pa je bila patrulja toliko bolj presečena, ko je od domačih aktivistov in mladincev zvedela, da je pokončala Otta Kölerja, znanega avstrijskega nacističnega direktorja rudnika Trbovlje. Čez dva dni so o tem pisali tudi nemški časopisi. V provinčialni »marburgerci« so naprimer zapisali tudi, da je bil Otto Köller umorjen - auf Befehl aus Moskau... na povelje Moskve. Pač domisljaja fantazija! Nacist Köller je padel po naključju. Ni namreč hotel, da bi mu borec VDV pomagal na noge. Raje je streljal. Nikakršnega ukaza iz Moskve ni bilo, še iz štaba bataljona ne, kaj šele iz brigade. Bila je pač pobuda borcev v patrulji. Tako pa so se zadeve pri patruljah spreminjale, če si si upal v središče Trbovelj. Borci VDV so to velikokrat storili in dosegli veliko uspehov.

Ivan Blažej

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

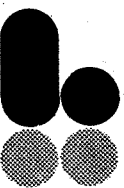
TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigovoznica)

Natrijev perborat tehnični
Vodikov peroksid tehnični
Beli lux
Sadolin PX 65 S
Belles impregnacijski grund
Belinka epal
Taninski ekstrakti KPN, KPS
Furfural

belinka

tovarna kemičnih izdelkov, n.o.s.o.
Ljubljana p. p. 5-l
telefon: 061 n. c. 314-177
telex: 31 260 yu bel
telegram: belinka ljubljana

TOVARNA
POGREBNE OPREME

MENINA

61240 KAMNIK

Šmarca 32/B

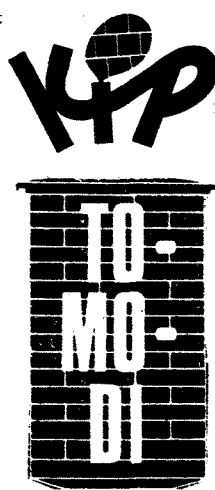
TELEFON:
H. C. 831-607, 831-610
KOMERCIALA: 831-027
TELEGRAM:
MENINA KAMNIK
TEKOČI RAČUN:
50140-601-32127

**CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA**

IZŠEL JE NOVI KRIMI

Douglas Rutherford
Morilci v črnem usnju

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALA: 218-347 TELEGRAM: KIP Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

tozd terme čatež

Pravočasno poskrbite za svoje zdravje
Združite prijetno s koristnim.
Povežite sistematične preglede z oddihom.

KUPON
PROSIM, POŠLJITE MI INFORMATIVNO GRADIVO IN CENIK STORITEV
NA NASLOV:

TEL. (068) 61-811
TELEX: 35795

Še enkrat Novo leto pod zasneženimi smrekami in Nekaj o Rezijskem bataljonu

V pojasnilo in premislek

Na zapis teh nekoliko bolj natančnih podatkov me je navedel članek Nekaj o Rezijskem bataljonu, v 3. letošnji številki, ki je prišel na stran TV-15 kot odmev na sestavek Novo leto pod zasneženimi smrekami. Pod tem naslovom je bil objavljen moj pogovor z novinarko Živo Drole. Moram povedati, da na pogovor nisem bil pripravljen, da sem pripovedoval z naglico in bežno. Pri takem pripovedovanju, še zlasti ko veš, da moraš na eno stran stlačiti tako dolgo obdobje, se kaj rado zgodi, da napraviš nenamerno napako. Zato ne bom trmasto in potuhnjeno vztrajal, da sem prišel v operativni štab za komandanta Rezijskega bataljona že v začetku leta 1945, ampak nekoliko pozneje, v drugi polovici marca. Prizadel pa me je hrup bojnega tovariša in povojnega prijatelja Gianfrateja v članku Nekaj o Rezijskem bataljonu, saj mu nisem imel namena škodovati in niti ne sebi koristiti.

Tako sem prišel v operativni štab resnično v drugi polovici meseca marca 1945.

Tretjega marca sem namreč v Gorenji Trebuši prišel v nemškoasedo. Takoj sem začel streljati, a so iz teme skočili name kot zveri. Kljub temu, da me je držalo šest nemških krepkih rok in da je bilo okrog mene več kot 50 Nemcev, sem že čez 5 do 10 minut pobegnil. Pri tem sem dobil več udarcev in ran ter si nalomil nogo. To je bil tudi vzrok, da sem se znašel v Cerknem v operativnem štabu.

Kmalu po prihodu v Cerkno sem spoznal Gianfrateja. Ne morem se spomniti, da bi ga kdaj prej videl ali šlihal o njem. Najino srečanje je bilo kratko, a sva se vseeno o marsičem pogovorila. Še pred ločitvijo sva postala celo prijatelja. To sva ostala tudi v povojnem obdobju, saj sva bila precej časa skupaj. Zato je tudi svoj dopolnilni članek napisal kot »prijatelj-prijatelj«.

Vse to sem obrazložil samo zato, da bi bili bralci, posebno pa vojni tovariši seznanjeni, kdaj, kje in kako sva se spoznala in postala prijatelja.

Prevzem Rezijskega bataljona

Ko so me določili za komandanta Rezijskega bataljona, sem odšel v vas Sočo, kjer je bil bataljon. Z menoj sta šla prav tako na novo imenovana politični komisar Stanko Kuralt in pomočnik komisarja bataljona Janez Strle. (Če priimek ali ime nista pravilna, prosim za oprostitev in popravek). Skoraj celo vodstvo oziroma štab, razen namestnika komandanta bataljona Gorazda, ki naj bi še naprej opravljal to funkcijo, je bilo zamenjano. Še pred odhodom so na nas vse tri hkrati poklicali v štab, kjer smo dobili še zadnja navodila in obrazložitev o nujnosti zamenjave vodstva Rezijskega bataljona. O nastali spremembi smo s seboj nesli pismo operativnega štaba.

Ob našem prihodu v Sočo, proti koncu meseca marca, morebiti tudi v začetku aprila, je bil bataljon v zgradbi, 300 do 400 metrov oddaljen od hotela proti Trenti. Stavba stoji še danes ob cesti na desni strani in nekoliko pod klancem. Od ceste jo loči le nekaj metrov dvo-

rišča. Prav tu, na tem dvorišču, se je že naslednji dan postavil v vrsto bataljon in pred njim smo opravili prevzem in predajo raznih funkcij.

Prav tu se je zgodilo tisto, česar se Gianfrate noče spomniti in kar »zgodovinsko« potvarja in hoče prenesti v poznejši čas. Od tega trenutka dalje, pred vsakodnevnim dvakratnim urejanjem bataljona, ob dvigu in spuščanju zastave, sam jaz spremljal raport. Hkrati sem reševal, po potrebi tudi z drugimi v štabu, vse tekoče probleme in naloge. To tudi Srečko sam potrjuje že s tem, ko pravi, da je bataljon oddal po likvidaciji nemške posadke na Žagi, to je 28. aprila 1945. Če je tako, kot trdi on, potem postavljam tale vprašanja:

● Zakaj so nas poslali v Sočo že mesec prej, če je oddal bataljon šele 28. aprila 1945?

● Kako je mogel bolan opravljati to dolžnost še ves mesec? In kaj smo mi zdravi in na novo imenovani morali čakati še cel mesec? Morebiti to, da tovariš Gianfrate ozdravi (ali zbolil)?

● Nemška posadka na Žagi ni bila likvidirana, kot navaja Srečko. Ta posadka ni hotela iti z drugimi Nemci, ampak je šla rajši z nami.

● In še to! Nemci iz postojanke Žaga so se nam priključili 2. maja 1945, in ne 28. aprila.

Iz tega se vidi, da je Srečko Gianfrate napravil več napak, in to zadevo tako pomešal, da je nobeden ne more razumeti. Sam pravi, »da tudi on piše zgodovino«. A le kakšna zgodovina bo to?

V Soči smo ostali še več dni. Z vojaškimi akcijami, ki jih že dolgo ni bilo, smo želeli oživiti mrtvilo. To nam je še posebej naročil tudi operativni štab. Toda prišel je ukaz, da moramo na pot proti Čedadu.

Nismo se radi ločili od Soče. Tod in v Trenti je bil eden zelo redkih ali morda edini kraj miru ali majhne svobode. Po pripovedi domačinov so prišli Nemci v vas Sočo samo enkrat, in še to le toliko, da so lahko požgali vojašnice, ki so jih zgradili Italijani. Pri drugem poskusu jih je 3. bataljon Soške brigade zavrnil še pred vasjo, da jih ni bilo nikoli več.

Spričo takih razmer se zelo rado zgodi podobno, kot da bi prišel ves prestrašen k topli peči. Človek postane zaspan, len in celo navidezno bolan.

Na poti k svobodi

Drugi dan po prispelem ukazu smo že krenili na pot. Med potjo smo se ustavili v vasi Čezsoča, kjer smo si ogledali dramo Dve nevesti, ki jo je uprizorila tamkajšnja mladina. Naš postanek je bil predolg in je segal že v prve jutranje ure. Prehod mimo vasi Žaga, kjer je bila nemška posadka, ni bil več možen. Po kratkem posvetu v štabu bataljona smo se odločili, da pot nadaljujemo in pri nemški posadki s pogajanjem dosežemo, da nas pustijo nemoteno mimo ali pa da gredo z nami. Oboje je bilo verjetno, ker smo v ta namen že prej poslali pismo. Računali smo na njihovo uvidenost zaradi skorajšnjega poraza Nemčije. O tej nameri novega vodstva je bil seznanjen tudi Gianfrate, ki je prišel z nami v Čezsočo. Zaradi radovednosti se nam je pridružil.

V Čezsoški Log, ki je menda manj kot kilometer oddaljen od vasi Žaga, smo prispeli že ob svitanju. Nekoliko smo se odpočili, a zaradi bližajočega se dne smo morali hitro ukrepati.

Nevarnost nam je pretela tudi z glavne ceste Kobarid – Bovec, po kateri bi lahko prišle druge nemške enote. V naglici smo določili in poslali delegacijo z našo zahtevo. Drugi smo

jim sledili v razdalji približno sto metrov. Okrog zgradbe smo zavzeli bojne položaje za morebitni napad.

Stražar je naši delegaciji, ki je prišla po glavni cesti, odmaknil oviro (španski jezdec) in jih razorožil. Hkrati je zbudil druge vojake in poklical komandirja, ki je takoj pretrgal telefonsko napeljavo, pa kateri je bil povezan s komandantom v Bovcu ter z drugimi posadkami. S tem je takoj dokazal, da se nam želi pridružiti z vso posadko in se tako izogniti vojnega ujetništva, kakor smo mu obljubili v pismu. Še preden pa smo se dobro zavedeli, v kakšno nevarnost nas vse to lahko pripelje, kajti kritega umika ni bilo, smo že zagledali iz smeri Kobarida nepretrgano kolono tovornih avtomobilov in drugih vozil, polnih vojaštva. Bilo jih je več tisoč. Na čelu je vozil tank. Še preden je kolona dospela do vasi, me je nemški poročnik obvestil, naj na kolono ne streljamo, ker je spoznal, da smo proti taki moči prešibki. Kar najhitreje (šlo je za manj kot minute) sem po kurirjih in drugih obvestil naše borce, predvsem tiste v zasedah proti Kobaridu in Bovcu, da naj ne streljajo. Tank in nekaj drugih vozil je že zavozilo pred vojašnico. Iz enega je stopil komandant in povprašal vodjo posadke na Žagi, če je kaj novega ali nevarnega za nadaljevanje poti. Ko je dobil zagotovilo, da nevarnosti ni, je kolona nadaljevala pot.

Komaj se je še zadnje vozilo oddaljilo za ovinkom proti Bovcu, smo že zagledali novo kolono nemškega vojaštva, ki je bila že pri vasi Srpencia. Spet je šlo za minute. Skoraj v diru smo se spustili navzdol in vdrl v vojašnico. Pobrali in odnesli smo vse koristno, kar smo mogli. V pomoč so prišli tudi zavedni in pogumni vaščani. Našli in zavzeli smo tudi pismo, ki ga je v odgovor napisal poročnik. Tudi njega je prehitel čas in ga ni utegnil oddati. Kaj vse je bilo v njem napisano, se ne spominjam. Vem pa zagotovo, da je poročnik napisal o pripravljenosti za pogovor.

Vse to se je dogajalo v dneh okrog 1. maja 1945. Natančnega datuma tudi skupaj z borci in aktivisti nismo mogli ugotoviti. Po mojem spominu je bilo to 2. maja 1945.

Tako dodatno natovorjena in z nemško posadko povečana kolona se je naglo oddaljila od vasi in nadaljevala pot proti Čedadu. Gianfrateja ni bilo več z nami. Zato je njegova trditev o oddaji bataljona po likvidaciji nemške postojanke na Žagi premišljeno napisana laž. Kako, kdaj (v katerem trenutku hitro bežečih in nevarnih minut) in na katerem kraju je bil opravljen obred predaje? Tega nobeden ne ve, tudi Gianfrate ne. Prav tako bi bilo smešno trditi, da se je to zgodilo kar med pohodom pred akcijo, ker potem nismo bili več skupaj. Saj to vendar ni nekaj, kar lahko narediš kar med potjo. To je vendar 100 ljudi, ki jih tudi ne moreš kar tako prevzeti kot štafeto palico.

Srečanje z zavezniki Angloameričani

Po zelo naporni poti čez greben Stola (zapadlo je približno pol metra snega) smo prispeli v vas Sedlo. Tam smo se nekoliko odpočili, Nemce pa prepustili narodni zaščiti. Še istega dne pozno popoldne oziroma že proti večeru pa je bataljon spet krenil na pot. Že kmalu po odhodu je začelo deževati, zato smo prišli v vas Brišča (na glavni cesti Kobarid-Čedad) zelo pozno ponoči popolnoma premočeni. Zaradi tega smo se ustavili in prenočili v neki prazni hiši. Zaradi morebitnega prihoda Nemcev smo po cesti poslali patrulje, ob cesti pa postavili zasede. Tako so borci preživeli noč, ne da bi spali. Prav v tem času pa nas je nekdo obvestil, da prihajajo Nemci iz smeri Čedada, torej prav od tam, kamor smo bili namenjeni. Hitro smo odhiteli na položaje na bližnje vzpetine. Bil je skoraj mrak in se še ni dobro videlo.

Ni bilo treba dolgo čakati in že so se pojavili prvi tanki in druga oklopna vozila. Hoteli smo streljati, a smo v zadnjem trenutku ugotovili, da na tankih vihrajo ameriške, angleške, italijanske in slovenske zastave. Šele tedaj smo ugotovili, da so to zavezniški Angloameričani. Kmalu smo bili pri njih. Srečni in nasmejeni smo si podajali doke, nekateri pa so se tudi objemali. Zakaj ne? Saj smo šele tedaj razumeli, da smo dočakali tisto, za kar smo se bojevali in tako hrepeneli – svobodo! Čeprav je bilo to srečanje zelo kratko, saj za več ni bilo časa, je bilo nepopisno lepo in srečno.

V Čedadu smo se nastanili v gimnazijski stavbi. Že drugi dan sem moral izvrstiti bataljon in predati raport zavezniškemu Aleksandru, poveljniku njihovih enot v Italiji.

Približno čez teden smo morali zapustiti Čedad. Vkrkali smo se na tovarnjake, in se odpeljali proti Kobaridu. Med potjo, pri vasi Log, so nas ustavili zavezniški in hoteli so govoriti s komandantom. Z džižom so me odpeljali do njihovega komandanta polkovnika, ki je bil v štabu prek mostu na drugi strani Nadiže.

Zanimalo ga je, kam gremo. Ko sem mu povedal, da gremo proti Kobaridu, oziroma Mostu na Soči, ni bil več zaskrbljen. Ponudil mi je stol in kavo, pa sem to odklonil, rekoč, da me čakajo in da nimam časa. Še nekaj besed in že so me odpeljali k bataljonu. Pot smo nadaljevali proti Mostu na Soči. Tam smo se ustavili le nekaj dni, nakar smo bili premeščeni v Avče in pozneje v Deskle. Od tam sem moral v operativni štab, ki je bil v prostorih hotela v Kanalu. V štabu so mi sporočili, da sem premeščen in da mi je dana nova dolžnost. Imenovan sem bil za prvega operativnega oficirja operativnega štaba.

Tako sem zapustil Rezijski bataljon, in ne v Čedadu, kot neresnično in namerno navaja Gianfrate.

Gianfrate je v zadnjem odstavku dopolnilnega članka napadal tudi tole: »Tudi mi pišemo zgodovino in NOB, prikazano resnično, z dobrimi in slabimi stranmi in lastnostmi ljudi, ki so to zgodovino ustvarjali.« Zakaj sam ponareja resnico? Kaj naj mu še verjamem? Gianfrateja tudi sprašujem (tako so mi rekli tudi številni borci), ali res ni imel drugače, bolj tovariške, če že ne prijateljske poti za popravo tako majhne napake? Ali je res mislil, da bo prav ta napaka primerna maska, za katero bo lahko skril pravi vzrok?

Končno pa bi rad povedal, da mojih zaslug iz NOB ne more niti najmanj ocenjevati Gianfrate, ker me je spoznal samo nekaj mesecev pred osvoboditvijo, prej pa nisva bila skupaj. Še manj, ali pa sploh ne more ocenjevati mojega enoletnega partizanstva pred njegovim vstopom v NOB. Leta 1942 sem prišel že skozi mnoge hude boje od Dolenjske preko Notranjske do Gorenjske (roška ofenziva). V tem letu sem že omrznil in dvakrat krvavel, enkrat že v prvi polovici leta z zelo hudo rano. Tudi o tem Srečko Gianfrate nič ne ve, ali pa mu tudi to tako malo ali celo nič ne pomeni.

Podobno in prav tako samo bežno sem že večkrat pripovedoval v solah, pri predvojaški vzgoji, mladini, ki je hodila in še hodi po partizanskih poteh, vojakom itd.

Povsod so radi poslušali in bili hvaležni. In zakaj ne bi potem tudi v TV-15 povedal resnico in vsaj del tistega, kar sem v treh letih in pol preživel v boju, in vsaj del tiste poti širom po Sloveniji, ki sem jo obeleževal s krjvo 36 ran.

Naj povem še, da za moje vojne zasluge nisem še nobenega ničesar prosil ali si predlagal, še manj pa zahteval. Odkrito lahko povem, da sta se tudi pri tem zgodili marsikatera nepopravljiva napaka in velika krivica.

LEOPOLD KOŠIR-ZMAGO

Nezaslišano fašistično izzivanje v Trstu

Zdi se skoraj nemogoče in neverjetno, pa vendar. Tako ustava italijanske republike, ki je nastala na temeljih in vrednotah odporniškega gibanja, kot tudi trije navadni zakoni izrecno prepovedujejo obnavljanje in delovanje fašistične stranke in predvidene so precej hude kazni za oživljanje fašizma. Tem jasnim zakonskim določilom navkljub so neofašisti prejšnji teden organizirali javno izzivanje, ne da bi jih kdorkoli oviral pri njihovem oholem in protiustavnem početju.

To se je zgodilo v Trstu, v mestu, sicer odlikovanem z zlato medaljo odpornišтва, ki pa je pod vplivom šovinističnih in nazadnjaških sil. Te pogostoma zaigrajo na strune narodnostne nestrp-

nosti ter umetno zastrupljajo ozračje mirnega in ustvarjalnega sožitja, ki ga demokratske sile skušajo ustvariti in ohraniti z veliko težavo.

Fašisti so v znanem tržaškem hotelu javno predstavili priložnostno brošuro, ki objestno poveljuje zločinska dejanja Francesca Giuntee, znanega voditelja fašističnih škvader, ki je med drugim organiziral požig slovenskega Narodnega doma Balcan leta 1920. Obenem knjižica, ki so jo nezakonito začeli prodajati v časopišnih stojnicah, daje res svojevrstno verzijo o tržaških dogodkih v obdobju 1918–1925. Na fašistični manifestaciji je bil tudi kolovodja in obenem soavtor brošure Almirante, ki je bil sicer nekoliko razočaran zaradi bolj skromne udeležbe somišljenikov, za-

radi tega pa ni bil nič manj objestan. V svojem izrazitem predvolilnem govoru je uporabljal že obrabljene fraze o potrebi po obrambi italijanstva Trsta in je poveljeval fašistično strahovlado, opozoril je na nevarnost balkanizacije Trsta, ni pa šlo tudi brez obsodbe in omalovaževanja tako osimskih sporazumov kot sosednje Jugoslavije. Še več, Almirante je napovedal skorajšnjo izdajo še dveh brošur o posebnih fašističnih sodiščih in zločinih proti slovenskim protifašistom ter o fojbah. Na tak način hočejo primerno počastiti 100-letnico Mussolinijevega rojstva. Te govornikove blodnje so seveda izzvale bolestno navdušenje neofašistov, ki so fanatično dvigovali roke v rimski pozdrav. Po predstavitvi so se fašisti

podali na tržaške ulice, kjer so vzklicali duceju Mussoliniju, delili Mussolinijeve slike in razne publikacije ter celo zbirali prostovoljne prispevke. Nadzorstvu policije se je treba zahvaliti, da ni prišlo do večjih izgrediv.

Takoj ko je bila napovedana fašistična manifestacija, so se spontano uprle vse demokratske sile, od borčevskih organizacij pa do demokratskih političnih sil, sindikatov, okoliških občinskih uprav, slovenskih organizacij in slovenskih dijakov. Protestne resolucije, telegrami prefektu, notranjemu ministru in predsedniku republike, enoten nastop tržaškega protifašističnega odbora. Vse to ni nič zaleгло, in kljub očitno po zakoniku kaznivim apoloģiji fašizma se pristojnim oblastem ni zdelo po-

trebno, da bi posegle in prepovedale izzivanje. Predsednik tržaške pokrajine je tako v imenu enotnega protifašističnega odbora prijavil sodišču fašistične izzivalce in zahteval zablembo brošure. Toda tudi kolesje pravice se pomika počasi in takojšnjih ukrepov ni bilo.

Pri tem se velja seveda nekoliko zamisliti. Ta zadnji dogodek samo še potrjuje vtis, da v Italiji fašizem vse bolj neovirano dviguje glavo, politično in gospodarsko nestabilnost ter zmedo izkoriščajo nazadnjaške sile, ki si nesramno dovoljujejo preveč izzivalnih posegov, pristojne oblasti pa jim ne stopijo na prste, niti ko gre za očitno apoloģijo fašizma. To pa je tudi potuha neofašistom, ki v tem predvolilnem obdobju vse bolj cinično zastrupljajo ozračje, in nič čudnega ni, če so po zgoraj omenjeni manifestaciji obi-

čajni »neznanci« poskušali ponovno oskrniti spomenik žrtvam NOB na Proseku.

Glavna tarča teh izpadov so slej ko prej Slovenci in ta pesem se ciklično ponavlja, saj so na Tržaškem malodane vsako leto politične ali upravne volitve, ko nacionalistična gonja doseže svoj vrh. V tej optiki seveda niso najboljši obeti za slovensko narodnostno skupnost. V tem predvolilnem obdobju so tudi nekatere demokratske sile utilitaristično mlačne, in če bi danes parlament izglasoval toliko pričakovani zaščitni zakon, bi bil verjetno spričo razmer vsebinsko tako pomanjkljiv, da je res veliko vprašanje, kolikšna bi bila resnična stopnja te zaščite. Kljub temu pa zamejski Slovenci ne obupujejo in so se pripravljali bojevati se še z večjim zanosom za demokracijo in svoje pravice.

Boris Simoneta

OTALEŽ

Poimenovanje šole

Gradnikova brigada je med NOB na območju Otaleža pri Cerknem utrpela težke izgube. Samo na domačiji pri Mrzlikarju je v decembru 1943 padlo 37 borcev te brigade. Da bi se oddolžili tem padlim, so v nedeljo, 1. maja, poimenovali podružnično šolo v Otaležu po Gradnikovi brigadi. Na proslavi so se zbrali številni krajanji, nekdanji borci te brigade in drugi gosti. Zbranim je spregovoril Anton Kvaternik, nekdanji pripadnik Gradnikove brigade. V kulturnem programu so sodelovali godba na pihala tovarne Eta v Cerknem, domači oktet in šolska mladina.

JANEZ JERAM

PODGORA

Pobratenje borčevskih organizacij

Vodstvo borčevske organizacije ANPI iz Podgore pri Gorici-Italiji je organiziralo za svoje člane in aktiviste Osvobodilne fronte prisrčno srečanje, ki je bilo 25. aprila na dvorišču domačije Mermolja v Podgori. Na povabilo vodstva te borčevske organizacije se je srečanja udeležilo več kot 50 članov organizacije ZZB NOV »Rastislav Delpin« iz Nove Gorice. V preteklem letu sta se organizaciji pobratili.

Ob tej priložnosti je Ivan Bregant, predsednik borčevske organizacije ANPI, podelil listino o pobratenju predsedniku organizacije ZZB NOV »Rastislav Delpin« Viktorju Makaroviču, kar dokazuje, da tovarišstvo in bratstvo, skovano v skupnem boju za svobodo, še živi in se bo še krepilo ter prenašalo na mlajše rodove. Delegacija organizacije ZZB NOV »Rastislav Delpin« je položila venec pred spomenikom padlim v odporniškem gibanju v Podgori.

V navzočnosti Aleksandra Nikolića, jugoslovanskega konzula v Trstu, in številnih gostov so podelili spominski znak OF 1941-1981 številnim aktivistom iz Podgore kot priznanje in pozornost za njihovo tvegano in prizadevno delo. Domicilni odbor Briško-beneškega odreda pa je borcem odreda, ki so doma iz Podgore, podelil znak odreda. V kulturnem sporodu so sodelovali pevka zbor Paglavci in Soča, mladina Podgore in recitator Joško Lukež.

Udeleženci srečanja so ostro protestirali proti ponovnemu divjanju fašizma na Tržaškem.

MILE GOJKOVIČ

Krajevne organizacije in OO ZZB NOV sporočajo

Že 1000 novih

V upravi TV-15 Naš tovariš vestno beležimo vsakega novega naročnika, ki nam ga sporočijo krajevne organizacije ali posamezniki in prav v teh dneh smo že zabeležili tisoč novih naročnikov, kar je brez dvoma lep uspeh. Akcijo pridobivanja novih naročnikov seveda nadaljujemo, saj nam ni odgovorila na naše pismo večina občinskih odborov ZZB NOV v Sloveniji, zato danes objavljamo seznam tistih krajevnih organizacij, kjer so se občinski odbori najbolj zavzeto lotili širjenja časnika TV-15 Naš tovariš.

To so: KO ZB NOV Bohinjska Bistrica, Begunje, Brestanica, OO Brežice, KO »Franjo Vrnč« Celje, OO Celje, KO »Franc Rojšek« Celje, KO Dobje pri Planini, Grosuplje, OO Hrastnik, Jesenice, KO Drežnica, OO KOPER, KO Strazišče, OO Lenart, KO »Nove poljane« Ljubljana, Dr. Petra Držaja Ljubljana, KO Ljutomer, OO Ljutomer, OO Logatec, aktiv ZB Kombinata lesne industrije Logatec, OO Metlika, KO Mirna Peč, OO Nova Gorica, Ravne na Koroškem, Novo mesto, KO Podgrad, Prestranek, Radovljica, Slovenska Bistrica, Ljubinj, OO Trebnje, Tržič, KO Veliki Gaber, Videm – Dobropolje, OO Zagorje ob Savi, KO Zdole, Zgornja Ščavnica in Žiri.

Medtem ko so nam občinski odbori večinoma poslali naslove svojih poverjenikov za tisk, so se v naštetih krajevnih organizacijah resno lotili zbiranja novih naročnikov. Kot vidite, seznam ni obsežen, zato upamo, da bo njegova objava vzpodbuda drugim.

M.S.

Naročnikom TV-15 Naš tovariš ☆ Naročnikom TV-15 Naš

»Star naročnik – novega«

Vedno več je starih, zvestih naročnikov, ki nam vsak dan pošljejo naslove novih naročnikov.

Trenutno je še vedno v vodstvu JANKO REPOVŽ in Tržiča, ki je zbral kar 29 novih, tesno za njim pa je z 28 JANKO PRISTAVEC iz Bohinjske Bistrice. Obema čestitke!

Sledita FRANC BUTELJ iz Kobarida z 21 in

SLOVENSKA BISTRICA

Veselo ob kresovih

Letos je bilo opaziti ob praznovanju dneva OF in delavskega praznika, da je tokrat praznovanje precej oživel. Že na večer pred praznikom OF je uvodno proslavo pripravil obrat družbene prehrane tovarne Impol, združeno z veselimi srečanjem precejšnjega števila prebivalcev ob ognju velikega kresa. Godba tovarne Impol pa je s svojo vsakoletno in tradicionalno budnico 1. maja budila Slovenjebistričane.

Se posebno pa smo v Slovenski Bistrici lahko občutili, da so se na pobudo KS Pohorskega odreda v te priprave z veliko vnemo vključile vse DPO. Novemu krajevnemu odboru KS Pohorskega odreda, ki je bil letos pobudnik in obenem oragnizator tega prvega skupnega praznovanja in ki so se mu pridružile KO ZK, SZDL, mladina, borci, ZRVS in druge, je uspelo, da je praznovanje teh dni doseglo svoj namen.

Kresovanje za 1. maj pa so priredile tudi druge KS, še posebno pa zelo prizadevna in aktivna mladina v Kovači vasi, Tirgotu, Črešnjevcu, Visolah in druge.

IVO LEŠNIK

LJUBLJANA

Odlikovanja marljivim Šentvidčanom

DPO Šentvid nad Ljubljano so pričakale 27. april in 1. maj z godbo na pihala iz Litostroja. V dvorani Svobode Šentvid so namreč ob republiškem prazniku podelili državna odlikovanja in bronasta priznanja OF. V uvodnem govoru je Dušan Humar spregovoril tudi o požrtvovalnem delu upokojevcv-borcev, ki so še vedno pomemben dejavnik DPO. V nadaljevanju proslave pa so mladinci OŠ iz Šentvida France Rozman priredili kratek kulturni program. Med odlikovanci je bilo deset borcev NOB in trije mlajši tovariši.

Konec prireditve so popestrili učenci OŠ Lojze Kebe s folklornimi domačimi plesi. Za veselo razpoloženje pa so poskrbeli s svojim orkestrom vojaki vojašnice Boris Kidrič.

V. B.

Vabila

Pododbor relejnih kurirjev Gorenjske in občinska komisija kururjev pri Združenju borcev NOV Ljubljana Šiška, skupaj z organizatorjem tredicionalnega pohoda »Po poteh Dolomitskega odreda« prireja v počastitev dneva mladosti v sredo, 25. maja 1983, ob 9 uri pri osnovni šoli Katarina – Topole srečanje relejnih kurirjev Gorenjske.

Kurirjem, letnik 1923, bodo podeljene zlate plakete.

Prisotne bo pozdravil tudi narodni heroj Franc Avbelj-Lojko.

Z avtobusne postaje Medvode bo na kraj proslave ob 8. uri odpeljal izredni avtobus. Sicer pa je dostop možen z osebnimi vozili iz Medvoda prek Sore in Ločnice ali prek Studenčic. Ker bo po proslavi v gostilni na Katarini organizirano za kurirje kosilo, naj vsak do 15. maja prijavi svojo udeležbo (sam, z ženo, itd.) na naslov Lojze Hafner, Suška 43, Škofja Loka ali telefonično 60-688.

Kurirji naj na srečanje pridejo v uniformah in z odlikovanji.

★

Po programu dela (za leto 1983) odbora skupnosti borcev letalcev-prekomorcev in v počastitev 40-letnice priključitve Slovenskega primorja, Istre, Reke, Zadra in nekaterih otokov (Cres, Lošinj, Lastovo, Palagruža) k matični domovini SR Sloveniji in SR Hrvatski in okviru Nove Jugoslavije bo v soboto, 21. maja 1983, ob 16. uri v Divači SREČANJE BORCEV LETALCEV-PREKOMORCEV (1. in 2. eskadrilja NOVJ, LETALSKI ODRED NOVJ pri RAF, mehanična četa, padalski bataljon, itd) z odkritjem spominske plošče pilotu Stanislavu Vouku, vodji letalske skupine 2. lovske eskadrilje NOVJ, ki je junáško padel 20. oktobra 1944 pri vasi Slano v Dalmaciji ob letalskem napadu na nemško motorizirano kolono. Tega dne bodo hkrati počastili tudi 40-letnico ustanovitve 1. letalske baze NOV in POJ, dan letalstva JLA, 40-letnico uporov v Kasfaretu (Egipt) in Konstantini (Alžirija). Nadalje bodo hrkati počastili tudi 40-letnico ustanovitve prvih prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ.

V kulturnem programu bodo sodelovali mešani pevski zbor in godba na pihala iz Divače, člani ZSMS KS Divača in JLA.

Vabimo vse nekdanje borce letalskih prekomorskih enot NOVJ kakor tudi druge občane, da se udeležijo srečanja borcev letalcev – prekomorcev in odkritja spominske plošče v Divači.

Vse borce prosimo, da pridejo z odlikovanji. Odbor skupnosti borcev letalcev-prekomorcev

★

Na Brinovem griču pri Črnem vrhu nad Idrijo bodo krajevna skupnost in DP0 črnovrške planote počastile spomin narodnega heroja Janka Premrla Vojka z odkritjem spominskega obeležja njegovega groba. Odkritje obeležja bo 21. maja 1983 ob 11. uri. Zbrali se bodo nekdanji vojkovci, preživeli borci in krajanji. Navzoče bodo tudi delegacije šol, ki nosijo njegovo ime: Črni vrh, Spodnja Idrija, Vipava in Koper.

Udeleženci slovesnosti bodo obiskali tudi partizansko kurirsko karavlo 3 (P-5). To karavlo je ustanovil Janko Premrl-Vojko decembra leta 1942 in je delovala do septembra 1943. Organizator bo poskrbel, da bodo vse poti na Brinov grič markirane, poleg tega bodo na razpolago vodniki. Poskrbljeno bo tudi za prehrano.

Spominski obeležji je po načrtih Ivana Čuka-Slavka izdelal idrijski Gostol. Poti bodo označili in očistili mladinci iz Idrijskega loga in idrijski gozdarji. Do obeležja groba je 800 metrov peš poti. Organizator bo pripravil tudi posebno skico vseh obeležij iz NOB na črnovrški planoti, posejbe pa za Brinov grič. Slavnostni govornik bo Alojz Krpan-Aleksander in borec Vojkove čete. Vabimo vse borce, mladino in druge, da pridejo 21. maja na Brinov grič, proslava bo ob vsakem vremenu.

Udeleženci bodo lahko obiskali tudi Vojkov tabor.

KS Črni vrh nad Idrijo

★

Borci in planinci iz Ljubnega ob Savinji vabijo mladino, planince, borce na 5. tradicionalni planinski pohod Travniki, ki bo v nedeljo, 15. maja 1983.

Zbrali se bomo v Ljubnem, odkoder se bomo napotili na Rastke in dalje do partizanske javke pri Tratniku in Dergovniku. Tu bo ob 10. uri krajša slovesnost. Nato bo skupni odhod do bolnišnice Celje, ki je stala 1250 metrov visoko na Traki planini pod Komnom. Že petič bomo obiskali kraj, kjer je dr. Peter Držaj zgradil poliet 1944 centralno bolnišnico 4. operativne cone in kjer se je do 27. 2. 1945 zdravilo prek 300 ranjencev.

Organizator posebno vabi borce, ki so se zdravili v bolnišnici, osebje bolnišnice ter borce, ki so se bojevali na tem območju.

★

DPO krajevne skupnosti Štjak, partizanski kurirji relejne kurirske postaje 2. in P. 14, podbor južnoprimerjskih kurirjev 4. brigade VDV vabimo nekdanje kurirje Primorske, borce, borke, kurirke, aktivistke, in vse sodelavce, ki so sodelovali med NOV s kurirskimi postajami, prav tako mladino in vse druge, da se udeležijo odkritja spominskega obeležja 5 padlim kurirjem, ki bo ob 40-letnici ustanovitve kurirske postaje P. 14 in krajevnem prazniku Štjaku dne 22. maja 1983 ob 11. uri na »Ocinci« (pri lovski koči) blizu Štjaka.

DPO Štjak, kurirji in južnoprimerjski odbor partizanskih kurirjev 4. brigade VDV

Skupnost borcev 5. slovenskega partizanskega bataljona – 1. dolomitskega bataljona, vabi vse borce bataljona na 2. občni zbor in 3. zbor skupnosti borcev bataljona, ki bo pod pokroviteljstvom družbenopolitičnih organizacij Mirne, ob prazniku krajevnih skupnosti Mirne, v soboto, 4. junija, ob 10. uri na Mirni.

Zbor borcev bataljona bo ob 9. uri pred staro osnovno šolo, kjer bodo borci, ki še niso prejeli spominske medalje bataljona, to odličje tudi prejeli. Delegacija bataljona bo ob odkritju spomenika padlim borcem in aktivistom položila venec. Sledil bo občni zbor skupnosti borcev bataljona. Po kosilu pa bo na Zapužah pri Mirni sklep proslave praznika krajevnih skupnosti in 3. zbor bataljona.

Tovariši borci! Udeležite se občnega zbora in zbora skupnosti borcev bataljona na Mirni!

Odbor skupnosti borcev bataljona

Obvestilo

Opisni del knjige »Zapadnodolenjski odred« je narejen in na vrsti je ureditev slikovnega gradiva, s katerim jo želimo popestriti. Čeprav vemo, da je iz časov obstoja tega odreda malo fotografij z njegovimi borci, se še nadajamo kakšne, in zato prosimo za pomoč vse udeležence ZDO, če jih imajo.

Kdorkoli ima kakšno sliko, na kateri je sam ali še z drugimi (soborci, zaščitniki, civilisti), naj jo posodi za krajši čas. Dobrodošel je tudi posnetek odredovca iz poznejših partizanskih dni, ko je bil v drugi enoti ali na terenu. K vsaki fotografiji je treba napisati, kdo je na fotografiji ter kdaj in kje je bilo posneto. Če ni natančnih podatkov, navedite vsaj približne. Svoje prispevke pošljite najpozneje do 30. maja 1983 na naslov: Alojz Bele, 61000 Ljubljana, Resljeva 6 a. Zavedamo se, da so tovrstni slikovni spomini zelo dragoceni, zato bomo nanje skrbno pazili, jih v najkrajšem možnem času preslikali in original neposkodovan vrnili lastniku.

Ob tej priložnosti vse borce ZDO še tele: Pošljite svoje natančne naslove vaši občinski ali krajevni organizaciji ZZB, da boste prek nje dobili odredovo monografijo-knjigo. Če mislite, da ste že v takšnem seznamu, pa ne bo odveč, da to preverite.

Odbor skupnosti borcev ZDO pošilja te dni vsem občinskim organizacijam ZZB v SRS priporočilo, da uredijo pregled borcev te enote in temu ustrezno zagotovijo število knjig. Te naj bi ob slovesni priložnosti podelili udeležencem Zapadnodolenjskega odreda, ki imajo do nje prvi pravico.

Odbor skupnosti borcev ZDO

Popravek in dopolnilo

V članku Joška Ošnjaka »Beneška Slovenija nekoč in danes« je prišlo do nekaterih napak, izpadel pa je tudi del besedila. Avtorju se za napake opravičujemo.

Besedilo pod naslovom »Na delo v Avstrijo« se pravilno glasi: Leta 1797 je Napoleonova vojska premagala vojsko Beneške republike in osvojila ozemlje te države. S campoforniskim premirjem, sklenjenim istega leta med Napoleonom in Avstrijo, je Beneška Slovenija prišla pod avstrijsko oblast, nekaj let kasneje pod Francijo in zopet pod Avstrijo. Naposled je 22. oktobra 1866 prišla pod Italijo.

Pod Avstrijo so živeli dedje in pradedje sedanjih generacij. Njihove družine so živele v primerjavi z življenjem, ki so ga imele pod Beneško republiko, veliko slabše. O tem pričajo tudi dokumenti. Toda pri vsem tem ne smemo pozabiti, da je v tem obdobju, zlasti po 1856. letu, veliko beneških Slovencev in še več Furlanov (skoraj 50000) iskalo kruh prav v avstrijskih deželah in ga tudi našlo. V tem času so gradili železniške proge, opekarnice, odpirali rudnike in druge objekte. Takratna monarho-liberalna Italija, dasi prežeta z Mazzinijevim duhom, ni imela takšnih možnosti za zaposlitev ljudi, kot jih je imela takratna Avstrija. Tri zaporedne vojne za neodvisnost (1848, 1859 in 1866) in naposled vojna za osvoboditev Rima (1870), so zelo, v nekem smislu celo tragično prizadele njeno gospodarstvo in finance. Zato se je počasi z velikimi napori in težavami vseh vrst izkopal iz teh razmer. Kar pa je pri vsem tem politično pomembno, je dejstvo, da bivša cesarska Avstrija ni vodila nikakršne raznarodovalne politike v Beneški Sloveniji. In če so se beneški Slovenci morali zaposlovati v avstrijskih deželah, so po eni strani služili kruh, po drugi strani pa so tisti, ki so bili zaposleni v Sloveniji, spoznavali svojo domovino in njeno kulturo, ki je bila tudi njihova. Takšni beneški Slovenci so 1866. leta, če so volili, prav gotovo volili proti priključitvi Beneške Slovenije k Italiji, in takšnih ljudi je bilo v tistem času precej. Znano je tudi, da je volil le najbogatejši sloj, morda ena petina vsega prebivalstva.

Pod naslovom »Moderni janičarji« pa je izpadlo besedilo: V učiteljsku v Špetru Slovenov, ki so ga zgradili že 1872. leta, so se beneški Slovenci učili izključno v italijanskem jeziku, čeprav tega jezika niso obvladali. Naláš zato izbrani pedagogi so si neprestano prizadevali, da bi v najkrajšem času spremenili beneškega študenta v janičarja, ki naj bi kasneje, ko bi postal učitelj, kot vnet in zagrižen Italijan, prepojen do skrajnosti le z italijansko kulturo, sodeloval pri preoblikovanju beneškega Slovenca v Italijana. Seveda so s takšnim načinom vzgoje v glavnem dosegli njihov vnaprej določen smoter. Razen izjem je bila na žalost večina učiteljev, ki je izšla iz tega učiteljskega, takšna, kot si jo je želela in še bolj potrebovala italijanska oblast.

Uredništvo

Naročam tednik

tv-15 naš
TOVARIŠ

Ime in priimek _____

Ulica, hišna št. _____

Kraj _____ Pošta _____

podpis _____

Franc Trkaj

Marca smo se na ljubljanskih Zalah poslovali od aktivista OF in borca Franca Trkaja, rojenega 1910. leta. Mlada leta je prživil skromno in spoznaval, da si v kapitalistični družbi delavski človek ne more pridobiti politične enakopravnosti. Izoblikoval se je v naprednega delavca in se zaposlil v tovarni kletja v Ljubljani. Takoj v letu 1941 se je povezal z organizatorji OF na terenu in v tovarni. Bil je obveščevalec in kurir, prenašal je literaturo in tako postal zanesljiv aktivist. Njegovo delo ni ostalo skrito sovražniku. Avgusta istega leta je bil aretiran in zaprt v šempetarskih zaporih in sodnih zaporih vse do 1943. leta nakar je bil odpeljan v taborišče na Sicilijo in v Renici. Po kapitulaciji Italije je pobegnil in pri Verdu pri Ljubljani se je priključil Ljubljanski brigadi. Bil je dvakrat odlikovan.

Ivan Fajt-Jordan

Od Ivana Fajta-Jordana, rojenega leta 1923 v Merljah pri Renčah smo se poslovali decembra lani na domačem pokopališču. Septembra 1942. leta se je priključil bataljonu Simona Gregorčiča, zatem je bil v Soškem in Severnoprimeškem odredu, nazadnje pa v 3. SNOUB Ivana Gradnika. Postal je komandir čete. Bil je hraber bорец in dober starešina. Imel je čin rezervnega kapetana JLA. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost, redom za hrabrost in redom zaslug za narod s srebrno zvezdo.

TANJI V SPOMIN

V torek, 3. maja, je množica domačinov iz Boršta pri Dolini na Tržaškem in drugih udeležencev iz občine in pokrajine ter predstavnikov ZZZ NOV s Koprškega pospremila na zadnji poti znano aktivistko NOG Marto Aver-Ta-

Silvo Pajk

Silvo Pajk se je rodil 1920. leta v Višnji gori. Takoj po okupaciji se je vključil v NOG. Bil je aktiven družbenopolitični delavec. Prejel je več odlikovanj in priznanj. Od njega smo se poslovali avgusta lani na ljubljanskih Zalah.

Marjan Porenta

Nepričakovano je umrl Dušan Porenta, rojen 1922. leta. Od 1943. leta se je bojeval v Cankarjevi brigadi, v zaščitnem bataljonu 7. korpusa, kot poklicni tiskar je delal v tiskarni Triglav v partizanskem Rogu ter tiskarni Slovenija na Primorskem. Od njega smo se poslovali v Črnučah.

Nande Mohar

Februarja smo se na pokopališču na Bledu poslovali od Nandeta Moharja, ki se je rodil pred 67 leti v Trstu. Po prvi svetovni vojni se je vsa družina preselila v Ljubljano. Kasneje je Nande odšel na Bled in se zaposlil v železnici, kjer je spoznal mnoge revolucionarje. Leta 1941 se je pridružil osvobodilnemu gibanju. V partizane je odšel 1944. leta na Jelovico v minersko četo, nato pa v štab Koprškega odreda.

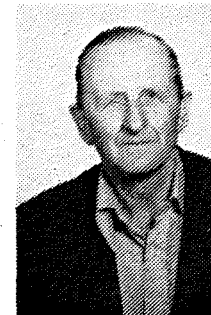
Lucjan Murovec

Januarja smo se na pokopališču v Tolminskem lomu poslovali od terenca in člana ZB ter VI. Lucjana Murovca. Jeseni 1942. leta se je vključil v NOG. Aprila 1943. leta je bil skupaj z materjo in brati interniran. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in nadaljeval delo. Decembra 1943. leta je bil ranjen. Umrl je v 72. letu.

Janez Mandeljč-Janko

Na svoj 69. rojstni dan je januarja umrl Janez Mandeljč. Kot vojaka stare jugoslovanske vojske so ga fašisti odpeljali v Nemčijo. Iz taborišča je pobegnil in peš prišel na Jesenice. Hitro je našel zvezo s partizani in 1943. leta se je priključil Prešernovi brigadi. Bil je kurir.

Štefan Sonjak

V gorski vasi Senetel smo se februarja poslovali od Stefana Sonjaka, rojenega 1915. leta. Aprila 1943. leta je postal obveščevalec NOV. Leta 1944 je vstopil v Koroški odred, kasneje je bil v Tomšičevi brigadi in VDV bataljonu. Bil je dvakrat odlikovan.

Ivan Šubic

Februarja smo se poslovali od Ivana Šubice. Rodil se je pred 69 leti v Zgornjih Pirničah. Januarja 1944. leta se je vključil v Gorenjski odred. Januarja 1945. leta je bil ujet in zaprt v Begunjah, od koder so ga poslali v taborišče Podlublje. Za aktivno delo je prejel priznanja in odlikovanja. Od njega smo se poslovali v Smledniku.

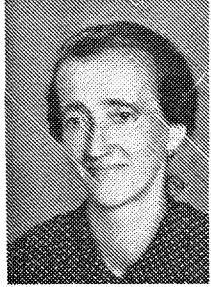
Rudi Burkelc

V Črnučah smo se novembra lani poslovali od Rudija Burkelca, rojenega 1919. leta v Selcah nad Blagovico. Leta 1941 je bil preganjan v Nemčijo in 1944. leta mu je uspelo pobegniti domov. Takoj se je vključil v NOV v Šlandrovo brigado. Bil je odlikovan.

Lipe Drnovšek

Oktober lani smo se na pokopališču v Zagorju ob Savi poslovali od Lipe Drnovške, rojenega 1922. leta. V NOB je vstopil 1944. leta v 9. brigado. Bil je ranjen in se je zdravil v bolnišnici Jelendol. Večkrat je bil odlikovan.

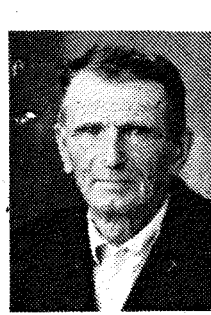
Polona Petrič

Septembra lani je v Črnučah umrla Polona Petrič, rojena Pečar. Rodila se je pred 84 leti. Že pred vojno je sodelovala v delavskem gibanju. Leta 1941 je začela sodelovati z OF skupaj z možem in otroci. Med partizani sta bila mož in sin Martin, hčerka je bila v koncentracijskem taborišču. Bila je odlikovana.

Martin Moškon

Februarja je umrl Martin Moškon. Rodil se je 1918. leta v Moravčah. Za OF je delal od 1942. leta vse do vstopa v partizane 1944. leta. Bil je v VDV brigadi Sedmega korpusa, nato pa v delavnicah za orožje v Starih žagah. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod. Pokopali smo ga na pokopališču v Zagorju.

Franc Lap

V 85. letu je umrl Franc Lap iz Dobrave pri Črnučah. Kot napreden kmet se je kmalu vključil v delo za osvoboditev okupirane domovine. Na njegovi kmetiji so bili partizani in aktivisti varni pred sovražnikom. Od njega smo se poslovali januarja v Črnučah.

PRAVNI SVETOVALEC

O. Z. S. Teta je umrla brez oporoke, od sorodnikov je imela samo moža in dve nečakinji. Mož je nečakinji na zapuščinski obravnavi zatajil, tako da je postal sam lastnik tetinega premoženja, to premoženje pa je podaril sosedu, da ga preživlja. Ali lahko kot nečakinja zahtevam svoj delež in koliko mi pripada?

Odgovor: Polovico premoženja vaše pokojne tete bi moral dedovati njen mož, druga polovica pa bi pripadala vam in sestri. Če je bila teta sama lastnica posestva že pred poroko in njen mož ni nič prispeval k povečanju premoženja med trajanjem zakonske zveze, bi vama s sestro pripadla polovica vsega premoženja. Če pa je bilo premoženje pridobljeno med zakonsko zvezo, je to premoženje skupna last obeh zakoncev, ne glede na to, kdo od njih je vknjižen kot lastnik v zemljiški knjigi. V tem primeru bi se vajn delež ustrezno zmanjšal. Težko pa razumemo vašo trditev, da je mož vas in sestro zatajil na obravnavi. Po zakonu mora namreč matičar poslati smrtovnico zapuščinskemu sodišču, v smrtovnici pa so tudi podatki o osebah, ki bi bile lahko poklicane k dedovanju na podlagi zakona. Svetujemo vam, da se pozanimате na sodišču, kako da je bila opravljena zapuščinska obravnava brez vas in sestre. Če pa se že zgodi, da je bil kakšen dedič prezrt, potem se ne opravi nova zapuščinska obravnava, ampak sodišče takega dediča napoti na pravdo, da tam uveljavlja svojo pravico. Če pa je mož vaše pokojne sestre njeno premoženje izročil drugemu – verjetno je sklenil pogodbo o dosmrtnem preživljanju –, bi bilo treba najprej ugotoviti, ali je sopogodbениk poznal resnično stanje stvari, preden bi se spustil v pravdo. Zadeva je preveč zamotana in podatki preveč pomankljivi, da bi bil možen pravičen nasvet, kaj bi bilo najbolje storiti. Najprej pa preverite na sodišču, kakšen je bil potek zapuščinske obravnave.

E. J. V. Ste uživalec invalidnine za telesno okvaro 6. stopnje (50-odstotna telesna okvara), in bi radi vedeli, za koliko odstotkov se je letos povečala invalidnina in koliko znaša v letu 1983 invalidnina za telesno okvaro 6. stopnje?

Odgovor: S 1. januarjem 1983 so se zneski invalidnin za telesno okvaro povečali za 26 odstotkov. Višina invalidnine za telesno okvaro 6. stopnje (50-odstotna telesna okvara) pa je odvisna od tega, ali je ta telesna okvara posledica nesreče pri delu ali poklicne bolezni, ali pa je posledica bolezni ali poškodbe zunaj dela. V prvem primeru znaša invalidnina od 1. 1. 1983 dalje – 693,00 din, v drugem primeru pa – 485,10 din mesečno.

B. I. Nv. Sosed gradi hišo tik ob poti, ki je zame življenjskega pomena. Ima gradbeno dovoljenje z balkonom, ki posega v zračni prostor na pot, tako da mi zapre možnost prevoza. Na kateri naslov naj se obrnem z zahtevo, da se prepove sosedu posegati v zračni prostor na javno pot?

Odgovor: Kot sosed bi morali biti vabljeni k ogledu, saj bi vas upravni organ moral šteti kot stranko. Stranka v upravnem postopku je namreč ne le oseba, ki se je na njeno zahtevo uvedel postopek, ampak tudi vsakdo, ki ima za varstvo svojih pravic ali pravnih koristi pravico udeleževati se postopka. Kot stranka bi morali dobiti tudi gradbeno dovoljenje, in zoper to dovoljenje bi se lahko pritožili. Če res niste bili vabljeni na ogled in niste dobili gradbenega dovoljenja, se obrnite na pristojni občinski upravni organ in zahtevajte, naj vam izdajo gradbeno dovoljenje. V 15 dneh od dneva prejema gradbenega dovoljenja pa morate vložiti pritožbo na organ, ki je naveden v dovoljenju. Če vam je bilo gradbeno dovoljenje vendarle vročeno in ste zamudili rok za pritožbo, pa lahko predlagate le drugostopenjskemu upravnemu organu, da po nadzorstveni pravici odpravi ali razveljavi gradbeno dovoljenje.

L. Z. K. Kot vojaški vojni invalid prejmete tudi ortopedski dodatek. Radi bi vedeli, koliko znaša letos ortopedski dodatki?

Odgovor: Višina ortopedskega dodatka vojaških invalidov je odvisna od stopnje okvare organizma ter znaša ortopedski dodatek od 1. 1. 1983 dalje: za prvo stopnjo – 5.499 din, za drugo stopnjo 4.196 din, za tretjo stopnjo 2.703 din za četrto stopnjo 1.308 din mesečno.

ALBERT KLUN

Tretja prekomorska udarna brigada v boju pri Pasjaku, Šapjanah, Rup, Lipi in Ilirski Bistrici

Sovražnikov preboj

Dne 3. maja zgodaj jutraj se je 3. prekomorska udarna brigada pripravljala, da bi nadaljevala napad, ki ga je bila začela prejšnji dan. Njena ožja naloga je bila, da obvlada vas Laze in nato prodira naprej. Toda Nemci so jo z napadom prehiteli; obkolili so njen desni bok, se po nebranzanem terenu levo od železniške proge prebili v zaledje njene bojne razvrstitve in začeli boj za vas Šapjane.

Dva bataljona sovražnikove bojne skupine »Reindl« sta se pomikala naprej, eden od njih pa je imel nalogo zavarovanja. Hkrati je sovražnikov 904. polk ob podpori tankov in topništva močno pritiskal od vasi Lipa proti vasi Rupa in dalje proti vasi Šapjane.

Na dve brigadi 26. divizije se je hipoma zgrnila množica mož in toča jekla. Nemci so napadali z vso silovitostjo. V gosti strelski razvrstitvi so sipali točo krogel iz avtomatskega orožja ter nezadržno prodirali ob podpori tankov in topništva.

Najmočnejši ogenj je sovražnik usmeril na črti Lipa-Rupa, to je na zvezi 3. prekomorske in 12. dalmatinske brigade. Enot JA je potisnil iz rajona vasi Rupa in se okrog enajstih dopoldne prebil v rajon Jelšane. Frontalno je napadel 12. dalmatinsko, bočno pa 3. prekomorsko udarno brigado. Tako se je slednja znašla v žepu, z nekoliko upognjenim levim in popolno obkoljenim desnim krilom.

V takem položaju je štab 26. divizije ukazal 12. brigadi, naj se z dvema bataljonoma umakne v rajon vasi Jelšane, z dvema bataljonoma pa naj deluje v smeri Šapjan, da bi 3. prekomorski udarni brigadi omogočila umik. Medtem se je 2. in 4. bataljonu s prištavnimi enotami ter delom 1. in 3. bataljona posrečilo umakniti in organizirati obrambo v rajonu Veliko Brdo. Prvi in 3. bataljon s komandantom brigade pa sta nenadoma ostala obkoljena med dvema sovražnikovima kolonama, ki sta odločno silili naprej.

Dva bataljona 1. brigade 13. divizije, ki sta se znašla na prostoru Podgrad-Harije, sta poskušala udariti v bok sovražnikovih sil na črti Starod-Lipovec in zadržati njihovo nadaljnje prodiranje, vendar brez uspeha. Komandant 26. divizije se je takoj odločil, da se njegove enote umaknejo na desni breg Reke, v rajon Ilirska Bistrica, hkrati pa da organizirajo odpor na zaporednih položajih.

Obkoljena dva bataljona 3. prekomorske udarne brigade sta se po skritih poteh izmotala iz obkolitve, predvsem zaradi dobrega poznavanja terena.

Srednja sovražnikova kolona se je pomikala po prometni zvezi še naprej in je silila proti Ilirski Bistrici. Pri tem pa še ni začela stiskati obroča, da bi obkoljeno enoto uničila, ampak je predvsem hotela prodreti čimbolj naprej.

V popoldanskih urah se je obkoljena enota znašla severno od ceste Rupa-Šapjane. V gosjem redu je krenila proti svoji glavnini, da bi se izmaknila brez boja ali pa se prebila. Vzporedno z njo so po vrhovih levo od nje prodirali Nemci ter jo tu in tam obstreljevali. Borci pa niso odgovarjali na sovražnikov ogenj, ker jim pač ni bilo do tega, da bi sprejeli boj.

Iznik iz obroča

Če bi bil sovražnik odločnejši, bi se bili borci znašli med dvema ognjema, v še bolj neugodnem položaju. Tako pa so se iz obroča izvlekli in pred nočjo zasedli položaje v rajonu Harije. Tu so pričakali in tudi zaustavili nemško kolono ter vzpostavili zvezo s 1. brigado 43. divizije, ki je imela nalogo, da se razmesti v prostoru od Podgrada do Harij ter sovražniku onemogoči morebitno prodiranje proti Trstu. Malo zatem je na to črto prispela tudi 1. brigada 8. divizije. Drugi in četrti bataljon 3. prekomorske udarne brigade sta medtem zasedla položaje na desnem bregu Reke, na jugozahodnem robu Ilirske Bistrice in dalje do Topolca.

Dne 4. maja je imela 3. prekomorska udarna brigada takšno razvrstitev, da je bila glavnina bojnih delov 1. in 3. bataljona na položajih Podbrežje-Tominje-Brdce. V istem rajonu in desno proti Podgradu sta bili 1. brigada 13. divizije z dvema bataljonoma ter 1. brigada 8. divizije. Glavnina 3. prekomorske udarne brigade je branila jugozahodni del Ilirske Bistrice, zemljišče na desnem bregu reke Reke vzdolž železniške proge in ceste do Topolca. Desno sta sovražnikov klin v rajonu Prema napadli 2. in 3. brigada 8. divizije. Mesto Ilirska Bistrica je branil en bataljon 13. divizije. Dalje od mosta in južno od Ilirske Bistrice, prek neke vzpetine do Gabrovca, pa je napadala 12. dalmatinska udarna brigada. V vzhodnem delu obroča do točke nad vasjo Sušak sta se tolkli 2. in 3. brigada 13. divizije, medtem pa se je v rajonu Zabiče-Kutežovo razvrstila čez dan 1. dalmatinska proletarska brigada 26. divizije.

Bataljona v rajonu Podbrežje-Tominje-Brdce sta imela čez dan lažje boje s sovražnikom. Na frontnem odseku, ki ga je 3. prekomorska udarna brigada držala zahodno od Ilirske Bistrice, so Nemci čez dan nenehno napadali, vendar brez uspeha. Težišče napada srednje nemške kolone je bilo ta dan vzhodno od Ilirske Bistrice. Tu je sovražnik še ponoči prišel med Gornjim in Donjim Zemonom čez reko Reko in močno napadel vrhove vzhodno od Ilirske Bistrice. Do devetih zjutraj se mu je posrečilo potisniti 12. brigado z vrha nad Ilirsko Bistrico, vendar je bil s hitrim protinapadom, ki so ga podpirali tanki, potisnjen čez Reko in je imel pri tem hude izgube. Dva bataljona sovražnikove bojne skupine »Reindl«, ki sta se prebila v rajon Prem-Smrje, sta imela v bojih z 2. in 3. brigado 8. divizije hude izgube.

Dne 5. maja so se boji nadaljevali na vsej fronti. Težišče se je preneslo v rajon Ilirska Bistrica. Sovražnikova leva kolona je bila skoraj popolnoma razbita, njena glavnina potisnjena proti Ilirski Bistrici, manjši del pa je bil obkoljen v vasi Prem, v stavbi, imenovani »Dvorec«.

Glavni udar je sovražnik ta dan opravil z notranjimi krili desne (902. polk) in srednje kolone (904. polk), na zvezi med 12. dalmatinsko brigado in 3. brigado 13. divizije. Izkoristil je neurejeno umikanje delov 3. brigade iz rajona vasi Jablanica na vrhove severno od vasi, zavzel vas in takoj nato tudi vrhove nad njo: tako je udaril 12. dalmatinski brigadi v bok ter zavzel Goli vrh in Gabrovce. S teh dveh vrhov je napad kombiniral s frontalnim pritiskom, ga nadaljeval na druge vzpetine in se približno ob dveh popoldne prebil nad Ilirsko Bistrico.

Sovražnikov uspeh je zmedel nekatere enote 12. dalmatinske brigade, ki so se skupaj s tankovskim bataljonom sicer hitro umaknile, a se vendarle uredile za obrambo na bližnjih vrhovih. Proti večeru pa je sovražnik zavzel enega od vrhov. Situacija je še poslabšala skupino 1. brigade 13. divizije v Ilirski Bistrici, ki se je v kritičnem trenutku umaknil iz boja in krenil v sestavo svoje brigade v Starod.

Skoraj hkrati sta iz te smeri dospela prek Čelja in Kilovč odrezana bataljona 3. prekomorske udarne brigade, ki sta bila v Šembijah ostala kot divizijska rezerva. Na frontnem odseku, ki ga je obvladovala 3. prekomorska udarna brigada, se je sovražnik večkrat poskušal prebiti čez reko Reko, toda brez uspeha. Zaradi položaja na fronti 12. dalmatinske brigade ji je bil 2. bataljon 3. prekomorske udarne brigade, ki je bila na njenem levem krilu, dodeljen kot okrepitev na njeno desno krilo, toda sovražnik ga je prav tako potisnil nazaj.

Po umiku bataljona 1. brigade 13. divizije iz Ilirske Bistrice je ostala v mestu samo še četa 4. bataljona 3. prekomorske udarne brigade. Pod pritiskom enot sovražnikov skupine »Reindl« pa se je morala umakniti, tako da so Nemci okrog štirih popoldne vdrli v Ilirsko Bistrico. Tretja prekomorska brigada je na večer pred tem držala fronto Topolc k. 417; sovražnik jo je ogrožal v vrhovih vzhodno od ceste Trnovo-Sembije.

Na ostalem frontnem odseku je postala situacija za sovražnika zelo kritična. Njegova 237. divizija z 903. polkom (iz 188. divizije) in dva samostojna bataljona so zapustili pratež in vse zaledne enote ter so se poskušali prebiti prek vasi Podgraje; toda enote 13. divizije so jih z močnim ognjem zavrnile in potisnile nazaj v smeri Ilirske Bistrice. V omenjeni sovražnikovi diviziji ni bilo več enotnega poveljevanja in njena bojna vrednost se je hudo zmanjšala. Manevrski prostor nemškega 97. korpusa se je ta dan tako zožil, da so enote JA lahko s težkim orožjem obstreljevale njegovo bojno razvrstitev. Njegova udarna moč je bila dejansko zlomljena, njegovo prizadevanje po preboju iz obkolitve pa popolnoma oslABLJENO.

Se nadaljuje

Obrambni dan šole Riharda Jakopiča

Spominski pohod na Janče

Mladinska organizacija na Šoli Riharda Jakopiča v občini Ljubljana Šiška je pripravila ob pomoči vodstva in učiteljskega zbora šole in komisije za ohranjanje revolucionarnih izročil ZB NOV krajevne skupnosti Zgornja Šiška za obrambni dan partizanski pohod na Janče, v spomin na boje, ki jih je slovenska partizanska vojska na tem območju bila z nemškimi vojaškimi enotami od 19. do 23. maja 1942. leta. V tistih dneh so enote 2. grupe odredov prve slovenske partizanske brigade prizadele hude izgube več kot desetkrat močnejšim sovražnikovim enotam in zmagovito izšle iz bojev.

Odločili so, da bodo v pohodu sodelovali učenci in učenke od petih do osmih razredov, vseh okrog 400, in postavili štab pohoda z nalogo da nadrobneje pripravi pohod. Kolone naj bi šle na Janče iz petih smeri: Sostrega, Zaloga, Laz, Jevnice in Litije. Izbran je bil komandant pohoda. Za vsako kolono so bili postavljeni komandir kolone in desetarji za desetine, ki so sestavljale kolone. Poleg komandirja in desetarjev je imela vsaka svoje sle in skupino za prvo pomoč. Za komandirje in desetarje so bili napravljeni sezname udeležencev in udeleženk v njihovih enotah. Vsaka kolona je morala pripraviti

svoj kulturni program. Za dan pohoda so določili 16. april. Pri teh pripravah je temeljito sodeloval član komisije za ohranjanje revolucionarnih izročil Janez Lovišček.

V soboto, 16. aprila, je bilo sivo, pusto jutro. Prva kolona je odšla na pot ob 7. uri. Vodil jo je borec 2. grupe odredov in uredelženec v bojih na Jančah Ivan Zajec. Čeprav invalid je neurtudno pripovedoval, kakšne boje so bili pred 41. leti okrog Janč in kako jih je doživljal. Kolona za smer iz Litije se je odpeljala z rednim vlakom prav tako ob 7. uri. Druge kolone so se zbrale ob 8. uri na železniški postaji in se čez 20 minut odpeljale s posebnim vlakom. Kolone so izstopale iz vlaka glede na izhodišče svoje smeri pohoda. Na postajah so kolone, v katerih so bili tudi borci-člani ZBNOV Zgornja Šiška, sprejemali tovariši iz ZBNOV ali iz mladinskih pohodnih enot, jih nato spremljali do Janč, ob odmorih na posebnih krajih pa so seznanjali udeležence in udeleženke z nekdanjimi boji.

Kolone so imele različno dolge poti in so prihajale na Janče druga za drugo. Za vse je veljalo povelje, da se po prihodu najprej odpočijejo in razgledajo po okolici.

Iz sivega jutra so prišli na

sončne Janče in vsi so bili veseli in razigrani. Na povelje: Zbor! so se vsi zbrali v svojih desetinah in kolonah, pred odrom, okrašenim z zastavami. Začela se je spominska prireditve.

Najprej je komandant pohoda sprejel poročila komandirjev kolon o pohodu njihovih enot, nato pa je ravnateljica šole tovarišica Lenič pozdravila vse zbrane, se jim zahvalila za udeležbo in pomoč. Spomnila jih je, da so se pred 41 leti na ozemlju njihovega pohoda v podobnih dneh bojevali slabo oboroženi, a srčni in neustavljivi fantje in dekleta za osvoboditev Slovenije in obenem osvoboditev Jugoslavije. Samo nekoliko starejši od zbranih učencev in učenk so dodali svoj pomemben delež vstaji in slavi slovenskega naroda. Tudi predsednik odbora ZBNOV Zgornja Šiška, borec 2. grupe odredov Rudi Vidergar, je govoril o znamenitih bojih v tistih dneh. Nato so udeleženci in udeleženke pohoda izvedli program. Nastopili so s petjem, recitacijami in branjem svojih spisov.

Po programu je bilo partizansko kosilo-enolončnica s fižolom. Nato so se zbrali ob ognju. Ob njem je v šalah in veselju prehitro potekel čas do odhoda v Jevnico, kjer jih je čakal vlak za Ljubljano.

Ljubica Gregorač

Neznanke iz zgodovine Tomiščeve brigade

3

Presenečenje sredi belega dne

Na Molniku je 25. oktobra 1942 nesrečno preminil partizan Črt, sekretar aktiva SKOJ v 2. četi 3. bataljona Tomiščeve brigade. Doma je bil iz Šiške v Ljubljani, po poklicu je bil dijak ali študent in je baje imel doma samo mater. Poleti 1942 so ga prijeli Italijani in ga nameravali odpeljati v Gonars, toda 28. junija so tisti vlak napadle enote 2. grupe odredov in ena četa 3. bataljona Miloša Zidanška Notranjskega odreda, ki je bila na poti v Dolomite. Pri tem so rešile 310 internirancev, med njimi je bil tudi Črt, ki se je potem kot prostovoljec priglasi v 1. slovensko proletarsko udarno brigado Toneta Tomišča. Bil je vitke postave in zelo suh. V tistem času je na Molniku umrl Alojz Prešeren. Kaže, da gre za isto osebo, kar pa ni potrjeno.

Istega dne zvečer so enote 2. bataljona v vasi Perovo pri Grosupljem presenetile skupino snovalcev bele garde. Partizani so prijeli kaplana Antona Hočevarja iz Stare vasi, ki je vodil sestanek pri Ogrincu, in zagrozenega pristaša bele garde Franceta Boštjančiča-Figarjevega. Odvedli so ju s seboj v taborišče na Molnik, druge udeležence sestanka pa so razorožili in izpustili. Oba ujetnika je vojaško sodišče spoznalo za kriva izdaje in ju obsodila na smrt, toda Franc Boštjančič-Figarjev je pobegnil in Italijanom izdal logo partizanskega taborišča na Molniku. To je italijanskemu letalstvu omogočilo prvi večji uspeh. Opoldne 29. oktobra 1942 so taborišče na Molniku napadli štirje bombniki tipa Savoia Marchetti, ki so partizane zalotili v zboru pred kuhinjo. Na gorske kotličke so vrgli sveženj bomb, ki so bile povezane z verigami. Ranjenih je bilo 16 partizanov, od teh 14 tako hudo, da jih je bilo treba nositi. Ob tej priložnosti je bila ranjena tudi bataljonska politična komisarka Mica Šlandrova.

Štab Tomiščeve brigade je domneval, da Italijani proti Molniku pripravljajo večjo hajko, zato je sklenil, da se z ranjenci ter 1. in 2. bataljonom premakne čez železniško progo Ljubljana-Grosuplje. Brigadni štab in oba bataljona so na pot krenili ločeno. Čez dan 30. oktobra se je brigadni štab zadrževal v gozdu Blinkovca med Zgoranjim Blatom, hudo Polico in Drenikom, 31. oktobra pa se je premaknil k Taboru, kjer je bila določena javka.

Blizu Tabora sta štab brigade in 2. bataljon doživela prvo neljubo presenečenje. Njuna preskrbovalna enota skupaj s terenci je 1. novembra zarana odšla k neki belogardisti po vola in drugo hrano. Okoli pol dne so belogardisti in Italijani zakrito prišli do hiš, kjer so partizani še nabirali krompir, in jo obkolili. Vendar so se partizani vsi rešili, dva terenca pa sta se skrila. Ko je na pomoč prišla ena četa 2. bataljona, so se sovražniki že umaknili.

Po podatkih, ki jih je zbral Polde Marinšek-Mišo, se je to zgodilo v nekem mlinu v Ponovi vasi, vendar sta bila tam dva mlina, in je zdaj vprašanje, v čigavem mlinu se je to zgodilo. Partizanske ljudi iz tamkajšnje okolice in borce 2. bataljona Tomiščeve brigade vljudno prosim, da mi to pomagajo ugotoviti in da mi o tem sporočijo še druge zanimive podrobnosti. Bralce iz Ljubljane-Šiške pa prosim, da mi sporočijo naslov najbližjega sorodnika padlega borca Alojza Prešerna ali pa človeka, ki ga je dobro poznal, da bi z njegovo pomočjo ugotovili, če je istoveten s padlim partizanom Črtom. Potrebujemo tudi njegovo fotografijo.

Podatke pošiljajte na naslov: Franci Strle, novinar, Sattnerjeva 15/E, 61000 Ljubljana, ali po telefonu na štev. (061) 266-682!

Franci Strle

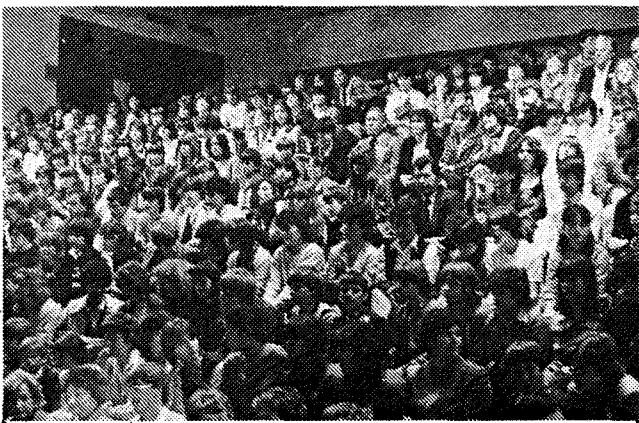
Konec tekmovanja Tito-revolucija-mir

Letos je potekalo že sedmo tekmovanje Tito-revolucija-mir. Torej je že kar tradicionalno. V spomin na 40-letnico drugega zasedanja AVNOJ je ciklus letošnjih tekmovanj nosil naslov Graditev nove Jugoslavije.

Akcija Tito-revolucija-mir je razširjena po vsej Jugoslaviji. V njej sodelujejo pionirji in mladinci. Občinskim in regijskim tekmovanjem je sledilo republiško, ki je bilo 7. maja v Ljutomeru. Najboljši na republiškem tekmovanju se bodo udeležili zveznega tekmovanja, ki bo 19. maja v Kumrovcu.

Ž.D.

S pionirji in zgodovinarji v Novi Gorici

Petega in šestega maja je bila Nova Gorica gostitelj pionirjev zgodovinarjev iz vse Slovenije. Mladi so se pomerili v poznavanju zgodovine, z razstavo pa so prikazali svoja raziskovalna dela na temo Mladina pri obnovi domovine. Na popoldanski republiški problemski konferenci, ki je nosila delovni naslov Prostovoljno-družbeno koristno delo, so prišli do marsikaterega koristnega sklepa, ki mu velja nameniti pozornost. Sicer pa bomo več o vsem skupaj poročali v prihodnji številki TV-15 Naš tovariš.

Živa Drole

Pisal nam je Matej Bor!

Ena izmed dejavnosti našega krožka je tudi dopisovanje z borci, narodnimi heroji, nekdanjimi udeleženci NOB. V tem šolskem letu smo pisali dr. Saši BOŽOVIČ, Albinu PIBERNIKU, Albinci MALLJEVI, Stanetu SEMIČU-Dakiju in drugim.

V mesecu aprilu je praznoval 70-letnico življenjskega jubileja slovenski partizanski pesnik in dramatik Matej Bor. Ob tej priložnosti smo poslali čestitko, želeč mu še mnogo, mnogo zdravih, čvrstih in umetniško plodnih let.

Tovariš Matej Bor nam je takoj odpisal in med drugim napisal tudi tole posvetilo, na katerega smo zelo ponosni:

»Osvobodilni boj slovenskega naroda skupaj z drugimi narodi Jugoslavije je bil in ostane najpomembnejše obdobje v naši zgodovini.

Slovenstvo se je pravzaprav šele v njem odločno prekalilo in potrdilo. Obujati spomin nanj moramo – ne samo iz spoštovanja do velike preteklosti, temveč tudi iz skrbi za bodočnost. Če se bodočnost ne bo oplajala ob njegovih izročilih, bo njeno seme slabo raslo.

Čestitam Vam k Vašemu delu in želim, da bi Vas posnemali vsepovsod, kjer stoje naše šole!«

Krožek za ohranjanje in negovanje tradicij NOB na osnovni šoli Ormož-Hardek in M. Ritonja kot mentor

Prvi maj – praznik dela

DELO – beseda, ki odgovarja na mnoga vprašanja, DELO – smisel človeškega življenja, DELO – ki nas spremlja že od vsega začetka. DELO!

Človekovo življenje je en sam delavnik. Vsaka dobra sprememba je posledica dela, zato lahko le delaven človek prebreme težka pota življenja.

Delo je smisel človeškega življenja, kajti delo ni zlo, potrebno je za preživljanje. Delo človeka izpopolnjuje, ga

izgraja ter da življenju smisel, pomen, kajti le kje je kdo, ki bi hotel živeti kar tako, od danes do jutri, iz rok v usta.

Včasih človek v delu najde samega sebe, le tako lahko zadovolji vse svoje potrebe, ki pa niso le materialne, pač pa tudi duhovne. Vsak človek ima ali bi moral imeti svoj cilj, ki pa ga lahko doseže samo z delom. Ali pa tudi ne?

NATAŠA SAMAR
7. d.
OŠ »Jože Moškrič«

Po poteh osvobojene Primorske

V petek je naša pohodna brigada, sestavljena iz 40 pionirjev, 10 mladincev-članov OO ZSMS Cerkno ter treh pripadnikov TO krenila po poteh osvobojene Primorske. Na Bukovem smo

ob spomeniku izvedli krajši kulturni program, v katerem so poleg naših učencev sodelovali tudi učenci iz Podbrda. Od podbrških pohodnikov smo prejeli pohodne rekvizite, ki smo jih nesli prek Kojce v zaselek Nemci. Tam smo ob spomeniku prvim padlim borcem na Cerkljanskem poslušali kratko pripoved o bojih na Rodnah. Dalje nas je pot vodila do Jesenice. Ustavili smo se ob spomeniku padlim borcem, aktivistom in 97 ustrelenim partizanom, ki so jih v zadnji pomladanski ofenzivi Nemci zajeli na Poreznu, v Jesenici pa ustrelili. Ob tamkajšnji mogočni leseni skulpturi je skupina učenek zapela pesem V ranem jutru. Po krajšem postanku smo pohod nadaljevali do spominskega obeležja v Zakrižu, kjer smo poslušali pripoved o napadu na karabinjersko postajo. Nato smo se po strmi poti spustili v Cerkno. V šoli smo spravili pohodne rekvizite in napisali dnevnik.

CIRIL SVETIK, 7. a
OŠ Cerkno-Spomenik NOB

Ob tretji obletnici

Ob tretji obletnici trenutka, ko je vsa Jugoslavija pretresena onemela in v veliki bolečini zaihtela ob spoznanju, da je za vselej prenehalo biti srce velikega revolucionarja, borca, misleca, državnika in ljubljenega predsednika Josipa Broza – Tita smo priredili slovesno spominsko uro.

Nanjo smo povabili Vlada. Ožbolt, nekdanjega udeleženca NOB na področju Bosanske krajine, Like in Korduna, ki se je že med vojno in večkrat v povojnem obdobju srečal s tovarišem TITOM, da bi nam pripovedoval svoje spomine nanj.

Spominsko slovesnost smo začeli z deklamacijo TITOVO SRCE, posamezni pionirji so brali svoje sestavke pod naslovom »Kaj mi pomeni ime TITO.« Svoje misli o imenu Josipa Broza – TITA je tudi strnila v krajši zapis naša tovarišica mentorica, ki je nato predala besedo gostu.

Vlado Ožbolt je najprej prikazal slovo od TITA 5. maja v Ljubljani. Potem pa se je v mislih povrnil za 36 let nazaj v preteklost, ko se je kot skojevec prebijal prek sovražnih zased in skozi osvobodeno ozemlje na 2. kongres USAOJ v Drvarju 2. maja 1944 in tam prvič videl maršala TITA.

Sledila je pripoved o ponovnem srečanju s TITOM na 4. kongresu SKOJ leta 1948 ter na zboru federacije v Beogradu leta 1974, ko se je pripravljala nova ustava.

Po spominskem govoru ob tretji obletnici in ko so sirene oznanile boleč trenutek slovesa, smo z enominutnim molkom počastili spomin na TITA.

Slovo od TITA ni bilo pravo slovo, to je bil le odhod, ki bo še v naprej ostal trajna vez med njim in nami. TITO ostaja v srcih vseh; naša edina pot je TITOVA pot!

Krožek za ohranjanje in negovanje tradicij NOB na osnovni šoli Ormož-Hardek

Partizani bi nam bili vzor

Sonce je prijetno posijalo skozi okno. Prebudila sem se in se pripravila na današnji dan. Lenarila sem še, ko je ves zasopel prihitel pome Janez: »Ja, kje pa hodiš?« Kakor bi trenil, sva se znašla na strelišču. S puškami pa nismo posebej zadovoljni, saj niso hotele nesti tako, kot bi mi hoteli. Opravili smo še zadnje priprave in že ohditeli po označeni poti. Tekali smo po gričih, tekali po strminah in že je bila tu prva kontrolna postaja. Pot je postala če-

dalje težja. Moči so nam pohajale, ko smo zagledali tako težko pričakovani cilj.

Občudujem jih, te naše partizane. Bojevali so se in vedeli so, za kaj se bojujejo. Če bi danes morali vsi poprijeti za puško bi nam bili vzor. Veliko jih je padlo med NOB, mislim pa, da bi tudi današnje generacije za svobodo žrtvovalle svoja življenja.

SUZANA REK, 8. a
Osnovna šola Prežihovega Voranca
Rayne na Koroškem

Proslava ob podelitvi Bevkovih bralnih značk

Danes je bilo v naši šoli posebno slovesno, saj nas je obiskala pesnica Neža Maurer.

Da bi bila podelitev značk zares slovesna, sta poskrbeli tovarišici Sabina Eržen in Bogdana Golja, ki sta sestavili lep program. Učenci smo recitali pesmi, gojenci glasbene šole pa so zaigrali nekaj skladb. Po proslavi je pesnica Neža Maurer s pomočjo tovariša ravnatelja razdelila bralne značke. Mi, tretješolci, smo letos dobili bronasto Bevkovo značko. Potem je pesnica nagradila še osmošolce s knjigo Franceta Bevka Kaplan Martin Čedermar ter s priznanjem za osemletno tekmovanje za bralno značko.

Na koncu nam je Maurerjeva povedala še zgodbo iz svojega otroštva in prebrala pesem. Z Jano sva ji nesli šopek rož in darilo za spomin ter ji zaželeli srečno pot. Videli smo, da je zadovoljna šla od nas.

TINA REJC, 3. a
OŠ Cerkno-Spomenik NOB

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Mesec, ki ga označuje mladost

Ko sem šla danes v službo, sem premišljevala, kaj vse vam moram povedati, dragi mladi prijatelji. Toliko vsega se dogaja okrog nas, prav pozna se, da smo zakoračili v mesec, ki ga označujejo mladost, prešerna razigranost in združene mlade moči cele vrste akcij in manifestacij. Ne, vse to na uklenjen prostorček na naši mladinski strani res ne bo šlo.

O kurirčkovih torbici bom danes rekla le to, da poteka po začrtanih petih smereh in je že zelo zelo blizu cilja. Prihodnji teden jo bomo že pozdravili v Kočevju na zboru pionirjev.

Štáfeta mladosti, ki je še v nedeljo prekoračila Liko, prenočevala v Gospiču in v ponedeljek nadaljevala proti Plitvicam in Slunju, pa je danes že pri nas. V torek, 10. maja, so jo slovenski mladinci v Čabru prevzeli od mladih SR Hrvatske. Tisoč sedemsto kilometrov bo premerila po Sloveniji. Njena pot je povezana s kraji in pomembnejšimi datumi iz naše revolucionarne preteklosti, z delovnimi uspehi šol, organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti.

Ko smo že pri štáfeti, dragi mladi dopisniki, bi vas rada poprosila, da strnete na papir kar največ svojih misli o mladosti v naši domovini. Saj veste, dan mladosti nam je tik za petami!

Pa še za tiste, ki se še niste uspeli odzvati na naš nagradni natečaj Bogo Flander-Klusov Joža: pohitite, prispevke s naslovom Naprej, tovariši! še vedno pričakujemo. Moram vam povedati, da je letošnji odziv dokaj boren in da sem kar malo razočarana. Mar knjige, ki čakajo kot nagrade, niso dovolj privlačne?

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Kurirčkova pošta

Kurirčkova pošta, s katero pionirji ohranjajo in razvijajo revolucionarna izročila, je v torek, 19. aprila, ob 9.30 prispela na območje krajevne skupnosti Moravče. Na Bobovniku so jo od brdskih pionirjev sprejeli pionirji osnovne šole »Jurij Vega« Moravče, in jo ponesli v Moravče. Ob 11.30 so torbico s pošto prinesli pred šolo, kjer je bil dobro pripravljen kulturni program. Poleg učencev OŠ je sodeloval tudi nekdanji preživel kurir-borec Tine Urnkar, ki je učencem pripovedoval o dveh dogodkih, ki jih je doživel kot kurir, in zaigral je na harmoniko kot nekoč partizanom. Recitacije so

Pionirji podružnične šole Vrhpolje so prenesli kurirčkovo torbico s pošto po skritih poteh do javke Viševk-Trojica

izvedli šolarji, govornik pa je bil ravnatelj Maks Zajc. Pionirji so prebirali pozdravno pismo. Torbica je prenočila v OŠ Moravče. Naslednji dan so jo pionirji prinesli pionirjem podružnične šole na Vrhpolje, kjer je bil krajši kulturni program pri spomeniku NOB, ki so ga izvedli pionirji podružnične šole. Iz Vrhpolja so jo odnesli po skritih poteh Viševk, kjer so jo prevzeli pionirji osnovne šole DOB pri Domžalah. Kurirčkova torbica s pismom vodstvu SFRJ bo 19. maja ob 19. uri prispela na zbor v Kočevju.

Foto in tekst: JOŽE NOVAK

Pri kresu

Že po tradiciji na večer pred prvim majem širom po naši domovini zagori na tisoče kresov.

Tudi letos smo v Toplicah pripravili nekaj kresov. Jaz sem bil pri kresu na Cvibljah. Kres ni bil velik, saj nanj nismo naložili gum, ker preveč smrdijo.

Bilo nas je veliko, pridružili pa so se nam tudi plavalci, ki so na treningu v Toplicah. Bilo je veselo in prijetno. Videli smo tudi kresove na sosednjih hribih.

Dva mladince sta prinesla kitari, da smo se zabavali. Pesev se je razlegala pozno v noč.

NOVINA ANDREJ
novinarski krožek
COŠ D. Toplice

Prvi maj na Tržaškem Pobratenje športnih društev

Tudi na Tržaškem so praznično proslavili 1. maj, mednarodni praznik dela. Na večer pred praznikom so od Miljskih hribov pa do Beneške Slovenije zagoreli kresovi ob 40-letnici padca fašizma, ob vznosje spomenikov padlim so polagali vence in cvetje, v številnih vaseh pa so bile kulturne prireditve.

Na dan 1. maja so v rdečimi zastavami odetih slovenskih vaseh potekale številne prireditve. Najprej bi omenili tradicionalne budnice ob zvokih krajevnih godb na pihala v Križu, na Proseku, Kontovelu, Padričah, Gropadi, Bazovici, Trebčah, Banih in na Opčinah. Na osrednjem prvomajskem sindikalnem shodu v Trstu se je velika množica delavcev zavzela za obrambo delovnih mest in boj proti brezposelnosti. Za razvoj gospodarskih dejavnosti v Trstu in izhod iz krize so nujne nove naložbe, v nasprotnem primeru bo mesto vse bolj izumiralo.

Podobna sindikalna shoda sta bila tudi na Nabrežini in v Miljah, kjer so pozvali k še večji enotnosti tržaških delavcev in so še enkrat postavili zahtevo, da se z globalnim zakonom priznajo pravice slovenski narodnostni skupnosti v Italiji.

Skoraj po vseh krajih in vaseh so bile na sporedu razne prireditve, shodi in vaški pikniki, tako da je 1. maj kljub številnim nerešenim problemom in ne najboljšim vremenskimi razmeram potekal v res prazničnem ozračju.

Boris Simoneta

Borci NOV, njihovi družinski člani in drugi gostje

Pomlad na morju je čudovita. Dom borcev v Banjolah vas vabi. V maju je še prostor. Zimski bazen z ogrevano morsko vodo, domača hrana, kegljišče, stalna ambulanta in prijazno osebje so brez dvoma zagotovilo, ki prepriča vsakogar. Odhodi iz Ljubljane 5., 15. in 25. v mesecu.

Povprašajte pri vašem občinskem odboru ZZB - NOV ali direktno k nam v Banjole po telefonu 052-73-124, v Ljubljani pa 310-044, int. 220.

Cena polnega penziona znaša do 5. junija že od 300,00 dinarjev dalje. Iz Ljubljane vozi poseben avtobus.

Pridite, pričakujemo vas

Pokojninski zakon

Poudarki iz javne razprave

Prejšnji teden so na več sestankih republiških družbenopolitičnih organizacij in tudi na Skupnosti pokojninskega ter invalidskega varstva SR Slovenije obravnavali vprašanja iz osnutka novega republiškega pokojninskega zakona, kakor so se izpostavila v dosedanjih javni razpravi. Včeraj so to temo

obravnavali tudi delegati v skupščini SR Slovenije.

Tako razprave, ki so trajale dva meseca in so navrgle nekatere dvome in dopolnilne predloge, kot tudi razprave na zadnjih omenjenih sejah so pokazale, da v načelu vsi podpirajo sistem enotnega pokojninskega zavarovanja vseh delavcev kakor tudi

zdrženih in zasebnih kmetov. Večina jih je tudi menila, da je treba celo vrsto podrobnejših vprašanj s tega področja reševati s samoupravnimi akti SPIZ.

Še eno načelno skupno stališče je, da pravic na tem področju v tem času ne sodi širiti, medtem ko bo to vsak hip mogoče storiti po poti samoupravnega dogovarjanja, ko bodo naše družbenoekonomske razmere ugodnejše.

Največ pozornosti je bilo namenjeno tistim vprašanjem in poglavjem, ki so v osnutku pokojninskega zakona novost. Tako so mnoge

pripombe in predlogi veljali področju pokojninskega zavarovanja kmetov: glede ugotavljanja statusa kmetu, glede njegove sposobnosti za plačevanje prispevka za vse člane gospodinjstva, glede ugotovljivosti kmetovega dohodka, glede opredelitve kmečkih žensk (ali se razglašajo za kmetice ali le kot gospodinje)... Mnogi so namreč menili, da je uveljavljanje obveznega zavarovanja na tem področju neločljivo povezano z vrsto nerešenih vprašanj v kmetijstvu sploh (ki pa niso predmet reševanja na pokojninsko-invalidskem področju). Nenazadnje pa so številni predlogi iz razprave za to, da bi bilo prehodno obdobje za uveljavljanje pokojninskega in invalidskega sistema zavarovanja kmetov daljše, kot je predvideno, vsaj do januarja prihodnjega leta.

Druga, prav tako pomembna novost v zakonu je prenos obveznosti glede zagotavljanja pravic iz preostale delovne zmožnosti na organizacije združenega dela. Zvečano obveznost združenega dela na tem področju zahteva že zvezni zakon in mnogi so v razpravi menili,

da je bila ta novost v zveznem zakonu prehitro sprejeta. Zato so tudi ob tej novosti v vseh dosedanjih razpravah menili, da je potrebno vsaj daljše prehodno obdobje ter postopnost uveljavljanja novega sistema, treba pa je zagotoviti tudi enotno metodologijo ugotavljanja invalidnosti ter ustrezno solidarnost glede na različne objektivne finančne zmožnosti delovnih kolektivov.

Možnost prezgodnjega upokojevanja da, so menili razpravljalci. Dodajali so pa tudi, da bi moral biti odstotek zmanjševanja pokojnine (za vsako leto poprejšnjega odhoda v pokoj) usklajen, ali vsaj bližje rešitvam v drugih republikah.

Še o nekaterih vprašanjih so bili v razpravi bolj glasni. Sindikalisti in mladinci so se zavzemali, naj bi črtali člen 119 (ki govori o uveljavljanju beneficirane dobe povezano s prezgodnjim upokojevanjem), medtem ko so splošno ugotovitve o dosedanjih razpravi takele: bila je razgibana kot že zlepa ne katera doslej, res pa je tudi, da nekatere dileme in vprašanja še vedno ostajajo odprta.

B. Ž. J.

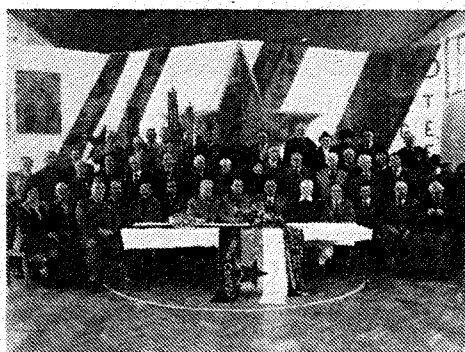
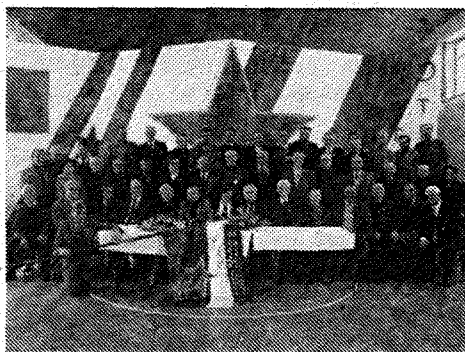
Razstava »Meziško območje 1918-1941 in v NOB«

Koroški pokrajinski muzej revolucije v Slovenjem Gradcu je skupaj s krajevno skupnostjo Mežica pripravil stalno razstavo »Meziško območje 1918-1941 in v narodnoosvobodilnem boju«. Razstava, ki je po svoji zaokroženosti sicer celota, v prvem delu obravnava takratna dogajanja v tem delu Slovenije, prizadevanja po ohranitvi slovenstva in jugoslovanstva, nemškogermanizatorske pritisk in začetek vstaje. S tem delom se je poleg drugih tudi Koroški pokrajinski muzej revolucije iz Slovenijega Gradca vključil v proslavitev devetdesete obletnice rojstva pisatelja in revolucionarja Prežihovega Voranca.

Z drugim delom pa so počastili štirideseto obletnico, ko je prvi koroški partizanski bataljon napadel Mežico.

Drago Miklaveč

Spominski fotografiji

Ob proslavi štiridesete obletnice velike partizanske zmage v Jelenovem žlebu v loški vasici Hrib je Jožica Mohar posnela tudi skupinski fotografiji borcev Gubčeve in Cankarjeve brigade. Kdor bi želel imeti fotografijo, naj jo naroči na naslov: Jožica Mohar, fotograf, 61310 Ribnica na Dolenjskem, ali po telefonu 861-077.

Kdo bo koga?

Ali je to, recimo, stabilizacijska naloga? Ali boj med dobrimi in hudobnimi silami - med angeli in hudiči? Ali je to velika pustolovščina ali rajši komedija? Komu je jasno? Ali res nimamo toliko kave kljub velikanskemu tihotapskemu gibanju, da bi se nam razbistrile glave? Ali je res zdaj poglavitna naloga carinske službe loviti tiho-tapce kave? Ali ta kontraband prinaša carinski blagajni ali carinskim skladiščem kave enega največjih prihodkov (dohodkov)? Ali je po vsem tem razumljivo, utemeljeno in vsestransko upravičeno, da naša skupnost ne uvozi redno za preskrbo vsega prebivalstva (in še za tuje turiste) okrog 60.000 ton kave na leto? Ali res tako prihrani 137.500.000 dolarjev, kolikor bi bilo treba »žrtvovati« za ta uvoz? Ali pa smo torej kot po tihem ali kdo ve kakšnem sporazumu ta uvoz prepustili tistim hudobnim silam (kontrabantarjem in pohlevnim občanom), ki bijejo kot nekakšni oporečniki boj z varuhi zakonitosti in ugleda vrhovne oblasti - s carinsko službo?

Ali se je komu drugemu kaj posvetilo sprčo vseh teh vprašanj? Morda vsi navzlic vsemu nismo kavni ali kofetarski abstinenti? Kdo popije vso tisto kavo, ki jo zaplenijo cariniki (koliko ton ali vagonov?), pa še tisto, ki jo raznosijo pismonoše presrečnim darovancem, pa še tisto, ki jo hudobne sile, črne dobičkarje pošasti, sovražniki vzvišenih varuhov s kavo neomadeževane meje - kljub vsemu skozi kdove kakšne luknje spravijo med grešne kofetarje? »Nezakonita« kava je v prodaji na črno baje po okrog 2000 dinarjev za kilogram. »Sirša skupnost je tako oguljufana za prometni davek, recimo za kakšnih 400 ali 500 din pri kilogramu. Ni pa treba tarnati, za koliko ali za kaj je oškodovan porabnik, »kofetar« ali tako imenovani občan. Ali gre za občana? Ali carina varuje tega občana? Ali pa se bojuje za načela dobre preskrbe občanov? Nobene pripombe: ti varuhi ali bojovníki proti kontrabantarjem silam izpolnjujejo le, kar določa mrtva črka na belem papirju. To je njihova dolžnost! Zaslужijo seveda vse priznanje. Menda ne bo kdo še mislil, da cariniki plenijo kavo zase in da so že popolnoma zastrupljeni s kofeinom, s tistim strupom, ki nas je zastrupil bolj ali manj vse, tako da nam kava ne more in ne more iz glave? No, morda pa se tako junaško bojujejo proti vsakršnemu uvozu kave, ker smo kavo po tihem prištel med mamila? Baje se carinska služba nekaterih drugih držav podobno goreče otepa mamil kot naša carina kave.

Sicer pa so norci vsi tisti kofetarji, ki si grenijo življenje še zaradi kave. Saj vendar ni tako strašno - kave je kar dovolj, saj jo točijo številni gostinski obrati in tako utrjujejo ugled naše preskrbe. Za to svojo zaslugo pa so nagajani (komaj!) s tem, da »kasirajo« za žlobudro iz kilograma kave 3500 dinarjev. Nobene žal besede: kava nas vse osrečuje! Ni le legenda, da je bolnico z nizkim krvnim pritiskom - kupila je kavo na recept - še posebej osrečila! V kilogramskem zavrtku kave je našla še zlato uro... efes

Nove osnove za obračunavanje prejemkov borcev NOV in vojaških invalidov

Vsako leto se v marcu in aprilu na novo določijo prejemki borcev NOV ter vojaških invalidov. Ker so bili bralci z nekaterimi spremembami že seznanjeni, bomo v tem prispevku navedli nekaj prejemkov, ki so bili za leto 1983 usklajeni po zveznih in republiških predpisih.

Z odredbo o mesečnih zneskih osebne in družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč (in ortopedskega dodatka (Ur. I. SFRJ, št. 15/83) so bili usklajeni zneski za leto 1983 in znašajo od 1. januarja na mesec:

- 1) Osebna invalidnina:
 - I. skupina - 19.007 din
 - II. skupina - 13.774 din
 - III. skupina - 10.422 din
 - IV. skupina - 7.696 din

- V. skupina - 5.480 din
- VI. skupina - 3.396 din
- VII. skupina - 2.297 din
- VIII. skupina - 1.109 din
- IX. skupina - 827 din
- X. skupina - 559 din
- 2) Družinska invalidnina:
 - a) za enega družinskega člana - 1.237 din
 - b) povečana družinska invalidnina (39. člena Zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev) - 3.299 din

- 3) Dodatek za postrežbo in tujo pomoč:
 - I. stopnja - 16.294 din
 - II. stopnja - 12.535 din
 - III. stopnja - 8.776 din
 - 4) Ortopedski dodatek:
 - I. stopnja - 5.499 din
 - II. stopnja - 4.196 din
 - III. stopnja - 2.703 din
 - IV. stopnja - 1.308 din
- Prav tako je določena višina letnega denarnega pre-

jemka za rekreacijo imetnikov partizanske spomenice 1941 ter borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936-1939 v znesku 14.172 dinarjev in osnova za odmero zveznega dodatka za borce v znesku 13.295 dinarjev.

Izvršni svet SR Slovenije je za letošnje leto določil najnižje pokojninske prejemke imetnikov partizanske spomenice 1941, borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936-1939 in odlikovancev z redom narodnega heroja v znesku 16.893 dinarjev ter osnovo za priznanje republiškega dodatka zaposlenim udeležencem narodnoosvobodilne vojne (dodatek za borce) v znesku 15.902 dinarjev (Ur. I. SRS, št. 13/83).

Borut Rangus

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija; Lektor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije števil. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35